

Б Р А Н И Ч

ОРГАН АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У БЕОГРАДУ

БРАНИЧ уређује одбор састављен од Владимира Св. Симића,
Др. Видана О. Благојевића и Др. Радоја Ј. Вукчевића, адвоката

САДРЖАЈ:

ЧЛАНЦИ

Позив на скупштину	500
Место закона — Уредбе о судијама од Др. Радоја Вукчевића, адвоката	501
Религиозно-филозофски и црквено-правни погледи н. с. Д-ра Живојина М. Перића од Др. Радована Н. Казимировића — Београд	512
Да ли малолетник има своје-власт од Душана П. Мишића, судије Окружног суда за округ београдски	521
Да ли муж за своју жену, код дела увреде и клевете може подизати тужбу? од Божицара Стефановића, судијског приправника — Трстеник	529

СУДСКА ПРАКСА

За образовање задруге малолетнику је потребно одобрење староца од Брашислава Ђелочевића, адвоката — Лесковац ...	531
Из праксе Апелационог суда у Новом Саду — три одлуке из грађанско-правне области од Бранка Јегремовића, судије Апелационог суда у Новом Саду	533

И после ступања на снагу Грађанско парничког поступка на подручју Касационог суда у Београду остао је у важности пропис § 375 а срп. Казненог законика од Тих. М. Ивановића, секретара Касационог суда у Београду	536
По § 78. од. III мен. зак., жирант који меницу плати дужан је своје право регреса, према осталим жирантима, употребити у року од 6 месеци или да их обавести да је противу њега подигнута менична тужба од Јована Д. Смиланића, секретара Касационог суда у Београду	538
Забележба спора не може бити сметња извршењу на предмету уз који је убележена, јер нема оно правно дејство, које би имале укњижбе и предбележбе од Јована Д. Смиланића, секретара Касационог суда у Београду ...	540
Две контрадикторне одлуке вишег суда у погледу питања месне надлежности грађанског парничног суда од Др. Бор. Д. Пецировића	542
Суд досуђује парничне трошкове у смислу § 153 гр. п. п. и ако	

Уредништво Бранича налази се у Дечанској 13/II. Рукописи се не враћају. Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означењем извора.

Бранич доноси: расправе и чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења Адвокатских комора којима служи као званични орган, и расправе, чланке и саопштења из судске праксе из свих области права и прати развој правног живота у земљи и иностранству.

Бранич излази крајем сваког месеца. — Годишња претплата за Бранич износи 120.— дина. За адвокате изван територије Београдске адвокатске коморе, адвокатске приправнике, судије и судијске приправнике годишње претплата износи 60.— дина. Поједини број 10.— дина.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

тужилац не поднесе трошковник
написмено, већ само стави пред-
лог да суд одмери трошкове од
Др. Бор. Д. Пеаровића 543

Породични додатак је саставни део
принадљности, — а не припада
детету за које се прима — *При-
вредни Преглед*, од 8 јула 1939 544

Наследница која је имаће продала
задржавајући право доживотног
уживања има право на уживање
продатог имања, без обзира на
право ако је оно уписано у јав-
не књиге пре купца — *Правда*,
од 20. августа 1939. год. 545

Застарелост тужбе по § 25 Закона
о судијама почиње тећи од дана
када је оштећеник сазнао за о-
штећење а не од дана када је
сазнао да је судска радња неза-
конита — *Правда*, од. 26. авгу-
ста 1939. год. 546

Уредба о заштити земљорадника
и Уредба о ликвидацији земљо-
радничких дугова нису установе
јавноправног карактера — *Прав-
да*, од 28. августа 1939. год. ... 548

СТАЛЕШКО ПРАВОСУЂЕ... .. 549

ПРИКАЗИ

Милорад Аншоновић, адвокат:
Einführung in die Rechtswissen-
schaft од *Walthera Burkhardt-a* 552

Др. Бор. Д. Пеаровић:
Велики скандали у историји од
Анрија Робера 552

ИЗ УДРУЖЕЊА СУДИЈА 553

ВЕЛЕШКЕ 556

САДРЖАЈ ПРАВНИХ ЧАСОПИСА ... 564

ПРЕГЛЕД ЗАКОНОДАВСТВА 566

НОВЕ КЊИГЕ 569



WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ПОЗИВ НА СКУПШТИНУ

У смислу § 44. сл. 3) Зак. о адвокатима и § 3. Пословника коморе, а на основу одлуке Одбора коморе од 20. септембра 1939. године, сазивам XI редовну скупштину Адвокатске коморе у Београду за недељу 29. октобра 1939. године.

Место где ће се скупштина одржати као и дневни ред скупштине, објавиће се благовремено сходно Зак. о адвокатима и Пословнику.

Адвокатска комора
Бр. 2252
27 септембра 1939. год.
Београд.

Претседник,
Владимир Св. Симић, с.р.





WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Универзитет
Нови Сад
Универзитет
Нови Сад

Универзитет
Нови Сад
Универзитет
Нови Сад
Универзитет
Нови Сад
Универзитет
Нови Сад

Универзитет
Нови Сад

Универзитет
Нови Сад

Место закона – Уредбе о судијама¹⁾

Министарски савет Краљевине Југославије под МСбр. 785 и МСбр. 786 од 10. VII. 1939 г. донео је две значајне уредбе: о постављању, и о одговорности судија редовних судова. Обе уредбе, публиковане у Службеним новинама од 17. VII. 1939 год. добијају обавезну снагу 1 октобра 1939 год. Обе су донете на основу овлашћења из §§ 115 и 119 Фин. закона за 1939/40 годину. Овим уредбама укида се седам делова досадањег закона о судијама. Од тог слабог закона стварно је у важности остало само седам параграфа, који говоре о припадностима, одсуству и рангу судија.

Нов закон о судијама очекују годинама не само судије и адвокати, већ и целокупно грађанство. Правни односи сваког дана све су компликованији, јер је и привредна циркулација све силнија. Са тих разлога суд све више постаје кућа, коју скоро нико више не може заобићи.

Законик од 24 септембра 1928 године, који је на завидан начин расправљив питање судијског реда, и обезбедио миран, несметан и сигуран ток правосуђа био је лоше среће. После непуних 4 месеца, овај је закон као сувише савремен и демократски укинут дана 6 јануара 1929. Последице закона бр. 914/29. који је судије поред осталог лишио и сталности биле су поразне не само за носиоце правосуђа, већ често и за нашу правду. Један део тих злих последица уклонио је чл. 101 Устава тек од 1936. године а остале делове требао је уклонити нов закон, који се годинама припрема.

Место закона дошле су последње уредбе, али то ипак није решење судијског проблема. Пре свега код ових уредаба у очи пада њихово доношење на основу овлашћења из § 115 и 119 Фин. зак. за 1939/40. Међутим ови прописи ни из далека не садрже било какво овлашћење за сличне норме. Овлашћење из § 115 односи се на доношење уредби са законском снагом у циљу упрошћавања администрације. Између уредби о постављању и одговорности судија с једне, и уредбе о упрошћавању администрације с друге стране постоји огромна разлика. Функција судске власти као трећег стуба сваке суверене државе, нема у основи ничег заједничког са функцијом управне власти. Између њих постоји иста разлика, која постоји између сваке од њих и законодавне власти. Али кад би судску власт изједначили са управном, а правосуђе претворили у администрацију, поставља-

¹⁾ Реферат г. Др. Радоја Вукчевића примљен је на седници од 13 септембра 1939 као гледиште Одбора Београдске адвокатске коморе у смислу одељка 3 § 43 Закона о адвокатима.

ње и одговорност судија не можемо ипак сврстати под појам „упрошћавања администрације“, јер се код судија ради о живим људима и њиховој функцији, а код администрације о бирократским путевима и њиховом прелажењу.

Као што овлашћења за обе уредбе нема у § 115, тако га нема ни у § 119 Фин. закона. У овом пропису овлашћења за доношење уредаба постоје само у погледу рационалног газдинства, специјалних награда и излишних надлештава. Правосуђе није газдинство, а судови нису излишна надлештва. Најзад у овим уредбама не ради се о наградама, јер оне то питање нису ни додирнуле, већ га у старом закону нетакнуто оставиле.

Не само да Финансијски, ни било који други закон не садржи овлашћења за сличне уредбе, већ напротив сам Устав такво овлашћење потпуно искључује. По чл. 100 нашег Устава судови, њихове надлежности и начин постављања судија могу бити само законом регулисани. А закон и уредба нису исто, макар за уредбу законско овлашћење било и могуће, или већ постоји, што све овде није случај. Према томе овим уредбама недостаје овлашћење, које по Уставу није ни могуће за судије и судове. Са тих разлога не само што су уредбе незаконите, већ су и противуставне. Тако је суђено да судијски ред, који по свом слободном судијском уверењу самостално ломи мач над животима, слободама, чашћу и добрима свих грађана, своју власт врши не на основу закона, који Устав прописује, већ на основу незаконитих уредаба, које Устав забрањује.

Уредбе нису необичне само по начину доношења, већ и по садржини. Њима се код нас уводе извесни прописи, који у надлежности превазилазе и сам закон из 1929. године. Уредба о постављању судија редовних судова за сваки судијски степен прописује извесно претходно службовање у суду после положеног судијског испита, које се креће од једне године дана, за судије среског суда, до 18 година дана за судије Касационог суда. У овом погледу уредби се ништа не може приговорити, јер ће претходно службовање у многоме утицати на правичнији избор судија и на сигурнији ток правосуђа. Али према овој уредби до судијске функције могу доћи адвокати, редовни и ванредни професори права, државни тужиоци и њихови заменици, секретари, инспектори или начелници Министарства правде. Ни то није никакав спецификум наше уредбе, али је и спецификум и уникум разликовање ових правничких категорија на начин који уредба садржи.

По чл. 4 уредбе службовање ванредног професора права изједначено је са службовањем судије у обављању функције претседника окружног или трговачког суда, као и судије и потпретседника апелационог суда. По чл. 5 исте уредбе својство редовног професора права изједначено је са својством судије, или потпретседника апелационог суда, претседника окружног или трговачког суда, у обављању функције претседника апелационог суда, или судије Касационог суда. Истина је да својство ванредног или редовног професора права претставља завидно достојанство, које претпоставља првокласну правничку спрему.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А



WWW.UNILIB.RS

Истина је да код нас ствари тако увек не стоје, као и да половина професора права по својим катедрама нема никакве везе са правом у ужем смислу, које судови расправљају.

Правни факултет данас обухвата не само све правне већ и економске, финансиске, јавно правне и социолошке дисциплине. На суду се сусрећемо са чистим правом, те нам један професор економне политике, статистике, социологије, чак ни државног, административног или међународног права, не може ништа помоћи у ниједном правном проблему за које су надлежни редовни судови, или судије, на које се ова уредба односи. Титулу професора права носе сви правници постављени за било који од многобројних предмета, који се сврставају под кров правничног факултета. Али сви они нису ни позвани ни меродавни за правне проблеме, којима се баве редовни судови, и који чине појам правосуђа.

Правна наука и правна пракса нису једно те исто. Грешке науке бивају далеко мање фаталне од грешака јуриспруденције јер се прве много лакше исправљају од других. Погрешна доктрина лебди у теоријама, а несигурна правда спушта се на живим људским слободама, чашћу и животима. Са тих разлога овакво индентификовање рада једног судије, и рада једног предавача статистике, претставља огромно непознавање судијске функције, које је преузето из слабог диктаторског закона.

Али ипак професори права без обзира на своју катедру и њену слабу везу са правосуђем нису једини ред који ова уредба привилегише у стицању судијске функције. Још је необичнија привилегија која се у §§ 4 и 5 уредбе даје секретарима, инспекторима и начелницима Министарства правде. И њихово службовање на исти начин као и службовање професора права, изједначаје се са службовањем судија, у стицању функција председника окружних и трговачких судова, судија, потпредседника и претседника апелационих судова, као и судија Касационог суда. Међутим сви ми знамо, да високи функционери Министарства правде, имају везе искључиво са администрацијом, али не и са правосуђем. Један секретар или начелник Министарства правде не морају ни знати са којима све законима судови оперишу, а камо ли да им је позната садржина тих закона, или компликована машинерија разних поступака, која законе из норме, преводи у дело.

Из реда административног особља нарочито су издвојени сутски инспектори Министарства правде, којима су обезбеђена најважнија места са најмање услова. По § 4 ове уредбе сутски инспектори за функције претседника окружних и трговачких судова, судије и потпредседнике апелационих судова, имају исте услове, као лица са дванајест година судијског службовања. До сада међутим функцију судског инспектора лакше је било стећи, него је то за будућност прописано. До те функције могао је доћи сваки државни тужилац, а међу тужиоцима, по § 7 Закона о држ. тужиоштвима у вези чл. 7 Закона о судијама, могло их је бити са судијском праксом од свега 2 године. До те функције могао је доћи сваки секретар Министарства или адвокат



У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

са праксом од 7 година, у колико буде испунио досада уобичајене политичке услове. До те функције по чл. 46 досадањег Закона о судијама могао је доћи судија са петогодишњом праксом, па чак и управник казненог завода чија се веза са правом, али не и са правосуђем, може ограничити само у познавању оскудних прописа о овим заводима.

Кад судски инспектори (са судијским службовањем од 5 година а преко функције државних тужилица са таквим службовањем од свега 2 године, или адвокатском, односно секретарском праксом од 7 год.) по уредби могу увек постати чланови апелационих судова, за коју се функцију сада траже 12 година судијске или 15 година адвокатске праксе — онда је јасно да су њихови каријерски изгледи како у својој административној, тако и у туђој судској струци савршено обезбеђени. Али ипак такве справе за изузетно напредовање много личе на досадање методе преко којих су судије са праксом од 2 године постајали државни тужиоци, а као тужиоци судијски инспектори, те тако у својој каријери за читаве године и групе прелазили своје старије и заслужније колеге. Ова пракса, коју нису могли искористити добри правници, већ добри партизани, била је предмет оправданих напада свих честитих судија и њиховог удружења. Па кад дух те праксе провејава и кроз нову уредбу, онда се ствари не могу друкче објаснити сем голом истином: инспектори су у доношењу слабе уредбе освојили пресудну реч.

Функција сутских инспектора Министарства правде, које § 5 Уредбе изједначава са функцијом судије Касационог суда или редовног професора права, правосуђу су много ближе од осталих административних функција истог министарства. Ипак ни по закону, ни по пракси та функција правосуђу није ни из далека тако близа, да би је могли изједначити са радом судија окружних судова, а камо ли са радом судија највишег суда. Не само што наши сутски инспектори, по свом делокругу стоје далеко од проблема које суд расветљава, већ они према садашњем стању ствари стоје далеко од питања формалног сутског функционисања, због којег су постављени.²⁾ Ако најзад чиновници Министарства могу да упознају прописе које у администрацији примењују, чак и прописе материјалног права — прописе из процесног права није могуће познавати без непрекидне праксе у суду. Без познавања тих прописа и најспособнији правник неподобан је за судију, јер ће му добар правни лек поништити цео посао. А посао судије не састоји се у познавању административних одредаба, већ у непрекорном познавању свих закона и процесних поступака, који увек чине две једнако важне стране сваког доброг правосуђа.

²⁾ Има судова, који скоро и немају посла и за које не постоји никаква потреба. Има судова који су послом толико преоптерећени, да се за окончање обичног спора потребује неколико година, иако је очито да спорост у правосуђу паралише циљеве због којих судови постоје. О свему овоме до данас није запажен ниједан инспекторски реферат, а то је плодносно поље рада, за које су одређени сутски инспектори.

Али као што су фаворизирани чиновници Министарства правде, специјално судски инспектори, тако су фаворизирани и државни тужиоци и њихови заменици. Ипак фаворизирање тужилаца за судијску функцију мање пада у очи, са разлога, што су тужилачке и судијске функције сродне, и што су тужиоци у сталном току, ако не са свим законима, а оно бар са кривичним законодавством. То законодавство претставља само један од више правних домена правосуђа. Због тога је необично и њихово изједначење са судијама, а камо ли фаворизирање административних чиновника, и правних наставника, који најчешће ни са тим једним, или било којим другим доменом из нашег правосуђа — немају ни најмање везе.

Док уредба за ступање у судијску функцију отвара врата читавим правним редовима, ван правосуђа, она ипак та иста врата затвара пред адвокатским редом, којему је суд исто тако свакодневна кућа као и судијама. По §§ 3, 4 и 5 Уредбе о постављању судија редовних судова, за адвокате при ступању у судијску функцију тражи се много дуже службовање него за судије, државне тужиоце чиновнике Министарства правде, или професоре универзитета. Док је за судије среског суда потребна свега година судијског службовања, уредба тражи две године адвокатуре. Док за судију окружног или трговачког суда, уредба тражи две године судијског службовања, она иста за ту функцију тражи осам година адвокатуре. Док за претседника окружних и трговачких судова, за судије и потпретседнике апелационих судова, уредба тражи дванаест година судијске или тужилачке службе, она за ту исту функцију прописује 15 година адвокатуре. Док за претседника апелационог суда или судије Касационог суда, уредба тражи 5 година службовања у апелационом суду, или у својству претседника окружног и трговачког суда, заменика Врховног државног тужиоца, вишег државног тужиоца или његових заменика, судских инспектора, или редовних професора права, она иста за ту функцију тражи најмање двадесет година адвокатуре.

Не само што се за адвокатски ред тражи много дуже службовања, већ се за поједине сутске функције адвокати сасвим искључују. То је према другом одељку § 3 Уредбе МСбр. 785/39 случај за судијске функције среских, окружних и трговачких, као и за старешине среских, у седиштима свих апелационих судова, у колико адвокати нису ван таквих седишта провели најмање по пет година као судије. Тако код овог питања наилазимо на невероватну аномалију: адвокат са 15 година адвокатуре по § 3 уредбе не може бити судија среског суда у седишту апелације, али ипак по § 4 исте уредбе, може бити судија самог апелационог суда. Поред овог, према § 6 уредбе адвокати су такође искључени и из функције потпретседника или претседника Касационог суда.

Овакво диференцирање између судија и адвоката, а фаворизирање свих других правничких редова, па чак и административних чиновништва Министарства правде над адвокатима — уредбу чини не само нелогичном већ и за адвокатски ред увред-

живом. Ако то вероватно не знају сутски инспектори, који су своју функцију овом уредбом на необичан начин издвојили и фаворизирали, судије ипак знају да адвокатски ред, у познавању законодавства и процесног механизма, ни у чему не заостаје иза њиховог реда. Шта више тај ред по својој законској дужности законе мора тим пре темељито познавати, што он проблеме покреће и живом речју на позитивним прописима своје тезе за-снима. У сарадњи са добрим адвокатом функција судије више је ограничена на проверавање навода, него на изналажење прописа, који су у адвокатским поднесцима и речју, изложени и поређани.

Док судије често бивају ограничени на једно узано правно подручје као што је стечајно право, ванпарнични поступак, трговачко или менично право, грађанско или кривично право, право из посебних закона о заштити индустријске својине, о сузбијању нелојалне утакмице, о ауторском и томе сличном, — адвокати једнако морају познавати сва та подручја, јер се њихова помоћ једнако тражи за све правне проблеме. Може се приговорити да има адвоката, чије је пословање везано више за интервенције него за правосуђе. Али исто тако има и судија, који за своју функцију не показују ништа већу вољу него интервенционисте за праву адвокатуру.

Затим нису непознати судије, који су то само по имену, а у ствари врше разне делегиране дужности, често и дужности шефова разних кабинета. А пријављивање интервенциониста и отварање министрових врата пред интервенционистима, што спада у надлежност шефова кабинета с једне, и пословање самих интервенциониста с друге стране, једнако је далеко од правосуђа и судијско-адвокатског позива.

Разлику између судија и адвоката ниједан добар закон није правио на начин како то чини нова Уредба. Уредбодавац из 1939 године имали су намеру да буду савршенији него законодавци од 6 јануара 1929 године. Међутим у овом погледу њихова уредба заостаје за законом, који је заменила. А том низбрдицом није се смело поћи, јер сличне разлоге не оправдава ни правни живот ни правна логика. Закон о судијама од 24 септембра 1928 године није имао ниједног противника, изузев у оним одредбама, којима су професори права себи обезбедили изузетне привилегије. А по том закону службовање судије или адвоката за стицање функција били су скоро изједначени.³⁾ Ако тако не може и даље бити, онда се исте разлике које по прописима о судијама важе за адвокате кад постају судије морају пренети у закон о адвокатима за судије, кад постају адвокати. Ако адвокат који познаје све законе јер у пракси има све правне проблеме, није за функцију старатељског судије оспособљен у истом размаку времена као судија, онда ће тим теже старатељски или стечајни судија бити оспособљен за адвокатску функцију, која тражи свестрано познавање не само два, већ свих постојећих закона. Свака противна логика прет-

³⁾ § 3 и 4 Закона о судијама од 29. септембра 1928 г.

ставља не заштиту правосуђа, већ заштиту интереса извесних правничких редова.

При томе не смемо заборавити да смо ми једина држава која између правничких редова прави овакву нелогичну разлику. У ниједној држави Европе, не постоје сличне одредбе. У англосаксонским државама, та разлика постоји али у корист адвоката, а на штету судија. Тамо су највеће судијске функције заузеле од правника који су годинама провели у адвокатској този, и који у свим конкурсима као најбољи познаваоци позитивног права имају предност пред свим осталим правним редовима.

По § 8 Уредбе о постављању судија судијско звање без обзира на остале услове не може стећи лице, које је једном осуђено на губитак часних права, макар им она доцније била повраћена путем рехабилитације или највише милости. Оваква строга одредба која је пронета из чл. 6 досадањег закона о судијама, има свог потпуног оправдања, и за судијски и за адвокатски ред, ако је казна одузимања части уследила због дела из кривичног законика. Међутим одредба је престрога, ако су часна права одузета због политичких дела, која сваки режим посматра под сасвим другом призмом.⁴⁾ За то је требало политичке страдалнике⁵⁾ који се нису борили за материјална добра, већ за своја поштена схватања и интересе заједнице поштедети од искључења из судијског реда. Али је из судијског и из адвокатског реда, требало искључити извршиоце обичних кривичних дела, извршених из нечасних побуда, без обзира да ли му је част одузета или очувана. Затим је из тога реда требало искључити сва лица осуђена за убиство, без обзира на мотив, изузев случајева праведне нужне одбране, али не и стања нужде.

По § 2 уредбе о постављању судија сасвим правилно изједначени су судијски и адвокатски испити. Али ипак још није за читаву државу уведен исти начин полагања испита, јер док се по § 11 уредбе судијски испит од 1 октобра 1939 године полаже код апелационих судова, адвокатски испит у бившој Србији, на основу § 33 тач. 4 Фин. зак. за 1938/39 и § 48 став 1 правилника од 19. IV. 1938 полагаће се и даље код Касационог суда. Најзад док ће у испитни одбор за судије по овом пропису бити и један адвокат, испитни одбор за адвокате у Србији функционисаће и

⁴⁾ Закон о заштити државе није мењан од 6 јануара 1929 год. Заступање федеративног уређења државе инкриминише чл. 3 тога закона, те је због таквог рада Др. Мачек лишен слободe за три године. Међутим он је са свима данашњим и бившим министрима потписао најновије уредбе о реорганизацији државе, које далеко превазилазе и пунктације и његов предлог због којег је невин осуђен. Па ипак никоме није ни на памет пало да противу уредбодавца примени § 3 постојећег закона, јер су уредбе, без обзира на њихову уставност постале национална и државна нужност. Тај преокрет за кратко време најбоље доказује колико је релативна правда политичких пресуда, која више почива на духу времена него на тексту закона. Уосталом исти г. Др. Мачек који је увек чинио част правничком реду, по овој уредби не би могао бити судија у Југославији, у којој је потпретседник владе, и неоспорно једна од највиђенијих политичких личности.

⁵⁾ Терористе не спадају у тај ред, већ у ред обичних деликвената.

даће без адвоката, све док се донесе јединствени Грађ. законик, што може бит и ипосле 100 година. Тако се и у овом незнатном питању срећемо са једном вапајућом контрадикцијом, коју логични правници не смеју стварати.

Према трећој глави уредбе попуњавање упражњених нижих судијских места између кандидата са описатим и доста тешким условима врши се путем натечаја. Пријављене кандидате ранжира специјално веће апелационог суда, које свој предлог доставља Министарству правде. Министар правде по својем нахођењу врши избор између предложених кандидата и своје изабранике Краљу предлаже на потврду. Код целог овог избора, функција апелационог суда остаје више саветодавне природе, а пресудну улогу врши ипак сам Министар правде. Он је у праву да изабере кандидата са краја, као и са почетка ранг листе, која може бити врло обимна.

Попуњавање места за претседнике окружних и трговачких судова или судије апелационог и касационог суда, врши се по избору опште седнице Касационог суда. Персонално веће апелационог суда за такав избор даје претходни предлог, али тај предлог не мора ни најмање утицати на одлуку Касационог суда. Тај је предлог шта више једна сувишна формалност, па и нелогичност. Формалност је због тога што је необавезна, и што ће општа седница Касационог суда ван сваке сумње самостално радити. Нелогичност је због тога што свакако апелационе судије не би требале ни у којој форми утицати на избор касационих судија, који су им у судијској хијерархији претпостављени:

За свако овакво упражњено место Касациони суд предлаже три кандидата. Министар је међутим у праву да такав предлог не прихвати. У том случају Касациони суд мора учинити нов предлог тројице, али у обзир не може узети раније предложена лица. На тај начин остављају се отворена врата искључењу најбољих судија за ове функције, које може предложити и Апелациони и Касациони суд, али који ипак не морају уживати нарочито поверење Министра правде. Тим путем за све ове функције Министар ако хоће ствара шест кандидата, од којих само једног предлаже Краљу на потврду. А шест кандидата за једну судијску функцију претставља прешироку пространост за министров избор, који увек може пасти на најмање препорученог рефлектанта. На тај начин тежиште у избору преноси се и за више као и за ниже судије са највиших судова на самог министра. А министри могу бити добри политичари, али нису увек најбољи правници.

Што се више примичемо највећим судијским функцијама, то је министрова слобода у избору све већа. Потпретседнике и претседнике апелационих судова на основу § 19 уредбе министар предлаже по претходном, али информативном саслушању Касационог суда. Потпретседнике и претседнике Касационог суда министар предлаже и без тог информативног саслушања, које замењује саслушањем Министарског савета. Међутим код ових највећих судијских звања најпотребнији су обавезни предлози опште седнице највишег суда. Они најбоље познају најспособ-

није између њих, а најбоље познају и судбоносни значај нашег највећег аеропага.

Један од недостатака у начину постављања судија није само нелогична ограниченост по правничким редовима, већ и искључење адвокатских комора као изборног или консултативног тела из свих стадијума избора. Коморе су међутим у стању да апелационим и Касационом суду у избору пруже најсигурнију помоћ, и на тај начин искључе многе трзавице, које су запажене у судијским редовима.⁶⁾

Код функције судијских инспектора Уредба није много прецизнија од досадањег закона. И по § 23 уредбе рад инспектора може бити ограничен само на пословању суда, али не и на суђењу судија, што је сасвим у реду. Али ипак није у реду да Министар правде и по уредби, као што је досада било по закону, може судијским инспекторима у рад додељивати и административне послове свога ресора. Кад само један судијски инспектор мора пословати на целом подручју једног апелационог суда, онда он једва може успети да обавља посао „прегледа судова по свим гранама њиховог деловања, и да о свему томе подноси два извештаја г. Министру и претседнику надзорног суда, који му посао у дужност ставља § 24 уредбе. Чим је министар у праву да инспекторе оптерети са административним пословима свога ресора, онда ће се они најчешће из судијских инспектора претворити у обичне администраторе, како је то већ годинама код нас ноторан случај. На тај начин једна корисна установа паралише се при самом почетку, у њеном правом елементу, којему се инспектори услед „административних послова“ све до данас нису могли посветити са довољно пажње и оданости.

Док прва уредба о постављању судија МСбр. 785/39 није сигуран ослон за добро правосуђе, друга уредба о одговорности судија МСбр. 786/39 носи много мање недостатака. Све то произлази из чињенице што за основ ове уредбе није узет закон из 1929 године, као што је код прве урађено, већ напротив добар и савремен закон од 24 септембра 1928 године. По овој уредби судија је уз извесне услове одговоран за свој незаконит рад, али у грађанском погледу он на основу чл. 18 Устава у вези § 6 Уредбе одговара само поред државе као извршилац. Право на накнаду штете против државе застарева по § 939 Г. з. за 3 године. Рок те застарелости који није сувише дуг, редуцирао је пропис из § 78 закона о чиновницима на свега девет месеци. Међутим по овој Уредби право на подизање тужбе против чиновника и државе застарева у року од 3 месеца од дана примљеног одобрења надлежног суда. А ова тужба није могућа, ако се тужилац против одлуке и нерадње, из које штета наступа, није послужио свим законским средствима.

За разлику од § 78 Закона о чиновницима поред рока за тужбу уредба предвиђа и деветомесечни рок за молбу ради одо-

⁶⁾ На конгресу удружења судија од јуна 1939 г. последњи предлог за постављање касационих судија био је повод живе и нежељене дискусије.

брења тужбе против судије и државе. Док се по Закону о чиновницима деветомесечни рок за тужбу рачуна од дана сазнања, по уредби се деветомесечни рок за одобрење подизања тужбе, рачуна: од дана сазнања код нерадњи, а од дана правоснажности код незаконитих одлука којима је штета причињена. На овај начин својом већом прецизношћу уредба је из закона уклонила једну велику нејасност, која је до сада била узрок многих неправди. По последњој одлуци Касационог суда у Београду, Рев. 1725/38 од 1 априла 1939 год. један је тужилац изгубио спор противу државе и судије у вези исплате извесног депозита, са разлога што је деветомесечни рок за тужбу по § 78 Закона о чиновницима, рачунао од дана извршности одлуке, место од дана кад је за штету сазнао. Оваква пракса фактички онемогућава сваки успех у сличном спору, јер ако се не употребе сва правна сретства, онда нема доказа о незаконитости одлуке, па према томе ни правног основа за накнаду штете. Ако се међутим правни лек употреби и чека на дефинитивну одлуку, што ван сваке сумње увек траје више од девет месеци, онда право на тужбу застарева пре него што одлука постане извршном. Ако се међутим подигне тужба и употреби правно сретство онда по § 255 Гпп. поступак по тужби застаје до одлуке по правном леку. Ако последња одлука не утврди судијину незаконитост, онда тужилац може још и одговарати због клевете у званичној дужности.

У рачунању времена кад рок застарелости почиње тећи, § 6 Уредбе стоји по својој прецизности и правичности далеко изједнако држава и приватно лице, па нема разлога да застарелости на три месеца, по тужби грађанина према судији и држави, није оправдано, кад сама држава по истом пропису према судији задржава деветомесечну регресну застарелост. Та неоправданост најбоље проистиче из упоређења § 6 Уредбе са § 939 Г. з. У оба случаја може се радити о штети за коју одговарају једнако држава и приватно лице, па нема разлога да застарелост буде три месеца кад је судија извршила штету, а три године, кад су извршиоци други органи и лица, можда и сам Министар правде.

Што се тиче дисциплинских кривица судија, оне ни по уредби нису ништа прецизније одређене, него је то до сада било у последњем одељку чл. 26 досадањег закона. У том погледу и дерогирани закон и важећа уредба, прилично заостају иза Закона о чиновницима. Досадањи закон у дисциплинске кривице убрајао је „вређање судијског угледа у служби и ван службе“. Међутим уредба ову кривицу по § 8 казни као неуредност писменом опоменом од стране непосредног старешине. Али да би оваква кривица претстављала дисциплински преступ потребно је „да је јаче повређена дужност службе или углед судијског реда“. Овакви појмови „јача повреда“ нису довољно прецизни, те их свака норма мора избегавати. Пијанство на јавним местима до сада је и за судију и за адвоката претстављало дисциплинску кривицу, која се не слаже са њиховим позивом. Међутим сада уметак „јаче“ из § 8 уредбе може довести до тога, да се

WWW.UNIJIB.RS

помућеност услед алкохола код судије квалификује као неуредност, а само тотална пијаност као дисциплински преступ, иако оба та стања једнако штете углед сваког судије.

Уредба уводи и нов појам дисциплинских преступа „тешке природе“, који је сувише нејасан и релативан, те отвара врата огромним неједнакостима при примени. У такве дисциплинске преступе тешке природе убраја се и случај „ако је судија кроз три узастопне године слабо оцењен“. Из тога произлази да судија може бити слабо оцењен сваке друге године па ипак да задржи своје достојанство чувара правде, који ни по Уставу ни по законима, никоме не одговара за своја погрешна схватања. Међутим у оваквим случајевима имамо доказ тоталне неспособности судије, те је отпуштање или пензионисање сасвим логична мера, без икаквог дисциплинског поступка.

У § 8 Уредба ипак доноси један значајан и дуго очекивани новум: као дисциплински преступ инкриминише се свако судијино партијско деловање, партијска агитација, подређивање функције партијским сврхама и томе слично. Диктаторски закон бежао је далеко од овакве логичне одредбе. Судијска сталност била је чак и укинута како би се од судије створио партизан. А нова уредба у том погледу ипак чини датум који ће наше правосуђе излечити од многих рак рана — ако добро правило не остане мртво слово на хартији.⁷⁾

Кад се у обзир узму многе слабе стране прве, а извесни недостаци друге уредбе, онда остаје једино решење: судијско питање од којег зависи правда и законитост, треба расправити законом а не уредбама. При најхитнијој изради новог закона, треба тражити помоћ и мишљење свих позваних правних фактора, а ни у ком случају пројекте припремати у највећој тајности, као што је до сада рађено. Изненађења у законодавству могу бити оправдана само онда, када се дају савршени прописи, али никад у случају када противу таквих прописа устају сви правнички редови и када ти прописи носе сва обележја слабог закона од 6. I. 1929. год.

⁷⁾ Истина је да у једној држави где постоји здраво политичко стање нема разлога судију лишавати партијског рада. Али је истина и то да у државама са нездравим политичким стањем где се преко јавних функција стичу каријере и испољавају најситнији партијски инстинкти, судијино партизанство има најфаталније последице не само по њихов углед, већ и по правосуђе. Партизанство је било разлог да старешина једног суда у Нишу на челу неодговорне руље физички напада црквену литију, свештенике и света знамења православне цркве, за коју главе његових предака почивају у Ђеле Кули. Партизанство је узрок да су високи судски функционери, као што је случај вишег држ. тужиоца у Подгорици, заборављали на своју функцију, а ишли од села до села, како би преко те функције партији стварали гласове и смртне људе оглашавали за полубогове. Партизанство је узрок да је један судија од реонског партијског одбора, иако о квалификацијама таквог одбора не постоји сумња, тражио уверење о партијској припадности да би исто код Министра правде употребио ради постављења у нашем највећем суду. Случајеви далеко гори низали би се у недоглед, иако су све то изузетци у судијском реду, који нико тако жустро није нападао као сами судије.

Dr. Радоје Вукчевић

Dr. Радован Н. Казимировић — Београд.

Религиозно-филозофски и црквено-правни погледи Н. С. Д-ра Живојина М. Перића

Навршило се седамдесет година живота нашег неуморног радника на Правној Науци господина Живојина М. Перића, бив. ред. професора права на нашем Универзитету. Његов рад је овечан успехом: он је не само осветлао образ нашем народу када је са највећим почастима промовисан на чувеном лионском универзитету за доктора права *honoris causa*, већ је у правној науци оставио и вечног трага својим узвишеним погледима у решавању најдубљих правних проблема. Његови многобројни радови, готово из свих области правне науке, штампани на српском, немачком и француском језику, чине част нашим правницима...

Стога његову прославу седамдесетогодишњице требало би проширити радовима, који би његов правни лик расветлили са свих страна. Јер, кад се већ сви слажемо, да је велики правник, онда треба научним прилозима објаснити његове мисли и теорије...

Г. Перић је, одиста, човек високе правничке ерудиције. Он се духовно ослободио од ранијих накалемљених туђих правних западних теорија и стао на своје ноге. Интересујући се за све гране Правне науке, он је дубоко заронио и покушао да из најтамнијих лабирината извуче на светлост божјега дана оно што је нашем уму од највеће вредности. Он је тако рећи, из наше правне потвести, извукао неувеле цветове дубоких правних идеја, које морају прожети не само нас правнике, већ и све мисаоне људе... Његови дубоки погледи, природно, нису се зауставили само у области права, већ прелазе у социологију, филозофију и религију.

Ван сваке је сумње, да је он данас један од највећих правника на Балкану...

*

Покушаћу да изнесем укратко извесне погледе г. Перића, који се тичу Црквеног права, али који свакако иду још и даље и прелазе у област религиозно-филозофску. Г. Перић је свакако човек хришћанске идеологије...

1.) У области Кривичног права г. Перић сасвим оправдано устаје против смртне казне. Научним, моралним, хуманитарним и хришћанским разлозима он побија мишљење нашег чувеног правника пок. Д-ра Николе Крстића, који је сматрао да је та казна из виших државних разлога неопходна...¹⁾ Пок. Крстић је сматрао, да се смртна казна противи научној истини, али да је ипак неопходна за државне циљеве!... Међутим, г. Перић сасвим оправдано устаје против те хипокризије и доказује, да смртна казна и није уопште казна, јер држава ту не решава по правди и

¹⁾ В. рад г. Перића у „Споменици Николе Крстића“, Београд 1908. стр. 130.

моралу, већ по праву јачега (Faustrecht), по принципу силе. Као и сваки хришћанин, он се пред том „казном“ стреса и покушава да нађе решење, које има да умири човечју савест и буде у сагласности са божјом заповешћу: **не убиј!**..

II.) Код питања о **самоубиству** г. Перић износи оригиналне мисли, али које се у свеме не слажу са учењем хришћанске цркве уопште, као и наше православне напосе.. У чланку „Наша православна црква и хришћанско учење код питања самоубиства и националности“²⁾, он сматра, да „самоубиство није грех“! У својој оригиналној дијалектици он непотребно чини разлику између овог и оног света, те мисли, да путем самоубиства човек у ствари одлази из овог света у онај други, бољи и вечни... Човек се ослобођава грешења и одлази у свет где нема греха... Овде се на земљи само греша и овај свет није свет анђела, већ демона. Иначе како би се објаснило да су људи убили Христа? Да је овај свет анђеоски, Христос не би био распет на крсту. Отуда, уколико човек пре напусти овај свет, утолико боље, јер ће отићи у свет апсолутно савршен. Променити животом значи усавршити се, отићи из царства демона у царство Божије, од грешне материје постати безгрешан дух... умрети значи спасти се: ко пре умре, пре ће се спасти...

Међутим, хришћанска црква се не мири са овим учењем г. Перића... И наша православна црква и ако је ову занимљиву расправу „уваженог научника и преданог сина Цркве“ одштампала, ипак је изјавила да се не слаже са изнетим мишљењем, али није изнела разлоге свога неслагања. Мислим да ћу погодити учење наше Цркве, ако изјавим, да наука хришћанска уопште сматра самоубиство као **велики** („смртни“) **грех**, јер се самоубица одиста огрешио о највећу заповест Божију, по којој смо дужни да се увек покоравамо **једино** његовој Вољи... Бог нам је дао живот, Он нас је задахнуо духом својим живим; Он има и да нам га узме... Његови су путови неиспитани и ми без роптања треба да очекујемо Његов позив, када Њему буде угодно, јер је Он најмудрији и Његова воља је најбоља. То је познато учење **хришћанске догматике**...

Овај свет је заиста грешан, али у њему ми треба да се покајемо и да се припремимо за онај виши... Христос је зато и дошао на овај свет да нас спасе („тајна оваплоћења и искупљења“). Он је рекао: „**Ја сам Пут, Истина и Живот!**“ Путем самоубиства човек насилно прекрађује своју животну стазу, своју мисију овде на земљи, коју не треба насилно да напусти. Човек је дужан да ради, да се Богу моли и усавршава...

Што се тиче забране опела код самоубице Црква поступа сувише строго и мислим да је ту у праву, кад тражи човечније поступање... У том погледу ја ћу и овде поменути оне разлоге, које сам г. Перићу дао и приликом писања горње расправе.³⁾

У нашој црквеној пракси самоубице се сматрају за највеће

²⁾ В. „Гласник Патријаршије“, 1930, стр. 148—149.

³⁾ „Гласник Патријаршије“, Београд 1931, стр. 148.

грешнике на свету, јер су се дрзнули да дигну руку на себе... И они се без архијерејског благослова **не** сахрањују уз припомоћ цркве, т. ј. над њима се не врши **црквено опело** нити их свештеник испраћа **молитвама** до гроба а често пута бивају сахрањени ван освећеног места, хришћанског гробља...

Осим тога, у **пракси** наше Цркве поједини архијереји забрањују свечан црквени погреб (параду) и због тога што је самоубица учинио „смртни грех“. Међутим, у Св. Писму стоји да крајња, мериторна, осуда припада Богу а не нама, обичним смртним: „мнѣ отмщеніе и азъ воздамъ“...

Што се тиче гледишта канонскога права наше Цркве, то је оно **строго**. Кад је неко извршио самоубиство *αὐτοχειρία* т. ј. кад се неко свесно убије, те због тога престаје бити међу живима, — онда га Црква лишава црквеног погребља. **На тај начин Црква признаје за субјект престаја и мртвог!**...

На V Васељенском сабору решавало се о **Тодору Мопсуетском** († 428), **Теодору Кирском** († 458) и **Иви Едеском** († 457), који су били оглашени као јеретици (припадници Несторијеве јереси). Процес је био вођен по свима законом прописаним формалностима, а Тодор Мопсуетски, био је чак и анатемисан, и то 125 година после његове смрти!...⁴⁾

Казна лишења црквеног погребља састоји се у томе, што је забрањено да се самоубица (а тако исто и коначно од Цркве одлучено лице, анатемисано) у Цркви опева, да га свештеник испрати молитвама до гроба и да буде сахрањено у освећеном месту, хришћанском гробљу.

Из IV века сачувао се један канонски одговор патријарха **Тимотија Александријског**, а то је одговор на XIV питање, стављено му од стране неких малоазијских архиреја. Тај се одговор налази и у нашој словенској **Крмчији** („Кормчаа книга“). По том одговору поменутој казни подлежи сваки онај, који изврши хотимично самоубиство.

Питање гласи: „Ако неко није при себи и дигне руку на себе, или се баци стрмоглавце, може ли за таквога бити служба божја, или не?“ — **Одговор** је: „О таквом треба свештеник да испита, да ли је заиста био ван себе, кад је то учинио. Јер, често пута родбина онога који је погинуо сам од себе, желећи да за њега буде служба божја и молитва, лаже и казује, да је био ван себе, а међутим, можда је то учинио због какве увреде, нанесене му од људи, или иначе због малодушности и тада се за таквог не сме служба божија служити, јер је самоубица. Треба зато на сваки начин, да свештеник најмарљивије ово испита, како неби сам под осуду пао“.⁵⁾

Као што видимо, ако се самоубиство догодило хотимично, и то буде судом доказано а свештеник ипак опоји самоубицу, — то онда такав свештеник по XIV одговору Тимотија Александријског потпада суду црквеном.

Забрану да се самоубица опева садржи и 178 правило Номо-

⁴⁾ В. Др. Никодим Милаш: Црквено казнено право, стр. 72.

⁵⁾ Др. Никодим Милаш: Правила православне цркве, Нови Сад 1895, књ. II. Стр. 447.

канона уз Велики Требник („Номоканонъ при большомъ Требникѣ“).

У нашој (српској) православној Цркви било је поводом питања о самоубицама, шта више и питање: да ли их треба унети у књигу („протокол“) умрлих или не?! Најзад је решено, да „свештеници треба сваки смртни случај (био он природни или услед самоубиства), да забележе у црквену књигу умрлих, с примедбом, је ли умрли опеван или не, јер црквене књиге имају смер да послуже за статистичке податке и као доказ у приватно-правним односима грађана.“)

Изгледа, најзад, да Црква забрањује свечан погреб и као превентивну забрану, да и остали Хришћани не би лако руку на себе потрзали, јер треба да знају, да их Црква неће сахранити...

У пракси се самоубице ипак сахрањују уз учешће Цркве (али „без велике параде“), чим се од надлежног архијереја добије одобрење („архијерејски благослов“, диспензација). Бивало је случајева, наравно, да се благослов и не добије... Али наши архијереји обично дају благослов, чим се од лекара добије „лекарско уверење“, или ма какав сертификат, да је покојник извршио самоубиство у „ненормалном стању“. А наши лекари тада, обично сви без изузетка, „тврде“, да је дотични покојник извршио самоубиство у „ненормалном стању“, јер тада и рођаци покојникови куме и богораде да им се такво уверење да, само да се црквена пратња обави!..

На сваки начин треба имати у виду и богословско-филозофску и правну мисао, да Црква наша буде у овом питању милосрднија, да прашта, да „снисходи“ и да коначну казну (или награду) остави једино свемилостивом и свезајућем Богу... Ми грешни људи у овом деликатном питању можемо и погрешити, тим пре што се данас судска медицина и психијатрија клоне уверењу, да се самоубиства врше при великим душевним трзајима и моралним депресијама... и свесно!..

„Мнѣ отищеніе и азъ воздамъ“ — рекао је Исус Христос...

III.) У питању стерилизације и вољног побачаја г. Перић је такође заузео оригинално гледиште, које се богословима тешко може допасти... Он и приликом третирања овог питања такође увлачи и своју дијалектику гледишта паганског (многобожачког) и хришћанског учења.

Према првој идеологији земаљски свет је „најбољи свет“, те га треба одржати и, према томе, треба забранити како вољан побачај тако и стерилизацију. На супрот, према идеологији хришћанској, г. Перић мисли, да је земаљски свет плод зла и да је духовни свет (надземаљски) савршенији, па је одржање земаљског света безциљно, и не треба га овековечити... Стога, г. Перић долази до закључка да хришћанска религија тобоже није противна (?) установи побачаја и стерилизације, јер се њима тежи уништењу земаљског света, као производа зла...?)

*) С.Бр. 19 септембра 1891 год. — В. „Зборник правила, уредаба и наредаба Архијерејског Сабора, Београд 1900, стр. 38.

?) В. расправу г. Перића под насловом: *Le droit Yougoslave et la sterilisation* објављену у *Bulletin de la Société de Législation comparée*, 1936.

Међутим, као што сам раније навео, хришћанска Црква је противна самоубиству, па је, према томе противна и вољном побачају и стерилизацији из истих високо моралних разлога. У том погледу и хришћанство гледа на живот као на дар божји и не разликује се од „паганског“ схватања, које у рађању види продужавање човечанског рода. Додуше, паганско схватање живота је у гедонистичком смислу а хришћанско је у смислу вечитог духовног усавршавања („Будите савршени као што је и отац ваш на небесима савршен!“ — рекао је Исус Христос), те зато и прима нове чланове друштва са великом радошћу. Ваља се само сетити духовних молитава које свештеници читају при крштењу а затим зар није у Св. Писму речено: „Растите и множите се и овладајте земљом!“

Очигледно хришћанство није противно множењу човечанског рода те стога и осуђује стерилизацију и вољни побачај. У погледу вољног побачаја као и оних жена које свој плод у утроби још затиру, постоје врло строге одредбе у правилима св. оца Цркве. Такве се жене за дуго одбијају од св. причешћа и општења са Црквом. (Види правила, Номоканон уз Велики требник).

Према томе греши и г. **Др. Боривоје Д. Петровић**, који поменуте разлоге уваженог г. Перића прима без икакве резерве.⁸⁾

IV.) У погледу питања о форми закључења брака, г. Перић заузима најисправније и стога најмудрије држање. Види се да је после дугих филозофско-правних размишљања дошао до најузвишенијих идеја о браку, које су у вези једино са хришћанском религијом. Тако у расправи „Црква према форми закључења брака“⁹⁾ одсудно стаје у корист религиозне форме брака. Разлоге које је ту навео сваки уман човек мора одобрити, јер се види да је до тих разлога дошао после дугог размишљања у области права и у области социологије. Г. Перић налази да је религиозна форма брака најбоља за данашњи државни поредак. Таква форма брака користи не само Цркви, већ и Држави. Јер, данашња буржоаска држава види у здравој, солидној породици и своју јачину и постојаност...

Брак закључен у верској форми је несумњиво на солидној основи и зато сталнији и дуготрајнији од грађанског брака. Супружници венчани у цркви пред божијим олтаром и од свештеника бивају увек мање склони да се разведу. Међутим код грађанских бракова разводи су лакши и чешћи... Од европског грађанског брака, чије се склапање сматра ипак као формални, свечани посао, прешло би се на америкашки, где се закључење брака сматра као и сваки други неформални правни посао (као продаја и куповина, закуп, зајам и т. д.), т. ј. он се склапа као што се

⁸⁾ Др. Боривоје Д. Петровић: „Рад г. проф. Живојина Перића на наци кривичног права — Правосуђе, 1938, стр. 172.

⁹⁾ Ту је расправу писац упутно као предговор мојим „Црквено правним расправама“, штампаним у „Веснику“, недељном црквено-политичком листу, Београд, јануара 1929 год.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

и разводи, *solo consensu* ... А од американског брака до слободне љубави (*l'union libre*) само је један корак ...

Напустити црквену форму брака то би значило ослабити и у крајњој линији уништити породицу, ту ћелију садање буржоаске државе.

Буржоаска држава нам, додуше, није много симпатична, јер она потстиче појединце на борбу, али и бољшевичко схватање проповеда доктрину **револуције** и насиља, коју ми, као хришћани, такође одлучно одбијамо ... Ипак је буржоаско схватање ближе хришћанској идеологији, јер истиче начело законитости и **еволуције**, што и њој највише иде у прилог и ако би она у форми брака раскинула са Црквом она би сама секла грану на којој стоји ...

V.) Православна Црква и питање националности. У овом питању г. Перић чини **замерке** (и то оправдане) нашем свештенству, које због уских (често пута и шовинистичких) националних тежњи заборавља на своје свете завете и узвишену мисију. Г. Перић се у овом питању уздиже на велику висину **филозофа** и исправног **богослова**. Он заступа потпуно правилно гледиште о рату као и хришћанско учење. Он осуђује рат, јер се још у Старом Завету вели „**не убиј!**“ а Христос је рекао: „**Љубите и непријатеље ваше!**“

Међутим, он наводи жалосне примере, где су наша свештена лица често узимала оружје у своје руке па су се тим још и поносила!.. Такво „**јунаштво**“ су, шта више, регистривали и познати наши црквени листови! Тако се један православни свештеник из Босне тужи на своје тешке материјалне прилике, указујући на имућност оних свештеника који су били у позадини, док је он, вели, „**камом и бомбом крчио пут Српству у Македонији!...**“

Исти црквени орган донео је затим фотографију једног калуђера из једног нашег србијанског манастира, заједно са његовом биографијом, додајући да је то чувени (долази име калуђера), који је за време рата „**кроз прозор из манастира из пушке гађао и убијао аустријске војнике!**...“

Свештенички орган, дакле, са одушевљењем приказује како је један хришћански монах примењивао хришћанску заповест: „**не убиј!**...“

И што је најглавније, наша православна Црква није ниједног свог клирика за ово узимала на одговор!.. То нашег уваженог научника и данас јако револтира.¹⁰⁾ Он види, да је православна Црква ступивши у компромис са државном идеологијом и сама неговала национализам и да се на том путу удаљила од Христовог учења ... И наше свештенство је попримало идеологију државе!.. Зато он не може да схвати како се хришћанским свештеницима могу додељивати у војсци дужности које су се косиле са њиховим називом... Њега је не само као хришћанина; већ и као човека зачуђивала и забрињавала та нелогичност да су хришћански свештеници у ратовима, са крстом у руци, позивали војнике у борбу... И он сасвим логички долази до закључка, да се све-

¹⁰⁾ В. чланак г. Перића у „Гласнику Патријаршије“, за 1931 год., стр. 150.

штеник у питању рата има да руководи једино хришћанским идејама: њега држава не може и не сме гонити да узме пушку па да иде да убија непријатеља, јер чим је она признала хришћанску веру и свештенике, она се одрекла власти према њима, која јој припада... Свештеник је, дакле, изнад световњака... Он је, тако рећи, на једној аеропланској висини са које види само Бога и Христа и, кроз њих, само човечанство...¹¹⁾

Са те висине он не види специјално ни једну државу, па ни своју; ни једну народност, па ни своју: или их види и обухвата све својом великом хришћанском љубављу. Радећи тако, свештеник хришћанин врши само своју дужност на коју се заветовао и заклео... а ако би зато што припада извесном народу имао љубав само за своју народност био готов да иде и у рат, он би, оправдано, изневерио основне захтеве свог узвишеног позива...

Он би тада послужио не Богу, већ Мамону...

Према томе, у питању рата Црква треба да има сасвим друго мишљење, одвојено од државе.

Држава почива на сили. Њен је принцип борба и евентуално рат, а Христова Црква је установа божанска на земљи. Она, додуше, постоји на овоме свету, али њено царство није од овога света. Она не зна за државе и народе, већ само за човечанство. Њој су сви чланови једнаки: „**аше рабъ и ѿелинъ**“. Она мири све... и тежи да створи једну општу **Државу човечанства** („И биће једно стадо и један пастир“). Тада ће се и „мачеви прековати на орала“ јер ће престати и ратови међународни, пошто та једина Држава неће имати с ким да се бије и бори (осим са материјалном природом, коју има да освоји и победи...).

VI.) У свима скоро својим расправама из области **међународног права**, г. Перић развија са особитим жаром свога срца и ума мисао о тој **Држави човечанства**. У тим великим проблемима из међународног права он долази врло често до јеванђелских речи: „**И биће једно стадо и један пастир**“. Своје дубоке правне мисли и опажања он посматра кроз призму великог хришћанског морала... Он види **данашње** стање Државе; он види њено оправдање али и њене велике недостатке... Он покушава (исто као и **Жан Жак Русо**) да је уведе у ред рационалних установа и њену вредност види не у томе што постоји, већ у томе што треба да претстави једну слободу и човечанску заједницу.

Велики недостатак данашње државе он види у њеној суверености, која се врло ретко одриче у корист међународне заједнице. Да би се остварио идеал Државе човечанства, потребно је, по мишљењу г. Перића, да се државе одрекну своје суверености у корист међународне заједнице, јер од те жртве зависи мир и спас великих тековина човечанске цивилизације... Зато он жели **Европску Савезну Државу** у којој ће престати ратови и тада ће се доћи и до општег братства, на коме и Хришћанство ради скоро 2000 година... Мир је за њега идеал... Он ставља мир изнад

¹¹⁾ Ibid стр. 152.

света, па шта више и изнад слободе, коју је увек готов да жртвује, само да мир не би био поремећен...¹²⁾

Кад човек чита расправе г. Перићеве из области међународног права, он осећа како га један велики дух руководи кроз компликоване међународне проблеме и са уживањем прати његове занимљиве и оригиналне мисли... Он као какав оракул износи у чему је спас човечанства. **Спас лежи у пуној међународној сарадњи свих народа...**

На жалост, данас народи још нису зрели за ту пуну међународну сарадњу, већ се топови и остала убојна оруђа, муниција и отровни гасови производе тако убрзаним темпом, да ће једног дана наступити катастрофа Човечанства!...

VII.) Развијајући своје узвишене мисли о цркви и држави, г. Перић је објаснио и однос наше државе према православној Цркви. То је нарочито учинио у својој књизи **Религија у српском Грађанском Законнику**, коју је написао поводом оснивања Богословског факултета код нас.¹³⁾

„Малено је зрно бисера, али скупоцено!“ — гласи једна руска пословица. То би се исто могло рећи и о поменутој књизи г. Перића. Она заслужује велику пажњу не само правника и богослова, већ и свих културних и мисаоних људи...

По мишљењу г. Перића наша држава цени религију, јер почива на идеји ауторитета, која не може бити без религије. Додуше, ако се држава буде вечито ослањала на ауторитет Цркве, онда ће од те спреге бити мало користи, јер Хришћанство у суштини својој негира принцип државности и не зна за уски принцип националности. Онај, који верује у прогрес, — тај верује, да ће једнога дана настати социјално-економски односи, који ће учинити државу у њеном данашњем облику и створити једну општу светску државу...

Али такво стање неће уништити хришћанску религију, већ ће још више раширити, јер нам једино она проповеда бескрајни етички идеал („Љубите и непријатеље ваш!“) и тежи да загрли сву децу Божју на земљи...

У данашњој тежњи државе да се одвоји од Цркве не треба, по мом мишљењу, гледати неминовну борбу државе противу Цркве, јер се она може извести и на пријатељски начин. Ако је нпр. одвајање Цркве од државе у **Француској** изведено у непријатељском духу (тамо су револуционари били увек противу цркве), — дотле у **Америци** видимо да је то одвајање изведено на један пријатељски начин. Јер, у Америци је црква потпуно самостална у својим поступцима.

У Француској је револуција 1830 год. разрушила двор париског архијепископа; револуције 1848, 1870 и 1871 год. убише шта више и саме архијепископе париске!.. Али у Америци видимо, да и ако држава не води бриге о Цркви, да католичка црква тамо

¹²⁾ В. излагања г. Перића у „Летопису Матице Српске“, Нови Сад, 129, стр. 82.

¹³⁾ В. моју рецензију о тој књизи у „Српској Цркви“, Сарајево, 1920.

ипак има богатих епископија, парохија и манастира, добрих школа, па шта више и **универзитета!**

Црква дакле може напредовати и без спреге са државом...

Данас се баш у свесним богословским круговима почиње развијати мисао, да се Црква одвоји од државе; и ја сам убеђен да би црквени живот био самосталнији и јаче пулсирао...

Министарство **Комба**, које је 1905 год. извршило одвајање Цркве од државе у Француској, у намери да што више сузбије католицизам, у ствари је постигло сасвим друге резултате!.. И данас сви паметни људи увиђају да је та реформа могла изостати... **Гистав ли Бон** већ јавно износи, да је држава требала да избегне ту сепаризацију, јер ће од ње баш она највише пострадавати...

Г. Перић је, — види се, — **дубоко проникао** у суштину хришћанске религије. Он види, да данашња држава није у стању да обезбеди мир споља и да зато Црква хоће да организовањем држава у једну свеопшту државу, онемогући физичку борбу међу државама.

Његове дубоке правне мисли нас просто задивљују а тако исто и схватање најсуптилнијих богословских проблема и ако није богослов...

„Мени лично, — вели он, — и ако сам врло одан Православној Цркви, — Католичка Црква је увек импоновала. Она ми је импоновала својим јединством, својом добром организацијом и дисциплином, великим ауторитетом, у целом католичком свету, **Римскога Папе**... Својом универзалношћу, Католичка црква, изгледа, најбоље одговара духу хришћанске Религије, која је општа, која не зна за националност, која обухвата сву децу Божју на земљи, и на тај начин, Католичка црква највише доприноси идеји једне **Светске Државе**...

Наша Православна црква својом **раздељеношћу**, добила је у току времена карактер националних цркава са тенденцијом **искључивости**, која много смета реченој нади Опште Државе Човечанства“...

У том погледу, — рекао бих и ја, — нашој Православној Цркви претстоји одиста велика и озбиљна реформа... Она се назива „**васељенском**“, али њој de facto недостаје орган, који би све подвојене аутокефалне и аутономне Цркве ујединио у једну **недељиву Православну Цркву**.¹⁴⁾

¹⁴⁾ Види о овоме опширније Црквено право епископа Д-ра **Никодима Милаша**. III изд. Београд, 1926. Измене и допуне превео и додатак написао Д-р **Радован Н. Казимировић**.

www.Душан.П. Мишић, судија Окружног суда за округ београдски.

Да ли малолетник има својевласт

Поштоване Колеге,

На самом почетку хтели бисмо да Вас упозоримо, да наше излагање неће имати тон неког теориског разматрања а то из два разлога:

Прво зато, што би такав задатак премашио наше интелектуалне моћи, и друго зато, што ми припадамо, а Вама је то сигурно познато, кругу практичара.

Припремићемо Вас, тако исто, да ми нећемо бити у стању да одмах одговоримо на питање које је постављено у наслову нашега приказивања. Напротив, ми ћемо се поступно служити појединим законским одредбама, како би и Ви сами могли доћи до траженог решења.

Истина, на извесним местима, ми ћемо се усудити да покажемо своје гледиште, које ће, у ствари, бити синтеза онога што се је из нашег позитивног права могло извући.

Најзад саопштавамо, да ће нам бити у употреби, у малом обиму, и Предоснова Грађанског законика за Краљевину Југославију, иако она није до данас озакоњена. Тако ћемо поступити са разлога, што се прави појам својевласт у облику својевласност, како Предоснова доноси, поставља у њој и што се о њему на више места непосредно говори.

Пре него што би прешли на предмет о коме желимо овде да говоримо, налазимо за потребно да нагласимо, да је израз својевласт — својевласност, као што кажу Французи, варварски и дакованица није у духу нашега језика.

Зато мислимо да би је требало уклонити из употребе односно требало би затражити мишљење језичких стручњака који би се имали изрично изјаснити о „праву грађанства“ те речи.

Смисао правнога термина својевласт — својевласност није ни на једном месту одређено и јасно изнет.

Разгледање законских одредаба даће саставне делове тога појма.

De lege lata и de lege ferenda — истоветној ствари, како се нама чини, даје се разнолики назив. Докле Грађански законик за Краљ. Србију том појму даје име способност, дотле се у југословенским законима и у Предоснови назива својевласт — својевласност.

Свако човечије створење назива се лице у праву. Оно је носилац права. Најчешће, оно је оптерећено дужностима.

Обим права и дужности човечијег лица обележен је Грађанским закоником односно границе њихове постављене су у самом Уставу.

Сва се људска бића могу поделити у два дела: на она која су лишена, потпуно или делимично, разума и слободне воље, и на она, која су обдарена тим квалитетима.

Она лица која су разума лишена не могу уговора чинити. Та лица не располажу слободном вољом, иако је воља чак код свеснога човечијег бића несумњиво детерминисана.

Грађански законик изједначује малолетнике до седме године старости са предњим лицима. Из овога излази, да су малолетници старији од 7 година, у очима Законика, свесна бића и да имају одређену и чврсту вољу, поред тога што не поседују у пуној мери развијену свест која је пунолетном лицу потребна за кретање у свету и стварање правилног мишљења.

Другим речима, воља малолетника до седме године старости нема правнога значаја. Њој се не може прибавити задовољење пошто она, у правном с м и с л у, и не постоји.

У нашем даљем излагању нас ће поглавито интересовати малолетници и то они који су старији од седам година. Ми ћемо говорити само о њиховим правима која непосредно излазе из самих прописа. Оних, пак, права, која су, у ствари, дужност трећих лица, ми се нећемо дотичати.

Малолетници старији од седам година имају и разум и вољу којој се може, правно узевши, прибавити задовољење. Иако реализовање те воље прате извесне законске санкције, ипак то не умањава значај факта, да се таква воља мора узети у оцену, ако би се она неким случајем одлучно испољила.

Нама изгледа да смо са овом констатацијом на правилном гледишту. Иначе, шта би значили уводни прописи Грађанског законика: Сваки човек се сматра као лице, и као такво има природна себи својствена права, која се ником не укидају; сваком Србину — то се односи и на странце — личност и сопственост и сва са овима скопчана права јесу невређима и стоје под заштитом и обраном закона; нико не може човека у таквој власти имати, да с њим самопроизвољно као са стварима поступати и располагати може; самовољство, сила и превара никоме не помаже; сваки има право, правично и законом средство употребити против нарушитеља својих права, и у случају нарушења, помоћ код своје власти тражити и захтевати, да се законим путем, што му припада, даде и нарушено право поврати; воља и наредба човечија заступа закон, под извесним ограничењима; права, која су за личност или особити чин или услов везана, с њим заједно исчезavaju.

Сада пређимо на примере који би илустровали наше тврђење, да малолетна лица изнад седме године старости имају тако звану вољну способност. Подвлачимо да је тим лицима за извесне правне моменте ова способност изрично призната.

Ми ћемо се држати поглавито реда који је поставио Грађански законик.

Људи се деле према добу старости: на малу децу до 7 године; децу недораслу до 14 година; децу дораслу изнад 14 година и на пунолетна лица која имају најмање 21 годину старости.

Само су нормални пунолетни грађани овлашћени да своја права држе, њима рукују и располажу што би све заједно сачињавало појам пословне способности.

Пошто су пунолетници зрели, младолетници се држе за не-
 удозреле то јест закон им одриче потпуно израђену психу. Ипак,
 законодавац ове одваја од оних лица која су сасвим или дели-
 мично лишена разума и слободне воље.

Према §§ 533 и 807 г. з. овим се лицима уподобљавају деца
 до 7 година старости што значи да сви младолетници не распо-
 лажу истом категоријом душевне развијености.

Младожења који нема још 17 година и девојка са мање од
 15 година старости могу се венчати, под условом да добију бла-
 гослов и одобрење надлежног архијереја.

По навршеној 18 години, момак или девојка могу закључи-
 ти брак. У случају, да родитељи не даду одобрење, надлежна
 власт на позив заинтересованих, интервенисаће.

Иако момак и девојка нису имали при венчању 17 година од-
 носно 15 година старости, брак опет остаје у сили и важности,
 наравно да је сада потребан опроштај архијереја.

То је била логична последица раније одредбе, по којој се
 тражи благослов и одобрење архијереја за склапање брака тако
 незрелих младенаца.

Код младенаца млађих од 18 година брак стоји, ма да није
 било родитељског одобрења.

Шта више, под извесним условима, може се склопити брак
 између момка од 15 и девојке од 13 година старости.

Према томе, момку и девојци од 15 и 13 година остаје да
 се обрате надлежној власти за помоћ ако би родитељ (старалац)
 одбио да да своје одобрење, што значи да ће се њихов захтев
 узети у оцену; јер они су способни да располажу вољом, проже-
 том свешћу, иако нису сасвим зрели.

Малолетник што својим трудом себи прибави а отац га не
 издржава нити чиме снабдева — то је његово. Њему припада и
 иако би својим личним трудом стекао или путем поклона добио
 ако је на издржавању код оца. Само отац тим добром, овде,
 управља и употребљава га на васпитање малолетника.

Родитељ главно има да чува. У случају да се укаже потреба
 за главницом, изискује закон сагласност надлежне судске власти.

Оцу је дужност да се брине о здрављу, васпитању и будућ-
 ности детињој. Од 14 године дете може оцу пристојно указивати
 на личне своје склоности и износити погледе на своју даљу бу-
 дућност. Дође ли до сукоба гледишта између оца и детета, над-
 лежан суд решаваће несугласице ове врсте.

Еманципација се додељује малолетнику по навршеној 17 го-
 дини а на захтевање самога малолетника. Малолетна девојка ако
 се уда потпада под власт мужевљевоу и његове родбине или за-
 друге. По смрти свога мужа она долази под родитељску власт му-
 жевљевих родитеља, сем ако би се тога сама одрекла. У том слу-
 чају враћа се под власт својих родитеља, али тако, да је на дан
 смрти свога мужа још малолетна.

Закон допушта малолетницима од 15 година да пишу заве-
 штање.

Малолетник у задрузи од 15 година има право, при деоби,
 на приновак.

Непунолетно лице не може што обећати. Али, ако би било старије од 7 година и ако би што примило на своју корист — то стоји. Отац — старалац нема законске могућности да спречи малолетника да прими поклон који је по њега користан. Јер, ако би старалац (шире значење) био упорно противан, малолетник би био овлашћен обратити се старатељској власти која би узела у заштиту жељу малолетникову, под претпоставком, да је и та власт нашла за малолетника корист у поклону и да је стараочево противљење безразложно.

Малолетник старији од 7 година може обавити неки посао за свога властодавца, под условом да је за склапање уговора о пуномоћству био добио одобрење од стараоца.

Лице малолетно изнад 7 година старости сматра Грађански законик за свесно биће.

Учини ли какву штету, сносиће само последице (овде се мисли на последице грађанске природе).

Има места повраћају у пређашње стање по закључењу неког правног посла: 1) ако је било заблуде; и 2) ако је наступило оштећење преко половине.

Овај пропис нарочито иде у прилог наше тезе, пошто у своме другом делу предвиђа могућност да малолетник уговара са трећим лицима, без знања стараоца, наравно да то све иде у корист самога малолетника.

Напротив, нема места повраћају у пређашње стање у корист малолетника: 1) ако се је малолетник служио лукавством у погледу своје зрелости; и 2) ако се је обавеза родила на терет малолетника услед учињеног злочина или услед неког недопуштеног поступка.

§ 155 Грађанског законика стављамо на последње место у листи примера и то зато, што се он не односи искључиво на наше малолетнике.

Деца извесну власт црпе из тог прописа. У случају да отац децу злоставља, да их на рђав пут води или би дечије васпитање пренебрегао, деца се могу суду потужити.

Таква се притужба мора узети у разматрање и ако би била основана, може се оцу родитељска власт одузети.

По стилизацији, § 155 даје пример *actio publica*. Ми зато мислимо да је малолетник до седме године старости ограничен само на притужбе услед злостављања, док би садржину оних других притужби могао да схвати само малолетник изнад седам година старости.

Из ових многих примера излази да малолетници старији од 7 година, иако не могу своја права држати, њима руковати и располагати ипак су овлашћени захтевати да с њихова воља чује и да се она у крајњој линији процени код надлежне јавне власти ради потребне одлуке: при одређивању позива, поклону, стицању уопште, женидби и удадби, еманципацији, при избору своје или мужевљеве родитељске власти, писању тестаментa, т. д.

Дакле, при сваком сукобу захтева малолетника, старијег од 7 година, са гледиштем његовог родитеља или стараоца, стара-

тељска је власт дужна, у случају да је позвана, да узме у разматрање и једно и друго гледиште и тек потом да донесе одлуку, руководећи се искључиво интересима малолетника.

У даљем излагању прећи ћемо на Закон о старатељству, у колико су његове одредбе задржате у важности после ступања на снагу Ванпарничког поступка.

Као што је познато, Закон о старатељству третира, највише, односе између пупиле и стараоца у случају да малолетник не би био из било којих узрока, под родитељском влашћу.

Навешћемо сада неке примере из којих се тако исто види знатна разлика између мале деце и осталих младолетника.

Наследнику (малолетнику) се допушта ступање у службу или неку радњу. Он може на своју руку кућу водити или какву јавну радњу отворити.

Нема сумње да овде не улазе у обзир мала деца, пошто је Грађански законик њихову пословну способност свео на нулу а одредбе се тога Законика посигурно протежу и на Закон о старатељству. А да и није тако, сами послови који им се поверавају изискују већу психичку зрелост коју, без икаквог двоумљења, немају мала деца.

Потребно одобрење за вођење наведених послова не слаби основе нашега гледишта, да малолетници по навршеној седмој години старости имају способност своју вољу испољавати и да је она у правном свету чињеница с којом се мора рачунати.

Настављамо са примерима. Старатељ је слободан дати наследнику изнад 17 година старости све или већи део прихода на руковање.

Уради ли малолетник штогод сходно прописима Закона о старатељству, то се више не повраћа у пређашње стање (отварање радње, ступање у службу и т. д.).

Приликом закључења неких правних послова, старатељски судија односно срески судија као старатељска власт је дужан да саслуша и саму пупилу од 17 година, под условом да живи у земљи: 1) код усвојења; 2) женидбе и уладбе; 3) при напуштању нашега поданства; 4) приликом поравнања о непокретним добрима, признавању тражбина; и 5) ако би пупила наставила или отпочела какву радњу.

Најзад ћемо узети за пример и еманципацију малолетника до које се према Закону о старатељству долази на двојак начин: било проглашењем седамнаестогодишњег малолетника за пунолетног а под условима у закону одређеним, било женидбом малолетника.

Први југословенски закон у коме је употребљен на више места правни термин својевласт, јесте Уводни закон за Ванпарнични поступак. Кроз неколико законских одредаба третирао је законодавац питање одузимања и враћања својевласти. Дефиницију појма својевласти није дао.

Ванпарнични поступак у већој мери говори и то посредним путем о својевласти. Из овога закона тешко је извући суштину самога појма.

Нама изгледа да је законодавац у Ванпарничном поступку једним именом и другим, њему сличним изразима, идејно разлике ствари подразумевао. Час би се рекло да се под речју својевласт крије само вољна способност, час, опет, наслутила би се пуна способност, пословна способност, за коју се зна да се састоји из моћи: права своја држати, с њима руковати и располагати.

Једини излаз из ове неодређене ситуације, бар како се нама чини, био би ако би се узело у помоћ тумачење целогa текста или чак поглавља, у којима је законодавац употребио изразе својевласт, својевластан, несвојевластан.

Ми ћемо се и сада уздржати да дамо своје мишљење поводом истакнутог питања. Али, када будемо прешли на анализу одговарајућих прописа из Предоснове где се налази почетак дефиниције за својевласт, иначе доста лаконски изнет, тек ћемо тада покушати да пружимо своје гледиште у односу на садржину појма својевласти.

Нама изгледа, баш зато ваљда што нисмо стручни у питањима језика, да је ово име непотпуно, пошто оно не би могло приказати цео појам већ само битни елеменат његов.

У границама правног поретка што ће рећи поретка постављеног Уставом и законима који потичу од њега — свака људска особа способна је да има права и дужности то јест, да буде носилац права и дужности, не говорећи о изузетцима који се тичу дужности.

Дефиницију личности односно почетка људске личности из Грађанског законика задржала је и Предоснова.

При додељивању правне способности људској личности не игра никакву улогу: пол, старост, душевно или физичко здравље (у главном), рођено људско биће или зачето а доцније живо рођено, и т. д.

Из свега излази да правна способност није призната другим живим бићима, нити стварима нити, пак, појавама.

По својој природи човек је приморан да дела. У правној области мисли се на делање које оставља трага у спољашњем свету, које се налази на домаку чула. Зато радње интимне, унутрашње, извршене у самом човечијем организму не долазе под законску оцену, на пример: размишљање.

Поред активног делања, код човека има и пропуштања, што би се рекло да се особа пасивно понаша у односу на неку одређену ситуацију.

Човек своја права и дужности делањем и пропуштањем заснива, мења, укида и преноси. Активно и пасивно држање индивидуе у односу на спољни свет (ово је релативно узето пошто је спољни свет све оно што није у свести) назива се општим именом: делатна способност.

У Предоснови и то у § 8 каже се да делатна способност нарочито обухвата и способност да се неко стара о својим пословима (својевластност).

Шта би била својевластност? Пошто делатна способност обухвата својевластност, значи, да се те способности не подударaju,

или, делатна способност имала би се разумети као општи технички израз за својевласност док би својевласност била делатна способност у ужем смислу.

И Старати се о својим пословима подразумева у првом реду делања и пропуштања која немају одјека, бар непосреднога, на трећа лица. Напротив, код делатне способности заснивање, промена, укидање и пренос права, претпостављају поред лица која своја права и дужности подвргавају овим поступцима, и трећа лица према којима и има одјека правно држање посматране особе.

З Наш закључак мора бити тачан ако се узме у обзир да су права социјалне појаве и да, према томе, ти феномени могу доћи до изражаја само тако — временски и просторно — где има бар још једна особа поред носиоца тих људских атрибута.

Д Да ли ће неко лице носити зимски капут или неће, да ли ће се шетати или одмарати, студирати или напустити школу, обављати овај или онај занат, и т. д. — то су све личне ствари онога кога се тичу односно то је несумњиво првенствено старање о личним својим пословима.

К Код појма својевласност се узима да оно лице које има ту способност може испољавати своју вољу са правним значењем а у случају некога сукоба (напр. између староца — оца и малолетника) решавала би надлежна старатељска власт (§ 257 Предоснове). Или, својевласност претставља код лица старијега од 7 година вољу која нема непосредну реперкусију на интересе трећих, то ће рећи да испољавање те воље и њене последице не задиру непосредно у права и дужности трећих лица, већ једино, стварно, та воља таггира у првом реду онога који вољу испољава.

Л Предоснова дели људе на оне који нису никако способни и на оне који нису потпуно способни да се старају о својим пословима. Разлози због којих ова лица не би била никако способна или не би имала потпуну способност (делатна способност) јесу ови: малолетство, душевне мане или неки други узроци (алкохолизам и т. д.).

Е I. Никако нису способна ова лица: 1) лица до 7 године старости; 2) душевно оболели; и 3) малоумни (слабоумни).

А II. Следећа лица нису потпуно способна (немају потпуну делатну способност) да се старају о својим пословима: 1) малолетници старији од 7 година (недорасли и малолетници старији од 14 година); 2) лица над којима је очинска или турска (штитничка) власт продужена (§ 286 Предоснове); 3) душевно оболели и малоумни који су, ипак, способни да се старају о својим пословима али ради уредног отправљања њихових послова имају потребе за помоћником; и 4) пунолетници којима је делимично одузета својевласност, као: расипници, пијанице или они који злоупотребљавају живчане отрове.

Предњи законски прописи налазе се у првом делу Предоснове који говори о личном праву и то у првом поглављу.

Сада ћемо прећи на четврто поглавље истог дела, на одсек II који регулише старатељство и помоћништво.

У овом одсеку задржаћемо се само на прописима §§ 304 и 305 пошто су нам они довољни за наше излагање.

Својевласност се потпуно одузима овим лицима: 1) да су старија од 7 година; 2) да су због душевне болести или малоумности неспособни да се старају о својим пословима.

Лица којима је потпуно одузета својевласност изједначавају се, у погледу делатне способности, са децом до 7 година старости.

Ова лица, не говорећи о малолетницима, добијају старатеља који се има бринути о њиховој особи и имању.

На овом се месту намеће закључак: лица од 7 до 21 године старости имају својевласност т. ј. могу се старати о својим пословима у границама како смо напред већ навели.

Не треба губити из вида да се овде појављују две групе лица: малолетници и пунолетници. Одузети потпуно својевласност пунолетницима значи исто што и одузети тим лицима делатну способност. Што се тиче самих малолетника — они немају делатне способности већ само имају својевласност и у ствари она им се једино и одузима.

Пошто се малолетницима из горњих разлога одузима својевласност а пунолетницима, опет, делатна способност из истих разлога, то је потпуно логично да се ова лица уподобљавају деци до 7 година, будући да деца немају, сем правне способности делатну способност па ни својевласност коју обухвата делатна способност.

Једино се може пунолетницима делимично одузети способност којом они располажу. Напротив, код малолетника се способност или потпуно одузима или је ужива малолетник без ограничења (своју способност). Средине нема.

Пунолетна нормална лица имају делатну способност, па, према томе, и својевласност.

Њима се делимично може одузети својевласност т. ј. ограничити њихову делатну способност и то у овим случајевима: 1) када нису уопште неспособна да се старају о својим пословима али због (степенa) душевне болести или слабоумности уредно отпављање тих послова изискује помоћника; другим речима, та би се лица могла и сама старати о својим пословима али би, ипак, по њихове интересе било боље да их неко помаже; 2) када себе или своју породицу излажу беди услед расипништва; 3) а) који себе или своју породицу излажу беди услед претеране употребе алкохола или употребе живчаних отрова; б) који угрожавају безбедност из ових разлога; и в) којима је потребан помоћник за уредно отправљање послова услед претеране употребе алкохола или употребе живчаних отрова.

Сва су ова лица у погледу способности изједначена са дораслим малолетницима. Како су недорасли малолетници старији од 7 година а млађи од 14 година — то би дорасли малолетници били старији од 14 година.

При разумевању појма „својевласност“ из Предоснове сва тешкоћа долази отуда, што се под разним изразима крију исте



WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

ствари идејно и обрнуто, разни појмови по садржини носе исте називе.

Тако, „никако способан за старање својим пословима“, „бити неспособан за старање својим пословима“, „својевласност потпуно одузета“ значи немати делатну способност па самим тим ни својевласност.

„Не бити потпуно способан за старање својим пословима“, „не бити у стању своје послове уредно отпраљвати“, „делимично одузети својевласност“ значи немати потпуну делатну способност већ само вољну способност (својевласност). Зато при тумачењу тих израза има се на исти начин поступити као што је било предложено за Ванпарнични поступак.

Завршавајући анализу неколико прописа Предоснове хтели бисмо, ипак, рећи и ово: „својевласност“ у Предоснови има два значења, шире и уже. У ширем смислу својевласност значи делатну способност а у ужем смислу обележава способност за изражавање воље са правним значењем. Прво је, по правилу, везано за нормална, пунолетна лица док се друго односи на малолетнике старије од 7 година као и на пунолетна лица: расипнике, алкохоличаре и т. д.

Деца до 7 године старости и душевно оболели сем правне способности немају вољну способност и пошто немају мање не могу имати ни више — делатну способност. Да не би наш приказ преко мере одужили, ми се одричемо намере да и примерима из II дела Предоснове наш закључак поткрепимо. Напоменућемо само да је и овај законодавац готово на исти начин регулисао материју у колико се тиче малолетника.

Целокупним нашим излагањем ми смо ишли на то да укажемо, да је у закону постављена основна, битна разлика, између малолетника до 7 година и малолетника преко 7 година старости.

Док су први изравнати са душевно оболелима и док је њима одузета моћ сваког правног изражавања воље, дотле је другима призната власт која, иако условљава извесне околности за своје остварење, ипак има пуно важење у очима закона. И та власт која се састоји из вољних манифестација, која по правилу припада свакој човечијој индивидуи, и која садржајно чини њено „ја“, јесте својевласт.

Изнетим примерима намера нам је опет била да скренемо пажњу на њено постојање код малолетника који су старији од 7 година.

Божидар Стефановић, судијски приправник — Трстеник.

Да ли муж за своју жену, код дела увреде и клевете може подизати тужбу?

По овом питању мишљења су подељена. Има судова где је пракса таква, да муж не може подизати тужбу за своју жену код

дела увреде и клевете, док има судова код којих је пракса сасвим супротна.

Које је мишљење, односно, која је пракса тачна?

По првом мишљењу, у делима која се тичу личности (н. пр. код увреде и клевете) тужбу мора поднети сама жена без свог законског заступника.

По једном другом мишљењу, које допуњује поменуто, муж може за жену тужити само ако је ова умрла.

Супротно томе, стоји мишљење: да муж код дела увреде и клевете, као законски заступник своје жене, може место ње подизати тужбу.

Будући да је приватна тужба изјава воље лица овлашћеног уопште на тужбу, треба решити питање, да ли муж за своју жену може, код кривичних дела увреде и клевете, дати такву изјаву своје воље и да ли ће та изјава бити довољан повод за почетак и вођење претреса или, пак, да ли поступак у том случају треба обуставити, ако не постоји и изјава жене, а због недостатка активне легитимације.

Према § 87 од. I к. з.: „за лица неспособна за правне послове предлог или приватну тужбу може поднети законски заступник“. Законски заступник може, према томе, увек поднети тужбу за лице које је пословно-правно неспособно, па му се та активна легитимација, према наведеном пропису, не може ускратити ни код дела увреде и клевете.

Да би муж за жену могао, код дела увреде и клевете, подићи тужбу, треба за тај случај, да се испуне ова два услова: 1) да је удата жена неспособна за правне послове и 2) да је муж законски заступник своје жене.

Према § 920 г. з.: и „удате жене за живота мужевљева уподобљавају се младолетнима“. Из овога прописа видимо, да је удата жена за живота мужевљевог пословно-правно неспособна.

Према § 109 г. з. дужност је мужа, да своју супругу од сваке напасти брани и да је на сваком месту заступа. Из овога прописа видимо, да је муж заступник своје жене. Како смо се, прегходно, уверили, да је удата жена за живота мужевљева неспособна за правне послове то је муж њен законски заступник, јер се законско заступништво односи на лица без пословне способности.

Када смо, према томе, дошли до закључака да је жена неспособна за правне послове и да је муж законски заступник своје жене, онда се можемо уверити, да напред цитирани пропис § 87 од. I к. з. вреди и за жену, на коју се, такође, односи и пропис § 55 ксп.: „лица која нису способна за правне послове заступају при подношењу и заступању тужбе у току кривичног поступка њихови законски заступници, који их заступају и у грађанским парницама“.

Према томе, на основу напред два изведена закључка за удату жену, на основу материјалног прописа § 87 од. I к. з. и на основу формалног прописа § 55 ксп. можемо дати одговор на постављено и спорно питање.

Код дела увреде и клевете, муж, као заштитник своје жене по својој дужности да је брани од сваке напасти, њен је законски заступник, као и у грађанским парницима и има, место ње, пословно-правно неспособне, као активно легитимисан, право на тужбу.

Мишљење, пак, да удата жена, код дела увреде и клевете, која се дела тичу њене личности, мора сама, без заступника, да подиже тужбу тачно је у толико, што та тужба, коју жена без заступника подигне, има важности исто као и тужба, коју муж подигне за своју жену, као њен законски заступник, те у овом случају и муж или жена имају активну легитимацију.

СУДСКА ПРАКСА

За образовање задруге малолетнику је потребно одобрење староца.

Туженик је живео у задрузи са оцем тужиља, пок. Т. све до 1920 год., кад је пок. Т. изашао из задружне куће и на истом плацу начинио себи другу кућу, али је пре но што ће умрети звао туженика, да пређе у његову кућу, да му децу чува и да заједнички раде на имању. Туженик је прешао у кућу пок. Т., и како је пок. Т. убрзо умро, туженик је продужио заједнички живот и рад са малолетним сином пок. Т. удовом његовом (која се данас налази на имању и у кући туженика), и кћерима пок. Т., које је задруга удомила. Кћери пок. Т. сада тужбом траже да наследе део свога оца пок. Трајка по прописима о инокосном наслеђивању, а туженик је то спорио, тврдећи да је у питању наслеђе умрлог у задрузи и да се наслеђе има расправити по прописима о наслеђивању у задрузи.

Окружни суд у Л. пресудом од 25. I. 1938 г. По. 144/36-8 нашао је да су пок. Т. и његов сић, пок. М. умрли у инокосном стању те да су тужиље прече у праву наслеђа њихове имовине од туженика, па ту пресуду овако образложио:

„... Узевши у оцену напред истакнуто питање, суд је нашао: да задруге између пок. Т., кад је он умро 1922 г., није било, а према томе није могло бити ни задружног односа између туженог Ђ. и сина пок. Т., пок. М., који је умро на 40 дана после смрти свога оца Т. До оваког чињеничног стања суд је дошао на основу ових доказа. Сведоци: Т, С и Л под заклетвом су потврдили, да су пок. Т. и тужени у прво време живели у задрузи, јер су били рођена браћа, па су се или у 1919 или 1920 г. поделили тако да је сваки живео особено у својој кући а да су и имање почели да раде сваки свој део засебно а плод са истог да прибирају. После ове деобе на извесно време пок. Трајко је умро и после себе оставио жену и сина М., који је на 40 дана после смрти свога оца умро у инокосном стању, као дечко од 10—11 година, не оставивши за собом порода, пошто је био нежењен, и две кћери тужиље Даницу и Добринку, које се у овом спору сматрају као тужиље. После неколико дана од смрти пок. Трајка у његову кућу дошао је тужени и почео је да ради и живи у кући пок. Т. После овога умро је и пок. М., а он је пак удомио по обичају тужиље, а жена пок. Т. и сада живи заједно са туженим Ђ. Ово су потврдили и сведоци... а ово је чињенично стање утврђено и решењем ср. суда у Лесковцу (о датуму смрти пок. Т. и пок. М. и о наследницима-тужиљама а кћерима пок. Т.).

Из овако утврђеног стања види се да у овом случају није било задруге између пок. Т. и туженика на дан 30 септембра 1922 г. јер је напред испитаним сведоцима, којима суд поклања вере, утврђено, да су се ови били поделили како са кућама тако и са имањем, а пошто нема заједнице имања нити заједнице живота, не може бити ни речи о посто-



WWW.UNILIB.RS

По ревизији туженика Касациони суд у Београду пресудом од 14. II. 1939 год. Рев. 2162/38 потврдио је пресуду Апелац. суда Пл. бр. 514/38 и налази:

„Прелазећи за овим на оцену ревизионих навода о погрешној правној оцени ствари, Касациони суд налази, да су и ови наводи неосновани са следећих разлога: из утврђеног чињеничног стања види се да су тужени Б. и пок. Т. били одређени и живели у инокосном стању у коме их је затекла и смрт Трајкова. Даље се види и то да је тужени по Трајковој смрти прешао у његову кућу и почео живот и рад у заједници са својим синовцем, а малолетним сином Трајковим, Милутином који је 40 дана по овоме умро. Међутим, иако се из свега изложенога види, да су у конкретном случају били испуњени сви услови, који се за стварање задружног односа траже — § 507 Грпп., Касациони суд налази да између туженика и пок. Милутина није овакав однос био успостављен. Ово стога што се задруга између поменутих лица имала образовати спајањем двеју инокосних кућа, а неоспорно је да је поч. Милутин био малолетан и као такав није могао сачинити никакав уговор, којим би и обавезе на себе примио, какав је и уговор о задрузи, без одобрења свога старатеља. Стога, без обзира на то што би према околностима и условима под којима су тужени и поч. Милутин у означено време живели, пунолетна лица у оваквом случају основали задругу, тужена страна и малолетни син поч. Трајка то нису могли, јер је овом последњем за склапање уговора о задрузи недостајало одобрење староца — §§ 39, 533 Г. з. и § 53 Закона о старатељству.“

Брашислав Ђелосевић, адвокат — Лесковац.

Адвокат може да уговори награду за свој рад, и погодба се има односити на награду, а не и на трошкове, он има права да поред награде тражи и трошкове. Али закон под трошковима подразумева само готове издатке а не и награду, коју суд установљава за адвокатски рад. (Пресуда Касационог суда, одељења Б, из Новог Сада Рев. 531/34 од 19 маја 1938 године).

У правној ствари Ј. Р. противу М. М. тужилац је тужбом тврдио да је туженог заступао у разним парницама, па му припада на име награде, таксе и трошкова 15.278 дин. аконто тога примио је 3.303 дин. а ресто у 11.965 дин. моли да се тужени обвезе на плаћање.

Тужени је молио одбијање тужбе, пошто је са тужиоцем уговорио награду за цео посао 1000 дин. без икаквих трошкова, коју му је своту на захтев послао 1021 дин. Није он овластио да подиже више меничних тужби, већ да утужи мен. тужбом. Првостепен суд је нашао, да је тужилац уговорио паушалну награду од 1000 дин. за пом. спор. за наплату 19.000 дин. Па је у смислу §§ 21 и 27 закона о адвокатима имао утужити менице једном тужбом обзиром на јединственост посла а не појединачно, пошто би све смањило трошкове, а он је напротив нагомילה трошкове властодавцу туженом. Према томе тужиоцу у колико припада трошак, може се досудити само за једну меничну тужбу од 19.000 дин. више готови издаци, у коме случају та свота не би прешла 3.000 дин., а пошто је примио више, то му не припада парнични трошак. Навод тужиоца да је менице морао утужити појединачно због разних рокова, суд није уважио јер су у моменту преузимања заступања све биле доспеле. Па је са свега овога срески суд у Б. Т. под бр. П. 452/933 од 31. јануара 1934. г. донео ову пресуду: „тужбу одбио“ итд.

Но по призиву тужитеља Окружни суд у С. под бр. Пл. 422/934 од 17. априла 1934. г. изрекао је пресуду:

Призив се тужитеља делимично уважава, те се нападнута првостепена пресуда Среског суда у Б. Тополи бр. П. 453/933/10 делимично преиначује тако, да се тужитељевој тужби делимично места даје и обавезује се тужена, да у року од 15 дана под теретом принудног извршења плати тужитељу 4.996 дин. итд. а са ових разлога:

Из првостепеног доказног поступка, а нарочито из писма од 13. јануара 1933 г. проистекло је, да је тужена страна ставила тужиоцу понуду, да њено потраживање против К. Л. судским путем наплати уз паушални хонорар за цео посао и надокнади таксене пристојбе; да је на ово писмо тужилац одговорио туженој фирми са писмом од 3. II. 1933

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

године у којем прихваћа горњу понуду, те тражи од тужене, да му дозначи на име тужбене таксе 796 дин., на име таксе за осигуравајућу оврху 225 дин. те изјављује, да поред ових издатака мора се њему платити након окончаног посла још 1000 дин. на име хонорара.

Обзиром на ово позивни суд налази да је тужитељ сувише много зарачунавао парничне трошкове ради осигуравајуће и намирне оврхе, па је узео при одмеравању тих трошкова, као да је тужитељ у заступству тужене фирме са једном тужбом по свима меницама утужио дужника К. Л., као да је са једном молбом тражио осигуравајућу а тако исто и намирну оврху.

Узимајући у обзир укупне вредности свих утужених меница и прегледом приложених списа бр. 328, 329, 330, 331, 332, 317, 318, 319, 320, 322/1933 те 1/1933 као и списа Бр. Гн. 366/933 и 112/933 позивни суд налази, да тужитељу припада, укупно у име награде према туженој као властитој странци свота од 4.996 дин. на име таксе 2.303 дин. и на име уговореног хонорара 1000 дин. дакле укупно 8.299 дин. Али пошто је неоспорно међу парничним странкама да је тужена фирма исплатила тужитељу још пре покретања ове парнице 1021 дин. на име издатих такса, а сем тога је тужитељ на дражби одржаној против К. Л. убратио 1800 дин. аконто тих својих трошкова задржао, те да му је у току оне парнице тужена исплатила 482 дин. дакле свега 3.303 дин. те по одбитку те своте од укупно припадајућих парничних трошкова и хонорара уговореног од 8.299 дин. преостаје, да је тужена дужна исплатити тужитељу досуђену му своту од 4.996 дин.

На основу овога питање је, да ли је издата паушална награда употребљена у писму тужене од 15. јануара 1933. г. прихваћена без икаквог ограничења од стране тужиоца и да ли је воља странака била та, да се тужитељу целокупан његов рад без икаквих трошкова осим ефективних издатака исплати 1000 дин.

Како се из горе изложеног стања види, тужилац на писмо тужене фирме од 13. I. 1933 године са којим је био тужилац упитао колико ће износити паушални хонорар за цео посао, а из одговора на то писмо од стране тужиоца, да ће хонорар бити 1000 дин. позивни суд закључује, да је у овом случају воља странака била та, да хонорар односно награда буде 100 дин. јер према § 27 Зак. о адвокатима, адвокат је овлаштен, да уговори нагарду за свој труд, и нарочито мора бити речено, да се погодба односи само на награду а не и на трошкове.

Како се пак под хонораром има разумети награда, то се ово има сматрати као погодба, која се односи само на награду а не и за парбене трошкове.

Према томе позивни суд сматра, да тужитељу осим уговорене награде припадају још и парнични трошкови. Али узимајући у обзир уложени труд тужитеља, изгубљено време, као и то, да су приликом утужења биле ове менице доспеле, те да су исте странке, то позивни суд налази, да је тужитељ требао са једном тужбом као правозаступник тужене утужити дужника К. Л., и са по једном молбом тражити осигуравајућу и намирну оврху противу истог итд.

По овоме је по ревизији тужене Одељење Б. Београдског Касационог суда у Н. С. донело пресуду: „ревизију тужене уважава, побијају пресуду позивног суда преиначе и тужитеља са тужбом одбија“ итд. а са доле наведених разлога:

Требало је ревизионој молби туженог места дати. Пресуда окружног као позивног суда, оснива се на погрешном тумачењу §-а 27 Зак. о адвокатима. Истина је да је адвокат овлашћен да уговори награду за свој труд и да нарочито мора бити речено да се погодба односи само на награду а не и на трошкове, иначе адвокат има право да поред награде тражи и трошкове. Само што закон под трошковима разуме једино готове издатке а не и награду коју суд установљава за адвокатски рад, те када је тужитељ уговорио да ће за свој рад у име награде добити паушалну своту, онда нема права да поред ове награде тражи за свој рад и ону награду коју иначе суд установљава.

А како је установљено да је тужитељ добио све своје трошкове т. ј. готове издатке а и погођену награду, чиме је његова тражбина пот-

пуно измирена, то је требало са променом нападне пресуде, тужитеља са тужбом одбити итд.

Утврђивање вредности спорног предмета пред позивним судом, не може се нападати правним леком обзором на § 594 ст. 3 Гпп. а веже и ревизиони суд. (Пресуда Касационог суда, одељење Б, из Новог Сада, Н. Г. бр. 682/34 од 5. маја 1938. год.).

У грађанској ствари Т. М. из В. Б. противу М. Р. из В. Б. тужилац је тужио тужену, да станује код њега не помаже га, а да он нема сретстава на живот, те ју је позвао да се исели из стана, али она то није хтела учинити, већ га вређала не давши му да једе и прислила га да станује у кухињи, па је молио да се тужена обвезе да је дужна у року од 15 дана да се исели из стана под теретом принудног извршења и да плати трошкове.

Тужена је молила, да се тужба одбије, она станује код матере, мада је кућа на име тужиоца. Она има прихода 800 дин., а станује у једној соби са матером а тужилац у другој соби.

За овим је срески суд у В. Б. под бр. П. 517/34 од 4. IV. 1934. установио да тужена није у правном односу са тужиоцем, пошто станује код матере у једној соби, тј. жене тужиоцеве а овај у другој соби, те колико би постојао неки правни однос, он постоји само између тужитеља и његове жене итд. и са ових разлога донео ову пресуду: „тужитеља са тужбом одбити“ итд. Ну по позиву тужиоца окружни суд у В. Б. под бр. Пл. 308/34 од 7. VII. 1934. донео је следећу пресуду.

Позиву тужитеља делом даје места, првостепену пресуду мења у толико што досуђује туженој на име првостепеног трошка итд. Вредност спора установљава у своти од 24.000 дин. а са доле наведених разлога:

Да је истинито чињеничко стање установљено од стране првостепенога суда и да је првостепена пресуда, у погледу захтева тужитеља у тужби умесна, зато је одобрно из разлога који су у њој у том делу наведени које овај суд у целости као сасвим основане прихваћа. У погледу парничних трошкова суд је првостепену пресуду морао изменити из разлога што налази да је у смислу § 51 од. 2 Гпп. меродавна она вредност спора коју је тужитељ у тужби назначио, па су се и првостепени трошкови по тој вредности по тарифи имали досудити а не по вредности коју је тужени означио.

Са тог разлога окружни суд је првостепену пресуду у том делу морао променити. Вредност спора суд није морао установити и са разлога наведеног у § 594 од. 3 грпп. итд.

Поводом ревизије тужиоца Одељење Б. Београдског Касационог суда у Н. С. донело је овај закључак. Ревизију тужиоца одбацује по службеној дужности, са разлога:

Према пропису 3 става §-а 594 грпп., у конкретном случају, с обзиром на то, да је позивни суд потврдио пресуду првостепеног суда, а спорни предмет парнице не састоји се само из новца, већ ради испражњења стана, имао је у својој пресуди по службеној дужности изрећи, да ли вредност спорнога предмета, о којем је он одлучио, прелази 5000 дин. па је према томе позивни суд без повреде формалног права установио вредност спорнога предмета, јер од тога зависи, с обзиром на пропис ставке 3 §-а 596 грпп., да ли је ревизија допуштена или није.

Како се према пропису 3 ставке §-а 594 грпп. утврђивање вредности спорнога предмета у позивном степену не може побити правним леком то се не може побити правним леком ни у случају, ако би позивни суд, где вредност спора у позиву очевидно прелази 5000 дин. ту вредност спора означио мањом од 5000 дин. а како према истоме пропису утврђена вредност спорнога предмета веже и ревизијски суд, и како, према пропису ставке 3 §-а 596 грпп. против пресуде позивнога суда, којом се потврђује пресуда првога суда, није допуштена ревизија, ако вредност спорнога предмета, о којем је одлучио позивни суд, без споредних тражбина не прелази 5000 дин. ту у конкретном случају ревизија није допуштена, па је исту, сходно пропису првог зачала §-а 601 грпп. требало одбацити по службеној дужности, пошто је то пропустио учинити суд првог степена.

Ревизиони суд у смислу § 604 грађ. парн. поступка не може да укине пресуду позивног суда, зато, што је позивни суд судио у већу од три судије у месту у већу од пет судија, јер се по § 571 бр. 2 грп. пресуда може укинути као ништавна, ако се та ништавост десила код парничног т. ј. првостепеног суда ст. 3 § 604 грп. (Пресуда Касационог суда, одељења Б, из Новог Сада бр. Рев. 378/35 од 24. септембра 1936. год.).

У парници С. Ш. као тужиоци противу П. Н. и П. Е. рођ. К. Окружни суд у С. донео је пресуду бр. Г. 310/933 од 11. октобра 1934. г.

Приговор тужених се одбија и платежни налог окр. суда у С. бр. Пл. 310/1933 од 18 фебруара 1933 одржава се у крепости до 554.024 дин., те се обавезују тужени, да су дужни солидарно платити итд.

Тужитељица је тражила издавање платног налога на основу три менице у износу 560.000 дин. па је суд 18. II. 1933 издао платни налог. Даље је навела, да тужени нису одговорили наређењима уредбе о заштити земљорадника, те их је морала ужити.

Тужени су порицали наводе тужбе, истичући да су они више платили интереса, но што су по закону дужни били да плате, зашто су молили преслушање, странака и сведока. Након проведеног поступка суд је установио, да тужени нису испунили обавезе предвиђене уредбом о заштити земљорадника после 20 децембра 1932. г. јер нису ништа платили, па и ако позвани на плаћање камате и давање нових меница 2. II. 1933. г., нису одговорили. На основу овога донео је горњу пресуду тј. приговоре одбио.

По позиву тужених Апелациони суд у Н. С. у већу од тројице судија донео је пресуду бр. Пл. 52/1936 од 20. III. 1936. г.

Позив тужених се одбија, те се првостепена пресуда одобрава итд. Назад, поводом ревизије тужених Одељења Б. Београдског Касационог суда донело је ову пресуду:

Ревизија тужених се одбија итд. а са доле наведених разлога.

Касациони суд је нашао, да је у конкретном случају требало да суди позивни суд у већу од пет судија ст. 1 § 7 грп., јер је прва расправа о приговорима отпочела 29. априла 1933. г. према чл. 37 уводног закона, у меничним споровима ако су приговори раније благовремено поднесени, али на дан ступања на снагу новог грађ. парничног поступка још није отпочела расправа о овим приговорима онда се на даљи поступак о овим приговорима имају применити прописи новог закона, то стварно позивни суд није био прописно састављен — када је судио у већу од три судије.

Но како су међутим за решавање ревизије за ревизијски суд меродавни прописи из § 604 грп. а у смислу поменутих прописа ревизијски суд не може да укине пресуду позивног суда побијану једино због ништавости из бр. 2 § 571 која се десила код позивног суда, јер што из цитираних прописа произлази бр. 2 § 571 је ништавост за ревизијски суд само ако се ова десила већ у првом степену ст. 3 § 604 грп. то је ваљало ревизију тужених одбити итд.

Бранко Јевремовић
судија Апелационог суда у Новом Саду.

И после ступања на снагу Грађанског парничног поступка на подручју Касационог суда у Београду остао је у важности пропис § 375 а срп. Казненог законика.

Господин Министар правде писмом својим од 16/II-1939 год. Бр. 113662, на основу прописа § 16 тач. 2 Закона о устројству Касационог суда, а с обзиром на прописе §§ 1 и 6 Закона о привременом продужењу важности Законских прописа о кажњавању иступа од 31/XII-1929 год., тражио је од овога суда мишљење о томе: да ли је пропис § 375 а) српског казненог законика и после ступања на снагу Законика о судском поступку у грађанском парницама остао на снази? Ово због тога, што Господин Министар Унутр-послова расписима својим III бр. 18075 од 9 јуна 1934 год. III бр. 44641 од 2 јануара 1935 год. (са којим се сагласило Министарство правде својим решењем Бр. 41901 од 9 маја 1934 год.) и III бр. 4455 од 7 фебруара 1938 год.) доставио својим подручним властима објашњење, да од момента, кад нови Законик о судском поступку у грађанским парницама добије обавезну снагу,



према одредби из чл. 2 У грпп. престају важити сви прописи других закона, уредаба и наредаба о предметима, који су регулисани прописима новог Грађанског парничног поступка, ако нису изречно којим прописом Уводног Законика за Законик о суд. пост. у грађ. парницама остављени и даље на снази. Пошто је пак материја, коју садржи пропис § 375 а) срп. казн. зак., а то је сметање државине, регулисана прописима новог Законика о суд. поступку у грађанским парницама, то је овај пропис § 375 а) срп. казн. зак. престао да важи. На основу тога, Господин Министар Унутр. послова издао је наређење: 1) да Банска управа својим властима и органима опште управе скрене пажњу на дерогацију § 375 а) срп. казн. зак., да оне потчињене органе, који би у будућности покретали поступак по прописима § 375 а) срп. казн. зак., узме на дисциплинску одговорност; 2) власти, којима је поверен надзор над општинама, да упознају са чињеницом, да су за суђење по државинским стварима сваке врсте искључиво надлежни редовни судови.

Даље је, у овом акту Господина Министра правде наведено и образложење Господина Министра Унутр. послова за издавање горњих расписа. Осим тога скренута је пажња на одлуку Касационог суда од 29 септембра 1937 год. Кно-81/34 која се односи на један конкретан случај а којом је одлуком на основу прописа § 104 Зак. о уређењу редовних судова решено, да је за расправљање због дела из § 375 а) српског казног законика надлежан суд односно општина а не средски суд. Да би се, према томе, по изложеном питању могло да изда правилно упутство односно да би се могле предузети потребне мере за његово решење, Господин Министар правде сматра за потребно да Касациони суд, узевши у обзир и разлоге Господина Министра Унутрашњих послова, достави своје мишљење, по горњем питању.

По овом тражењу Касациони суд у својој данашњој Општој седници, а на основу § 16 тач. 2 Закона о своме устројству, проучио је постављено питање, па је нашао:

Законик о поступку судском у грађанским парницама за Краљевину Србију од 20 фебруара 1865 год. није садржавао одредбе о заштити државине, као фактичког стања. Грађански законик од 1844 год. у глави II „О државини и праву држања“ штити својинску државину т. ј. државину, засновану на праву својине, али су за расправу тога питања надлежни редовни судови — § 200 гр. зак.

Казнени законик за Краљевину Србију од 1860 г. предвиђа казнену правну заштиту државине као факта. У § 375 а) — новела од 1861 год. у своме првом и другом ставу предвиђа казну од три до тридесет дана затвора за онога, ко самовласно (без насиља) захвати што од земље општинске, правителствене или опште народне или ко приватно какво добро на горњи начин заузме или туђу ливаду прекоси, њиву преоре, прекопа и т. д., ако ово не би у други вид кривиче прелазило, у ком се случају по другим одређењима казнити има. Осим тога, учиниоцу овога дела има се одузети оно што је захватио а има и штету да накнади. Само у случају ако се утврди, да је кривица оптуженог застарела, власт, која суди, по оцени доказа, одлучиће која ће страна, као јача, остати у државини спорног земљишта до свршетка спора о својини а слабију страну упутити на парницу.

Законом о привременом продужењу важности законских прописа о кажњавању од 31 децембра 1929 год. задржана је у важности цела трећа част Казног законика од 1860 г. на према томе и одредба § 375 а) истог законика. За изиђање и пресуђење дела из овог законског прописа остала је и даље надлежна полицијска власт и општински суд у смислу § 4 а) Полицијске уредбе од 18 маја 1850 год.

Законик о судском поступку у грађанским парницама од 13 јула 1929 год. садржи нарочите прописе за поступак по тужбама због сметања поседа (државине) кад се тужбом захтева само заштита последњег стања поседа — §§ 548—544 истог законика. Даље се поставља питање, које садржи и напред наведено писмо Господина Министра правде а то је: да ли је пропис § 375 а) старог Казног законика укинут у целости ступањем на снагу Законика о судском поступку у грађанским парницама од 13 јула 1929 год. пошто поменути пропис такође регулише питање заштите државине?

Касациони суд налази, да је § 375 а) старог Казног законика остао у важности у колико је реч о његовом првом и другом стању, и после сту-

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

пања на снагу грађанског парничног поступка од 13 јула 1929 год. са следећих разлога:

Одредба § 375 а) старог Казненог законика садржи кривично дело самовлашћа иступне природе, за чије се постојање тражи умишљај, који се код иступа чак и претпоставља. Код учиниоца, овога кривичног дела треба да постоји свест, да заузима туђе имање, односно да преорава туђу њиву, бере туђи плод и т. д. Међутим прописи §§ 548—544 грађ. парн. пост. регулишу сасвим другу материју. Тамо су у питању тако звани посесорни интердикти, којима је једини циљ заштита фактичке државине као садањег фактичког стања од сваког узнемиравања, али таквог које није доложне природе, или пак повраћај изгубљене државине (*Interdictum retinendae u interdictionum recuperande possessionis*). Код тужиоца постоји воља да ствар задржи код себе и искључи сваког од узнемиравања (*animus rem sibi habendi*) а за остварење тога служи му нарочите „тужбе због сметања поседа“. Овде дакле није у питању кривично дело као такво, као што је то случај са одредбом § 375 а) старог Казненог законика, већ само материјално-правна заштита државине у путу цивилне процедуре. Истина и полицијска власт, односно општински суд при пресуђивању дела из § 375 а) ст. казн. зак. ако нађе да исто постоји, повраћа у државину тужиоца, али она то не чини у улози редовног суда, већ у циљу заштите правног поретка. Та заштита државине путем кривичне пресуде је само провизорна, јер питање о праву на државину спорне ствари долази у надлежност редовних судова. Па кад наведени законски прописи грађанског парничног поступка не регулишу исту материју коју и § 375 а) старог казн. зак., онда се не може узети да је овај укинут ступањем на снагу Законика о судском поступку у грађанским парницама нити његовим уводним законом — чл. 2 Угрпп. У осталом, Законик о суд. пост. у грађ. парницама није га укинуо ни по томе, што је § 375 а) задржан у важности Законом о привременом продајењу важности законских прописа о кажњавању иступа од 31 децембра 1929 год. као доцнијим од Законика о грађ. парн. поступку а ни по томе, што је овај законик формални, који не може укидати ниједан кривични законик.

Са изложеног а на основу § 16 тач. 2 Закона о своме устројству, Касациони суд на постављено питање даје следеће своје

М И Ш Љ Е Њ Е:

Да је пропис § 375 а) српског Казненог законика од 1860 г. — новела од 17 јуна 1861 год. и 17 јануара 1904 год. — и после ступања на снагу Законика о поступку судском у грађанским парницама од 13 јуна 1929 год. остао у важности.

Одлука Опште Седнице Касационог суда у Београду од 10 јуна 1939 г. Су. Бр. 152/39.

Тих. М. Ивановић
секретар Касационог суда у Београду.

По § 78 од. III мен. зак., жирант који меницу плати дужан је своје право регреса, према осталим жирантима, употребити у року од 6 месеци или да их обавести да је противу њега подигнута менична тужба. (Пресуда Касационог суда у Београду од 9 фебруара 1939 године Рев. 1996/38).

У правој ствари Д. К. противу С. П. и осталих, због меничног дуга, Окружни суд у Ужицу пресудом од 30 јула 1938 године По/92 одржао је на снази менични платни налог из разлога:

„Тужилац Д. поднео је овом суду на дан 22 јуна 1938 године, меничну тужбу против Т. Ј. економа, из Крчагова, П. Б. С. трг. из Љубања и Шопаловића, В. каф. из Мачката, и тражио да суд противу истих изда менични платни налог на основу менице издате у Ужицу 20 августа 1935 године, на суму од 25.500 дин. са роком плаћања за три месеца од дана издања, а по којој су тужени С. и В. трасанти, а тужени Ј. акцептант а тужилац Д. индосант који је искупио меницу 21 јуна т.г. плативши за исту све што је наређено меничним платним налогом овога суда бр. По-149/36 од 21 новембра 1936. Тражио је трошкове а као доказе поднео оригиналну меницу и оверен препис протеста.

www.unilib.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

П6 предњој тужби суд је издао менични платни налог 22 јуна тек. год. под Бр. 92/38. Противу истог платног налога благовремено су уложили приговоре тужени С. и В.

Тужени С. навео је у приговору: да је тужбено тражење противу њега застарело, пошто је противу тужиоца код суда поступљено још у 1936 години, док је тужилац К. предметну меницу откупио од Ужичке Грађ. Штедионице на дан 21 јуна 1938 године, а приговорача С. тужио 22 јуна исте године, тј. после протека рока прописаног у § 78 од. III мен. зак. За доказ да је противу тужиоца К. било поступљено још у 1936 поднео је менични платни налог издат од Трговачког суда у Београду 22 маја 1936 године, под бр. По-712/36-1 и позвао се на акта меничног спора вођеног код овога суда под бр. По-149/36, а из којих се види да је због дужне суме тужиоца К. прво тужила Народна банка код Трговачког суда у Београду а потом и Ужичка Грађанска штедионица која је од Народне банке откупила меницу. Како са изложеног сматра да је тражење К. према њему приговорачу застарело, то је предложио да суд укине платни налог По-92/38 од 22 јуна 1938 године, у колико се односи на приговорача и тужиоца осуди на плаћање парничних трошкова приговорачу у 500 динара.

Тужени В. у своме приговору навео је: да је тражење тужиоца К. према њему приговорачу застарело са разлога што је тужилац К. откупио тражбину по меници 21 јуна 1938 год. а њега је ранији поверилац Ужичка грађанска штедионица тужила као индосанта још 21 новембра 1936 године, за доказ чега служи менични платни налог овога суда По/бр. 149/36 од 21 новембра 1936 године. Како је тужилац К. противу В. поднео регресну меничну тужбу тек пошто је протекао рок од шест месеци од дана када је тужилац као индосант био тужен, то приговорач В. сматра да је тужбено тражење према њему застарело и предлаже да суд укине менични платни налог од 22 јуна 1938 године По-92/38 уколико се односи на В. и тужиоца осуди да плати 500 дин. на име парничних трошкова.

Прелазећи на главну ствар суд налази да је овде спорно питање међу странкама, да ли је тужбени захтев застарео према приговорачима у смислу § 78 од. III мен. зак.

Оцењујући ово питање суд налази да тужбени захтев према приговорачима није застарео, и ако је протекло више од шест месеци од како је противу тужиоца као индосанта код суда било поступљено 20 новембра 1936 године, па до 22 јуна 1938 године, када је тужилац поднео регресну тужбу противу приговорача. Ово с тога што се из писама Привилеговане аграрне банке бр. 617835 од 2 априла 1938 године, и бр. 450772 од 5 априла 1938 године, као јавних исправа, види да је предметна меница била послата истој банци ради регулисања односног дуга а из саме менице — управо потврде П. а. банке на истој — види се да је меница у тој сврси била код пом. Банке од 30 јануара 1937 год. па до 2 априла 1938 године. Услед овога потраживање тужиоцево према приговорачима није застарело у смислу чл. 8 Уредбе о ликвидацији земљ. дугова, пошто се као дан када је против тужиоца код суда поступљено има рачунати 20 новембар 1936 године, јер је тек по том поступку К. постао поверилац по меници и могао вршити своје регресно право — § 48 у в. § 78 мен. зак., док утужење код Трг. суда у Београду у мају 1936 године, нема значаја у овом погледу пошто је тада Народна банка наплатила тражбину од Ужичке грађ. штедионице а не од тужиоца К.

С тога је суд одбацио приговоре а оснажио нападнути платни налог у целости“.

По призиву тужених, Апелациони суд у Београду пресудом од 15 септембра 1938 године, Пл-1343 преиначио је пресуду Окружног суда и менични платни налог ставио ван снаге из разлога:

„Стоји призивни разлог заступника С. и В. да је нападнута пресуда првога суда заснована на погрешној правној оцени спорне ствари и погрешној примени материјалног закона у томе, што је први суд погрешно нашао, да према § 78 од. III мен. зак. тужбени захтев није застарео иако је прошло више од шест месеци с обзиром и на чл. 8 Уредбе о ликвидацији земљ. дугова.

Када се из списка види, да је противу тужиоца као жиранта на спорној меници поступљено још 22 маја 1936 године онда је он сходно § 78 од.

III мен. зак. био дужан да своје право регреса употреби најдаље до 22 новембра 1936 године, или да наредне меничне дужнике обавести да је против њега подигнута менична тужба како за време спора застарелост не би текла — § 79 ст. 1 мен. зак. у в. грпп., што међутим тужитељ није урадио. С тога је дужан да сноси последице свога пропуштања које се последице у овом случају састоје у томе што је његово тужбено тражење према туженицима С. и В. према § 78 ст. IV мен. зак. застарело, те се менични платни налог услед застарелости тужбе има ставити ван снаге — укинута“.

По ревизији тужиоца, Касациони суд у Београду пресудом од 9 фебруара 1939 године, Рев-1996/38 потврдио је пресуду Апелационог суда из разлога:

„Тужилац у ревизији наводи да се пресуда позивног суда оснива на погрешној правној оцени ствари т. 4 § 597 грпп. јер је позивни суд погрешно нашао да је менично правни захтев тужиоца застарео, пошто је прекид меничне застарелости почео тећи од момента судске констатације о сталесном положају меничног акцептанта, што се утврђује приложеним писмима Аграрне Банке, а то је месеца априла, 1938 године, док је тужилац искипио спорну меницу месеца јула 1938 године, и одмах туженике тужиоцу, те према томе, његов менично-правни захтев противу туженика није застарео — чл. 8 ур. о л. з. д. у в. § 78 од. VI и § 79 мен. зак.

Ценећи горњи навод ревизије, Касациони суд налази да је исти законски неоснован. Правилно је позивни суд применио материјални закон налазећи да је тужбено тражење према туженицима застарело, по § 78 од. III мен. зак. јер се из утврђеног чињеничког стања види, да је противу тужиоца као жиранта по спорној меници поступљено 22 маја 1936 године, те је он у смислу § 78 од. III мен. зак. био дужан да своје право регреса употреби најдаље за шест месеци или да наредне дужнике обавести да је противу њега подигнута менична тужба како за време спора застарелост не би текла — § 79 ст. 1 мен. зак. у в. § 122 грпп. што он није учинио, те је тужбено тражење застарело, како је то и горе наведено.

Позивање ревидента на пропис чл. 8 ур. о л. з. д. у конкретном случају неумесно је, пошто овде није у питању меница земљорадника, већ трговаца, те се горе поменута уредба не може применити“.

Забележба спора не може бити сметња извршењу на предмету уз који је убележена, јер нема оно правно дејство, које би имале укњижбе и предбележбе. (Пресуда Касационог суда у Београду од 13 маја 1939 године, Рев. 248).

У правној ствари М. Ј. противу Б. А. и других због недопуштености извршења, Срески суд у Великом Градишту одбио је тужбени захтев са разлога:

„Тражилац извршења Б. А. из Мајловца молио је да суд дозволи извршење принудном дражбом некретнина бр. 2032/2 и 4745 из з. к. ул. бр. 316 к. о. М. извршеника В. Ђ. Ј. из Касидола, а ради наплате његовог извршног потраживања по пресуди П-408/37-1 у динара 4165 и ост. За обезбеду овог свог потраживања издејствовао је укњижбу заложног права на свим некретнинама извршеника у з. к. ул. бр. 316 к. о. Мајиловац.

Суд је тражио од тражиоца извршења да поднесе уверење у смислу § 471 гсп. за извршеника В. а закључком од 15 априла 1938 дозволио је тражено извршење и у међувремену је прибављено уверење по § 471 гсп. По извршеној процени на дан 30 априла 1938 године, Ј. М. из Мајловца поднео је извршном суду предлог за дозволу одлагања тог извршења, јер је код овога суда повео спор П. 252/38 за недопуштеност извршења као што је то горе изложено. За доказ поднео је препис тужбе П. 252/38. По овоме је суд одредио рочиште и на истом 15 јуна тг. тражилац извршења А. остао је при предлогу за принудну дражбу, јер не може доћи ни до каквог споразума између њега, извршеника Ј. и предлагача Ј. Извршеник Ј. предложио је да се уместо парцела које предлаже тражилац извршења изложе дражби друге парцеле и то бр. 2284 из з. к. ул. бр. 316 к. о. Мајиловац, јер је заиста парцелу бр. 4745 коју излаже дражби тражилац извршења продао Ј. и од истог измирен у куповној цени. Предлагач Ј. признајући да је парцеле бр. 2284 и 5640 купно од Ј. и на име истих исплатио му 500 дин. одобрио је ипак да се оне продају уместо парцеле 4745 с тим, да му Ј. врати тих 500 д.

Међутим тражилац извршења А. не пристаје на ову замену, јер у том случају не би се могао наплатити ни за половину свога потраживања пошто су ове две парцеле врло слабог квалитета.

Потом је суд по предлогу Ј. закључком од 18 јуна 1938 године, Ибр. 85/38-4 дозволио одлагање извршења принудном дражбом до окончања спора П. 253/38, који је Ј. засновао ради утврђивања недопуштености провођења ове дражбе.

По разматрању целокупног доказног материјала и узевши у оцену напред изложене чињенице у смислу § 368 грпп. суд је нашао: Да је тражење противника извршења М. Ј. у овом случају лишено законске могућности. Пре свега тужилац М. није сопственик парцеле бр. 4745 из з. к. ул. 316 к. о. Мајиловац, како он у тужби претставља, већ је сопственик исте дужник — извршеник В. Ђ. Ј. што се види из з. к. ул. 316 к. о. Мајиловац приложеног у списима Ибр. 85/38. То што је он М. ставио забележбу спора у пом. улошку око ове парцеле нема никакве важности нити може произвести ма какве правне последице. Ово из тог разлога, што овој забележби спора и није било места по закону иако је суд исту дозволио. По закону о земљ. књигама који регулише правну материју о забележби спора, забележба спора, која може произвести тамо предвиђено правно дејство дозвољена је само у два случаја: 1) по § 68 з. о. к. забележбу спора може тражити онај, који мисли да је којом укњижбом повређен у свом књижном праву. Јасно је, међутим да у овом случају М. Ј. није повређен у свом књижном праву, јер он нема ништа против укњижбе садањег сопственика Ј. на парцели бр. 4745, нити је он М. пре В. имао какво своје књижно право на овој парцели, и 2) по § 77 истога закона забележба спора може се дозволити и ономе који тражи да му се стварно право досуди са разлога доспелости одржаја. Међутим, ни овај случај не стоји у погледу приговорача М., јер он спорну парцелу није стекао доспеломшћу.

Према изложеном, дакле, кад нема законског основа за забележбу, онда ни таква забележба нема зак. правног учника. Што се тиче, пак, предлога извршеника В. а који је прихваћен и од стране тужиоца М. на записнику од 15 јуна 1938 године у списима, Ибр. 85/38 а наиме: да се место парцеле бр. 4745 изложе продаји парцеле бр. 2284 и 5640 из зк. ул. бр. 316 к. о. Мајиловац суд није ову замену уважио са разлога: 1) што верује Б. А., да су ове парцеле врло слабог квалитета и да из цене ових не би ни улопа своје тражбине измирио, а ово своје веровање суд заснива и на усменом признању В. и М. у погледу квалитета ових парцела, јер их М. баш због тога радо уступа Б. иако је он М. и ове парцеле купио од В., 2) што је површина ових двеју парцела много већа (55.43 ара) од површине парцеле бр. 4745 (11.90 ари) те због тога, а на основу § 471 гсп. т. 4 а кад би се ова замена прихватила дужник В. не би имао пун остатак земље, колико му овај зак. пропис штити и у том случају било би ирелевантно уверење општинске управе у Мајиловцу бр. 1729/38 у списима Ибр. 85/38 која има у виду само парцелу бр. 4745.

Овде треба имати у виду још један факат а то је: да је спорну парцелу бр. 4745 Б. А. још раније пре М. Ј. купио од дужника Ј. на му је и извршном пресудом приложеном у акту мешања у спор у предмету П. 557/36 у својину била досуђена али се није могао укњижити зато, што у то време В. није био још забележен као власник по земљишним књигама, већ његов отац Ђ. И сада, када се не би дозволио да се ова парцела прода за измирење тражбине Б. А. а то је баш новац који је био дао за ову парцелу онда за Б. настаје ненакнадива штета: губи и њиву коју је купио и новац који је за исту дао, а нема никакве друге могућности да му се ова штета накнади. То би се противило основном начелу правде и правде на које нас у сваком случају упућује наш грађански законик, а то би у исто време било противно и § 902 гз. јер би се у том случају В. Ј. неправедно обогатио на штету А. У осталом овоме противљењу од стране тужиоца М. нема места ни по пропису § 36 т. 1 зато што он у овом случају, а са разлга напред изложених, нема на предмету извршења такво право због којег није допуштено извршење.

По призиву тужиоца, Окружни суд у Великом Градишту пресудом од 25 новембра 1938 године, Пл-113 потврдио је пресуду Среског суда са разлога:

„По § 36 кп. против извршења треће лице може изјавити противљење ако на предмету извршења, на коме се извршење води, има такво право због којег извршење није допуштено. У овом конкретном случају противљење на извршење изјавио је тужилац Ј. М. као треће лице а са разлога што је уз предмет извршења издејствовао забележбу спора, који је повео под П. 557/36 против извршеника Л. В. ради испуњења уговора о куповини и продаји.

По нахођењу призивног суда, забележба не ствара такво право тражиоца забележбе због којег извршење неби било допуштено, јер забележба има само тај циљ, да сваком трећем лицу стави до знања оно што је том забележбом забележено, да се то треће лице неби могло доцније позивати на непознавање забележеног односа. Даље, забележба спора има само ту последицу да ће пресуда која ће бити изречена по тужби у спору П-557/36 ако тужилац успе — имати потпуно дејство и против оних особа, која су стекла књижна права тек после тренутка, кад је молба за забележбу спора стигла земљо-књижном суду, — § 68 зск. Према томе, забележба нема оно правно дејство, које би имале укњижбе и предбележбе, тј. не конституише никакво право, те због тога не може бити ни сметња извршењу на предмету уз који је забележен.

Погрешно се срески суд упустио у оцену законитости одлуке којом је забележба допуштена, јер таквој оцени није било места с обзиром да је та одлука постала правомоћна и да овим спором није тражено брисање забележбе одобрене том одлуком“.

По ревизији тужиоца, Касациони суд у Београду пресудом од 10 маја 1939 године Рев. 248 потврдио је пресуду Окружног суда из разлога:

„Да су ревизиони наводи којима се упућује на погрешну правну оцену спорне ствари — § 597 т. 4 гпл. неосновани.

Наиме у овоме спору појављује се као спорно питање да ли забележба спора може у смислу § 36 ип. претстављати сметњу извршењу. По нахођењу Касационог суда правилно је призивни суд нашао, да се тужиочева забележба спора, коју је он издејствовао правоснажним закључком суда по наведеном спору П-557/36 не може сматрати таквим правом на непокретности због којег није допуштено извршење, пошто забележба спора, у смислу § 68 ст. II зак. о зем. књигама не претставља никакво стварно право на непокретности, већ има једино за последицу то да ће пресуда изречена по тужби имати дејство и према оним прибавиоцима који буду стекли књижна права на спорној непокретности после забележбе спора.

Позивање ревизије на § 297 грађ. зак. у овом случају није основано, јер овакав услован увод у земљишне књиге није издејствован од стране тужиоца па да би могао бити сметња траженом извршењу. Сам пак условни увод у смислу § 297 грађ. зак. тзв. условно убаштињење може се издејствовати на земљишно књижном делу једино уписом предбележбе таквог права, а сходно § 8 т. 2 зак. о земљ. књигама, што тужилац није издејствовао. Не може се пак у овом случају издејствована забележба спора идентификовати са условним уводом из § 297 грађ. зак. односно из § 8 т. 2 зак. о зем. књигама“.

Јован Д. Смиљанић

секретар Касационог суда у Београду.

Две контрадикторне одлуке вишег суда у погледу питања месне надлежности грађанског парничног суда.

а) Дирекција држ. железница тужила је Среском суду за град Београд лице Ф. Ј. шпедитера из Новог Сада за наплату дуга од 670 дин. На рочиште туженик није дошао, јер му тужба није уредно предата. Дирекција је доставила накнадно адресу туженика означивши да се исти налази у Новом Саду.

Суд је по пријему нове адресе донео следећи закључак: да се тужба Дирекције држ. железница П. бр. 6367/34 одбаци, као месно ненадлежном суду поднета. У образложењу свога закључака срески суд између осталог вели:

Као што се из извештаја тужилачке стране види, тужени се са станом налази у Новом Саду. Своју надлежност суд има да цени по службеној дужности на основу тужиоцевих навода — § 39 гр. п. п. Све тужбе за које није основана посебна месна надлежност код којег другог суда треба подносити стварно надлежном суду, који је за туженика опште месно надлежан — § 61 гр. п. п. Општа месна надлежност лица одређује се по месту у коме је оно настањено у намери да тамо стално пребива (пребивалиште домицил) — § 62 гр. п. п. Како се из тужиоцевих навода види, да је туженик настањен — домицилиран, у Новом Саду, а уз тужбу нема доказа да је за исту основана посебна месна надлежност, нити пак да су се странке писменим споразумом сложиле да им суди одређени суд првог степена, т. ј. овај суд, то је суд са наведених разлога тужбу одбацио као месно ненадлежном суду поднету“.

На горњи закључак среског суда тужилац је поднео recurs Окружном суду за град Београд и овај суд као recursни суд закључком својим Пл. бр. 250/35 уважио је recursне разлоге и укинуо поменути закључак Среског суда за град Београд. У своме образложењу, суд, између осталог, вели:

„Погрешно је срески суд у побијеном закључку огласио себе по службеној дужности у см. § 39 гр. п. п. месно ненадлежним за пресуђивање ове правне ствари. По § 39 гр. п. п. суд има да оцени по службеној дужности да ли је надлежан чим му је поднесена каква правна ствар спорне природе. Но када је суд по тужби већ одредно рочиште, може се прогласити ненадлежним само онда, ако тужени благовремено изнесе приговор ненадлежности или ако суд по наређењима овога закона не може постати надлежан за ту правну ствар ни по изричном споразуму странака — § 41 од. 1 ст. 2 гр. п. п. Како се из списка овога спора види први суд је својом одлуком од 22 јуна 1934 г. одредно рочиште на дан 27 августа 1934 г. па како је први суд свој закључак о месној ненадлежности донео и без узимања речи од туженога засновавши га само на § 39 гр. п. п. то је recursни суд нашао да је побијани закључак среског суда за град Београд противан пропису § 41 од. 1 ст. 2 гр. п. п. па је стога и донео одлуку као у диспозитиву“.

б) Међутим исти виши суд, по истом питању, донео је сасвим супротну одлуку. Тако Дирекција држ. железница поднела је против туженика тужбу за дуг од 1532 дин. и рочиште није одржано са истих разлога, јер се туженику није тужба доставила услед погрешне адресе. Тужилачка страна доставила је нову адресу туженика означивши је са Нови Сад. Срески суд је својим закључком П-6237/34 одбацио тужбу са разлога: да је иста поднета месно ненадлежном суду, наводећи исто образложење, у своме закључку, као и по првом спору.

На предњи закључак тужилац је поднео recurs Окружном суду за град Београд, који је својим закључком Пл. Бр. 565/36 одбацио recurs тужиоца, као на закону незаснован, а закључак среског суда потврдио.

Као што се види по истом питању исти привилни суд је донео две контрадикторне одлуке, те се поставља питање која је од ових одлука на закону заснована а која није. Према нашем мишљењу прва одлука привилног суда правилна је и на закону заснована, и то са датих разлога у образложењу ове одлуке од стране привилног суда. Но ипак, да би ово питање, и ако је неспорно, било дефинитивно пречишћено, треба у будуће привилни суд да води рачуна о својим раније донетим одлукама, како не би падао у очигледне контрадикције, као што је у овде приказаном случају нао.

Суд досуђује парничне трошкове у смислу § 156 гр. п. п. и ако тужилац не поднесе трошковић написмено, већ само стави предлог да суд одмери трошкове.

Пресудом Среског суда за град Београд П. 1035/36 осуђен је туженик Д. Р. да плати Дирекцији државних железница 2508 дин. Суд је одбио тужиоца од тражења парничних трошкова са разлога, што тужилац није поднео трошковић у смислу § 156 гр. п. п.

На ову пресуду тужилац је изјавио recurs Окружном суду за град Београд, и Окружни суд решавајући по recursу Дбр. 12215/36 закључком својим Пл. бр. 549/36 уважио је recursне разлоге и осудио туженика на плаћање парничних трошкова, преиначивши пресуду за град Београд, наставши да је иста погрешна са следећих разлога:

„Основани су рекурсни наводи тужиоцима, а на име да је првостепени суд погрешно одбио тужиоца од тражења парничних трошкова због тога, што тужилац није поднео трошковник. Погрешно је првостепени суд у конкретном случају применио пропис § 156 гр. п. п. По § 156 гр. п. п. о дужности накнаде трошкова одлучиће се без предлога странке, ако је на време поднесен трошковник. Овај се пропис, према томе, односи само на случајеве кад странка није ставила предлог да суд одлучи о трошковима поступка и само у том случају је подношење трошковника формална претпоставка досуђивања трошкова. Како је тужилац у конкретном случају предложио да првостепени суд осуди тужену страну на плаћање трошкова првостепени суд је погрешно што, према § 143 гр. п. п., и с обзиром да је тужена страна потпуно подлегла у спору, није изрекао одлуку о трошковима у смислу тужиоцевог предлога“.

Као што се види предња одлука рекурсног суда је правилна и на закону заснована.

Др. Бор. Д. Петровић.

Породични додатак је саставни део принадлежности, — а не припада детету за које се прима.

Тужила је претставила у тужби да је туженик, њен муж, примао почев од маја 1932 год. па до јула 1935 год. породични додатак на скупоћу за њихово женско дете Р. на благајни фабрике дувана, иако је дете било код ње на издржавању за то време. Зато је тражила да га суд осуди да јој плати сав примљени додатак, у суми од 5325.— дин. Туженик није признао овај тужбени захтев зато што је осуђен правноснажном пресудом Окружног суда на плаћање издржавања свога детета тужљи и то за време од 9 маја 1931 год. па до 18 јуна 1932 год. по 50.— дин. месечно, а после тога времена по 140 дин. месечно све до свршетка седме године детета. За обезбеду ове наплате стављена му је и забрана на принадлежности.

За овим је први суд, на основу изведених доказа, пресудом одбио тужбени захтев, налазећи поред осталог да породични додатак на скупоћу улази у састав принадлежности чиновника и припада чиновнику, а не лично детету, а дете према своме оцу има право на издржавање — §§ 112, 115 и 117 г. з. То је право и признато Р. у овом случају и она не може поред издржавања по пресуди, тражити и повраћај додатка на скупоћу који је примио туженик, њен отац, јер би у том случају дете примало двоструко издржавање.

Ову пресуду је одобрио позивни суд, а Касациони суд је потврдио пресуду позивног суда налазећи следеће:

„Неоснован је ревизијски разлог о погрешној правној оцени спорне ствари, јер је правилно нахођење позивног суда да је додатак на дете део принадлежности државног службеника који припада њему. Неосновано је нахођење ревизије да додатак на скупоћу, за дете припада лично детету, а не службенику, јер овај додатак претставља само извесно повећање личних принадлежности службеника, који издржава своје дете. То се види баш из чл. 7 ст. 4) Уредбе о додацима на скупоћу државних службеника (бр. 10990/1 од 12 марта 1932 год.) по коме пропису овај додатак прима изузетно жена иако није државни службеник, само у оном случају ако је дете код ње на издржавању. У конкретном случају туженик је као родитељ-отац осуђен пресудом Окружног суда да плаћа тужљи за издржавање детета своту месечно. Према томе терет издржавања њиховог заједничког детета пада на туженика и он је тај који сноси издржавање детета, без обзира што се само дете налази код тужљице као своје мајке. Стога кад туженик сноси терет издржавања детета на основу наведене правноснажне пресуде, онда према наведеном чл. 7 ст. 4) поменуте уредбе њему и припада додатак на скупоћу за ово дете, пошто је пријем овог додатка везан за терет издржавања као што је горе наведено“.

*

По § 21 Зак. о чиновницима принадлежности чиновника деле се на плату, положајни додатак и лични и породични додатак на скупоћу. Према

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

не може уопште бити спорно да је „додатак на дете“, како се то популарно зове у ствари део припадности и да стога једино може припадати само државном службенику, који га прима.

Уредба о додатцима на скупоћу државних службеника, садржи једну изузетну одредбу по којој је било предвиђено да ће се овај додатак на скупоћу исплаћивати мајци детета која није државни службеник ако је дете код ње на издржавању, а она је разведена или живи одвојено од свога мужа, државног службеника.

У овом спору мајка једног таквог детета тражила је да суд осуди њеног мужа од кога она одвојено живи, да јој плати сав онај додатак који је он примао за дете, које је код ње на издржавању. Судови су стали на гледиште да мајка не може тражити од мужа овај додатак на дете иако је дете код ње на издржавању, зато што дете није на терету мајке у погледу издржавања, пошто је отац детета осуђен већ од стране редовног суда на плаћање издржавања детета мајци, његовој одвојеној жени. Судови су нашли, сасвим правилно, да жена која издржава дете прима овај додатак само изузетно као олакшање свога терета што издржава у исто време и дете свога мужа, државног службеника, зашта он од државе прима овај додатак као извесну помоћ. Али кад терет издржавања детета, и поред тога што је дете код мајке, а не код оца државног службеника, пада на оца, тиме што он даје по пресуди редовног суда месечно издржавање, онда престаје примена овог прописа Уредбе о додатцима и муж има да прима додатак на дете. Судови су у овом случају учинили разлику између терета издржавања и чувања. Јер иако мајка, можда деције среће ради, како то каже § 118 г. з. чува дете, ипак може терет издржавања пасти на оца у виду плаћања месечног издржавања. Зато је ова одлука Касационог суда правилно протумачила смисао чл. 7 става 4 Уредбе о додацима на скупоћу.

Привредни Преглед, од 8 јула 1939 год.

Наследница која је имање продала задржавајући право доживотног уживања има право на уживање продатог имања, без обзира на право ако је оно уписано у јавне књиге пре купца.

У једном конкретном случају тужбом је претстављено да је тужиља, на основу уговора о купопродаји, пренела спорну парцелу по земљишним књигама на купца Б., но под теретом њеног доживотног уживања. Међутим, спорна парцела налази се у државни туженог, који тврди да је купио од мужа и сина тужиљиног, иако она њима није одобрила да ову парцелу отуђе.

Тужена страна пориче тужбе и наводи да је спорна парцела била својина мужа тужиљиног односно сина тужиљиног, и да је парцелу купила од њих, те тужиља не може бити њен сопственик.

Срески суд у Смедереву усвојио је тужбени захтев:

„Исказима обеју парничних странака утврђено је да је тужиља била власник спорне парцеле на основу наслеђа од сина Б., поднетим закључком земљишнокњижног суда утврђено је, да је тужиља спорну парцелу отуђила, задржавши за себе право доживотног уживања, које је и у земљишну књигу убележено.

Поднетом признаницом, потписаном од покојног Б., сина тужиљиног, као и од покојног В., првог мужа тужиљиног, утврђено је, да је В. спорну парцелу продао туженом (§§ 641—676 Грађанског закона). Према томе тужиља тражи да јој се спорна парцела уступи у државину и на доживотно уживање, будући је она њена својина по основу наслеђа, па је она продала трећем лицу, задржавши право доживотног уживања, а тужени јој тражење оспорава, наводећи да је спорна парцела његова својина по основу купопродаје, па, према томе, да он има права и на државину.

Према § 298 Грађанског закона „ко пре на једну ствар непокретну у књиге јавне буде уведен, онога је ствар“.

Па како је, према изложеном, утврђено да се тужени на спорну парцелу уопште није укњижно, а тужиља се, по основу наслеђа на исту убацила, па је потом исту отуђила, а своје право доживотног уживања на истој такође у земљишну књигу уписала, то према одредби напред цитираног законског прописа, она има право на државину спорне парцеле“.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

По призиву туженика, Окружни суд у Смедереву није усвојио правно схватање првог суда, већ је пресуду Среског суда преиначио и тужиљу одбио од тужбеног захтева:

Неоспорно је да је тужитељица после смрти свога сина Б. постала наследница, заједно са својом ћерком Ж., целокупне његове заоставштине у смислу § 402 г. з. Тиме су на њу прешла и сва права и обавезе њених предходника — § 394 г. з.

Подношеном признаницом доказано је да је туженик још 6 августа 1932 године купио од тужитељиног мужа В. и сина Б. за 3000 динара имовину, за коју је међу странкама неоспорно, да је то спорна парцела и да је тужени куповну цену исплатио продавцу.

Према изложеном у односу на странке уговорнице својина на спорну парцелу прешла је на туженика као купца још за живота пок. Б., па је и тужитељица као наследница уговорне странке — продавца, дужна поштовати примљене обавезе по уговору.

Чињеница да је закључком Среског суда у смислу § 140 В. п. и § 84 З. о земљишним књигама, на основу извршне одлуке о уручењу заоставштине Б., тужитељица укњижена као власник на спорној парцели и да је ову парцелу доцније продала своме другом мужу Ђ., задржавајући право доживотног уживања на истој ирелевантно је за пресуђење овога спора. Ово стога што се тужитељица овде не појављује као треће лице према туженику, са конституисаним правом својине по земљишним књигама, да би се могла користити правом из § 293 г. з. како је то погрешно нашао првостепени суд, већ она као наследница правно претставља лице од кога изводи право на заоставштину; дакле, продавац као уговорна странка и то у погледу свих права и обавеза. Стога и њено уживање на односној парцели по земљишним књигама не може имати никаква правна дејства према туженику.

Пропис § 298 г. з. могао би доћи до примене само у спору туженика и трећих лица, а не и продавца односно њихових наследника.

Према изложеном, туженик, који иначе има у државини спорну парцелу, према тужитељици појављује се као власник исте, те као такав искључује тужитељицу у искоришћавању права уживања.

По ревизији тужиље, Касациони суд у Београду, није усвојио правно схватање призивног суда, већ је пресудом од 25 маја 1939 године преиначио пресуду Окружног суда и тужиљу признао право уживања:

„Кад је чињеничким стањем утврђено да је у корист тужиље дозвољена укњижба права доживотног уживања на спорно земљиште (§ 4 у в. § 9 Закона о земљишним књигама) онда овај упис важи све дотле док се редовним путем у смислу закона о земљишним књигама не избрише. Овај књижни упис има пуноправно дејство све док се не избрише и тужиљи у конкретном случају припада несумњиво право да држи и ужива спорно земљиште без обзира на евентуална права купца спорне парцеле и евентуалне обавезе наследника-продавца спорног имања.

Нахођење призивног суда да се тужиља не може користити тиме што се укњижила као власник на спорној парцели и ову парцелу доцније продала своме другом мужу Ђ., задржавајући за себе право доживотног уживања, стога што се она не појављује као треће лице према туженику, већ као наследница правно претставља лице од кога изводи право на заоставштину, погрешно је са разлога што тужиља своје право заснива на упису у земљишне књиге (§ 9 Закона о земљишним књигама) а туженик на основу купопродајног уговора није постао сопственик спорног имања, јер пренос истог на њега од ранијег продавца није извршен, већ је тужиља као ранији власник, у јавне књиге уведен, уједно пренела право власништва на спорном имању на мужа јој Ђ., од кога своје право уживања изводи (§ 298 Грађанског закона и §§ 4, 9 и 21 Закона о земљишним књигама)“.

Правда, од 20. августа 1939. год.

Застарелост тужбе по § 25 Закона о судијама почиње тећи од дана када је оштећеник сазнао за оштећење а не од дана када је сазнао да је судска радња незаконита.

У једном спорном случају тужбом је претстављено да су судије Трговачког суда у Београду донели на дан 7 априла 1937 године закључак да М.



www.unibg.ac.rs
 УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

М. исплати из депозита тужиоцевог износ од 87.244,95 динара, па како је овај закључак био незаконит, тужилац је уложио рекурс и закључком Апелационог суда у Београду правноснажно је пресуђено да је поменута исплата из депозита незаконито извршена. Пошто му је оваквим радом судија причињена штета, то је тражио да му држава положи у депозит горњу суму.

Тужена страна истиче да је тужба неуредна, јер је тужилац у смислу § 78 Закона о чиновницима био дужан да тужбу управи против оних државних службеника, чијом му је одлуком причињена штета, а не само да тужи државу. Даље истиче да је тужбено тражење неумесно, а и када би било места тужбеном тражењу оно је застарело, па предлаже да се тужилац одбије од тражења.

Окружни суд за град Београд усвојио је тужбени захтев и државу осудио да је дужна да положи у депозит спорну суму.

У погледу умесности и застарелости тужбе суд је навео следеће образложење:

„Суд је ценио и навод тужене државе да је тужба неуредна, јер тужбени захтев није управљен у смислу § 78 Закона о чиновницима и против оних државних службеника чијом је одлуком причињена штета, па је нашао да је неуместан — члан 25 Закона о судијама.

Исто тако ценио је и материјално правни приговор застарелости па је нашао да је неоснован са разлога што се има узети да је тужилац, као корисник депозита, за штету сазнао по пријему закључка Апелационог суда, којим је укинут закључак Београдског трговачког суда о наређеној исплати, а од тада до дана поднете тужбе, 7 априла 1937 године, није протекло више од 9 месеци — члан 25 Закона о судијама.

По призиву тужене стране, Апелациони суд у Београду усвојио је правно схватање првог суда па је пресуду Окружног суда потврдио.

У погледу застарелости тужбе Апелациони суд у својој пресуди наводи следеће образложење.

„Неоснован је навод тужене стране да је Окружни суд погрешно рачунајући рок застарелости од дана када је тужиоцу извршена предаја закључка Апелационог суда, наводећи да је овај рок требало рачунати од дана сазнања за штету.

Овај призивни навод је неоснован са разлога који је Окружни суд навео у образложењу своје пресуде, а на име са разлога што и Апелациони суд сматра, да се по закону има узети да је тужилац као корисник депозита за штету сазнао на дан кад му је поменути закључак саопштен, јер је тада дошао до сазнања, да је исплата незаконита.

Без утицаја је на пресуђење овога спора то што је Окружни суд пропустио да утврди дан када је примаоцу предат поменути закључак Апелационог суда, јер је Апелациони суд, упуштајући се у оцену овог питања, нашао да се из констатације Апелационог суда о дану експедовања поменутог закључка Трговачког суда види да је та експедиција извршена на дан 6 јула 1936 године те ако би се узело да је закључак одмах сутрадан достављен тужиоцу, до дана подизања тужбе, 7 априла 1937 године, није прошло више од девет месеци, колико се за застарелост тужбе тражи“.

По ревизији тужене стране, Касациони суд у Београду није усвојио правна разлагања првог и другог суда, већ је пресуду Апелационог суда преничио и тужбени захтев одбио због застарелости са разлога:

„Погрешно је призивни суд када је нашао да тужба није застарела, а на име:

По члану 25 Закона о судијама застарелости тужбе, о којој је реч у овом спору, почиње тећи или „од дана када је одлука из које штета произишла правноснажна постала“ или „од дана када је оштећеник за оштећење сазнао“. Призивни суд је правилно искључио први моменат, јер одлука, из које се претставља да је штета произишла, не може никада постати правноснажна, пошто је поништена закључком Апелационог суда, те у случају кад би се узео овај моменат као почетак рока, ова тужба не би никад застарела, што је противно изричној одредби овог законског прописа, да све ове тужбе без изузетка застаревају за девет месеци.

Због тога је призивни суд правилно узео почетни рок за застарелост дан када је тужилац сазнао за оштећење, јер је у овом случају претстав-

Универзитетска Библиотека

www.ubeno.ro

Оштећење нането одлуком која тужиоцу, као оштећенику, није пре-
дата пре њеног извршења, којим је оштећење остварено. Доцније саопште-
ње одлуке оштећенику по његовом захтеву није могло имати никаквог ути-
цаја на само оштећење. Само је привини суд погрешно кад је нашао да је
оштећеник за штету сазнао, кад му је предат закључак Апелационог суда,
којим је поништена одлука Трговачког суда, из које је проистекло оште-
ћење тужиоцево, јер је тада, — како се вели у образложењу привинне пре-
суде, — дошао до сазнања да је исплата незаконита“. Овакво схватање
је погрешно. Одлука вишег суда само је деклараторног, а не конституитив-
ног карактера. Њена незаконитост потиче не због одлуке вишег суда, већ
из њене несаслагласности и противности са законом. Нико се пак не може
позивати да без одлуке вишег суда није знао за незаконитост одлуке ви-
шег суда, јер би то било противно одредби § 14 Грађанског законика „да се
нико незнањем закона извињавати или бранити не може“. Због тога нити
је тужилац могао истицати да није знао за незаконитост одлуке Трговачког
суда док није поништена одлуком вишег суда, нити је привини суд то
истицање могао усвојити, јер би то у самој ствари била одбрана незнањем
закона. Уосталом да је тужилац знао да је одлука Трговачког суда
незаконита и пре одлуке Апелационог суда најбољи је доказ то што ју је
као незакониту нападао својим правним леком.

Напослетку закон не вели да ова застарелост почиње тећи од дана
кад је оштећеник сазнао да је судска радња незаконита него од дана „када
је оштећеник за оштећење сазнао“, а то су две разне чињенице, те се не
може произвољно узимати једна или друга, него само она коју закон изри-
чно означаје у своме тексту.

Према томе, у смислу предњег законског прописа мора се узети као
дан сазнања овог оштећења само дан кад је оштећеник сазнао да је на
основу одлуке Трговачког суда у Београду извршена исплата, пошто је
том исплатом извршено његово престављено оштећење.

Како је пак тужилац, према његовом признању у тужби на дан 18 а-
прила 1936 године сазнао да је исплата извршена то је од тог дана почео
тећи рок за подношење тужбе у питању, а пошто се из списка види да је
он тужбу поднео 7 априла 1937 године, дакле после протеклог рока од
девет месеци, то је његова тужба по § 25 Закона о судијама застарела“.

Правда од 26. августа 1939. год.

**Уредба о заштити земљорадника и Уредба о ликвидацији земљораднич-
ких дугова нису установе јавноправног карактера.**

У једном конкретном случају тужилац је навео да му тужени дугује
6000 динара по меници са роком за 26 фебруар 1932 године, на којој је
тужени акцептант. Како је обавезни рок протекао, то је молио суд да ту-
женика осуди на плаћање спорног дуга.

Тужена страна на заказану расправу пред Среским судом није дошла.

Срески суд у Крагујевцу усвојио је тужбени захтев и туженика осудио
на плаћање спорног дуга: „По проведеном извињању на усменој расправи
а по слободној оцени, суд је нашао да је поднетом меницом доказана оба-
веза туженика, као и протекли рок обавезе. Па како туженик овај дуг о
року није платио, и како тужилац захтева да га суд силом закона на то
принуди, то је на основу § 21 г. з. суд осудио туженика на плаћање спорног
дуга“.

По призиву тужене стране, Окружни суд у Крагујевцу сложио се са
правним разлагањем првог суда, па је пресуду Среског суда потврдио:

„Туженик се у одговору на тужбу само позвао на Уредбу о заштити
земљорадника, не пружајући суду никакав доказ о томе да је по занимању
земљорадник. (Обзиром на то да суд по службеној дужности није дужан да
истражује да ли је која парнична странка земљорадник по занимању или
не, то је првостепени суд такав преговор туженика сасвим основано занемар-
ио, кад туженик исти није поткрепио никаквим доказима који би били
изведени у току расправе. На тај начин уверење о статусу које је туженик
поднео уз изјављени призив привини суд је оценио као нов доказ, те ус-
лед тога то уверење, које није прочитано на расправи код првостепеног
суда, као нови доказ у смислу § 576/II грпп. одбацио“.



WWW.UNILIB.RS

По ревизији тужене стране, Касациони суд у Београду, такође, сложио се са правним разлагањима првог и другог суда, па је пресуду Окружног суда потврдио:

„Правилно је позивни суд по § 576/II грпп. одбио извињање доказа — уверења о статусу тужениковом, поднетог у позивном поступку, као новим доказом.

Неосновано је тврђење ревизије да су Уредба о заштити земљорадника и Уредба о ликвидацији земљорадничких дугова установе јавноправног карактера, и да је стога суд, по службеној дужности, позван да води рачуна о статусу странке која истиче да је земљорадник, као што је то случај са одредбом § 471 Грађанског поступка, јер судови на то ни једним законским прописом нису овлашћени, услед чега суд није ни био дужан да по службеној дужности утврђује статус туженика, тим пре што питање статуса туженика може истицати и приликом извршења пресуде, што је за оцену и решење овог питања по поменутој Уредби надлежан Срески суд у ванпарничном поступку сходно члану 54 поменуте Уредбе“.

Правда, од 28. августа 1939. год.

СТАЛЕШКО ПРАВОСУЂЕ

Амнестија, односно помиловање, дати за кривична дела, немају никаквог дејства на дисциплинске кривице.

За кондемпнаторну пресуду кривичног суда, у колико се ради о постојању самог кривичног дела и о његовој правној ознаци, везан је дисциплински суд.

Одбор Коморе, по истеку рока у § 57 З. а., може — али не мора — да поновно упише у именик адвоката, који је био брисан на основу дисциплинске пресуде.

(Пресуда Адвокатског дисциплинског већа Стола седморице, одељење Б, као позивног суда у Загребу 22/6 1939 Дс 9/39-9, којом је одобрена пресуда Дисциплинског Већа Адвокатске коморе у Сплиту од 14/4 1939 Дис. 4/39-23).

Др. И. И. поднео је Одбору Адвокатске коморе у Сплиту молбу за упис у именик адвоката. Одбор Коморе, држећи да има околности због којих ваља у смислу §§ 7 и 4 сл. д) З. а. испитати, да ли је молилац достојан поверења, послао је списе своје дисциплинском већу на поступак по § 7 З. а. Дисциплинско је веће након проведене расправе утврдило, да молилац није достојан поверења зато што је починио нека дела, због којих је молилац правомерно био признат кривим од редовног кривичног суда, ма да су му те кривице амнистирале. Молиочев позив није био уважен.

Та пресуда гласи:

У ИМЕ ЊЕГОВА ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА

Адвокатско дисциплинско веће Стола седморице, Одељење Б, као позивни суд у Загребу, под претседништвом касационог судије Матковића Јосипа, те у присуству адвокатског судије Шкарице Д-ра Вјекослава, адвоката из Сплита, касационог судије Пасини Д-ра Казимира, адвокатског судије Вукотића Д-ра Божидара, адвоката из Котора, касационог судије Ивете Ива и секретара кас. суда Омчикуса Д-ра Рајка, као записничара, решавајући данас 22 јуна 1939 позив Д-ра И. И., против пресуде Дисциплинског Већа Адвокатске коморе у Сплиту од 14 априла 1939 посл. бр. Дис. 4/39-23 којом је позиватељ проглашен недостојним поверења у смислу § 4 сл. д), односно § 7 З. а., након проведене усмене расправе, саслушавши извештај известитеља касационог судије Д-ра Пасини, чувши изводе молиочева позива по његовом заступнику Д-ру П. Ј., адвокату у Загребу и противразлоге старешине Одељења Врховног државног тужиоштва М. Љ.

Пресудио је:

Не уважава се позив, те се одобрава првостепена пресуда.
Молилац је дужан да плати трошкове позивног поступка.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

РАЗЛОЗИ:

Зато што првостепени суд није донео посебно решење о приговору молиоцу изнесеном у вези са садржином Указа о амнестији од 20 новембра 1938 г., број 120296, није првостепена пресуда у формалном погледу ни уколико мањкава. Питање, наиме, да ли дела наведена у кривичној пресуди Окружног суда у Шибенику од 31 октобра 1935 г. посл. бр. Кзп. 109/34-970, могу и поред постојања напред поменутог Указа, бити предметом претреса и дискусије за сврхе предвиђене у пропису § 7 одј. II. у вези са § 4 сл. д) З. а., јесте у ствари само једно правно питање, а ни у закону о адвокатима, ни у закону о суд. крив. пост. нема наређења које би суду наметало дужност да о таквом питању претходно донесе посебно решење, одвојено од одлуке о самој ствари.

Неосновано се молилац жали и због тога што првостепена пресуда није у свом диспозитивном делу изрекла да дела учињена од молиоца, која су наведена у одлуци Дисциплинског већа од 4 марта 1939 г. Дис. 4/39-12, под тачкама 2), 3), и 4), не повлаче по мишљењу Дисциплинског већа недостојност поверења, већ је то истакла тек у својим разлозима. Дисциплински суд је, наиме, имао да својом пресудом утврди једино то, је ли молилац учинио или није учинио дело због кога би био недостојан поверења. На то питање је Дисциплински суд потврдио одговорно тиме што је у диспозитивном делу своје пресуде изрекао да молилац није достојан поверења и то зато што је он учинио она дела која су наведена под тачкама 1) и 2) изреке. Тиме је Дисциплински суд свој задатак потпуно извршио, а није при том дошао у сукоб ни са којим законским прописом. То пак што је суд у разлозима своје пресуде истакао да због других дела учињених од молиоца, а која су описана под тачкама 2), 3) и 4) напред поменуте одлуке Дисциплинског већа од 4 марта 1939 г. молилац, према схватању суда, не би још био недостојан поверења, на ствари ништа не мења, нити је то било од ма каква утицаја на саму коначну одлуку Дисциплинског већа.

Како је ово Адвокатско Дисциплинско веће у више пригода изрекло, тако у својим одлукама од 10 јануара 1923 год., Дис. 16/22, од 20 новембра 1924 г. Дис. 21/23, и од 26 новембра 1931 г., Дис. 4/30, — амнестија односно помиловање, дати за кривична дела, немају никаквог дејства на дисциплинске кривице јер се амнестија и помиловање односе само на дела кажњива по Кривичном закону. Опште кривично право, наиме, штити интересе опћенитости, док се дисциплинским правом у првом реду хоће да постигне то, да се исправно врше посебне дужности припадника појединих званичних слојева народа. Већ с обзиром на ово различно подручје законске заштите, мора се казати да оно што важи за опште материјално кривично право не може по себи да важи и за партикуларно материјално кривично право, т. ј. за дисциплинско право.

Према казаном, сама чињеница што су амнестијом опроштене правне последице скопчане са самом кривичном пресудом (чл. 30 I. Устава) ни у колико не спречава покретање односно продужење дисциплинског поступка због дела у тој пресуди садржаних. А када је то тако, када амнестија не може да по себи испољава какво дејство на дисциплинске кривице као такве, онда је јасно да она не може да има ма било каквог утицаја ни на оцену питања — о којему се данас овде ради — бива, да ли је лице које моли за упис у именик адвоката, достојно или није достојно поверења. Слетствено, ни чињеница што су у овом случају Указом о амнестији од 20 новембра 1938 г., Број 120296, опроштене и предате забораву кривице за дела из §§ 133, 379, 397 II. Кз., није могла бити запреком да Дисциплински суд, и поред постојања исте узме на основу прописа § 7 II. у вези са § 4 сл. д) З. а., у претрес питање је ли молилац због самих кривичних дела, наведених у пресуди Окружног суда у Шибенику од 31 октобра 1935 г., на која се та амнестија односи, достојан или није достојан поверења. И стога, када је Дисциплински суд напред поменуто питање узео у разматрање, он је правилно поступио и није ни у колико повредио закон.

Неумесно се у овој вези молилац позива на одлуку овог Адвокатског Дисциплинског већа од 28 маја 1932 г., Дис. 11/32, јер тај случај има у виду једно посве друго питање које са оним, о којему се овде ради, нема ништа заједничког.



За кондемпнаторну пресуду кривичног суда везане су безусловно све државне власти. За такову пресуду, уколико се ради о постојању само кривичног дела и о његовој правној ознаци, **везан је**, доследно, и дисциплински суд који једино има да испитује, са гледишта дисциплинских прописа, да ли и у којој мери дело у кривичној пресуди утврђено твори једно дисциплински кажњиво дело, односно, у конкретном случају, да ли је лице које моли за упис у именик адвоката због тог дела достојно или није достојно поверења. Нема, наиме, ни којег законског прописа који би дисциплинском суду давао овлашћење да, поред постојања такве кривичне пресуде, самостално и неовисно о њезиним утврђењима, испитује и утврди је ли дотично кривично дело уопште учињено или није. Да је то тако, излази и из прописа § 73 З. а., према којему се до свршетка евентуално покренутог кривичног поступка има застати са ислеђењем и суђењем по дисциплинској кривици, а на то упућује и пропис § 77 З. а., према којему дисциплинско веће, у случају да је кривични суд осудио адвоката на казну с којом је по закону скопчан губитак адвокатуре, има, **без даље расправе** да донесе одлуку којом се адвокат брише из именика. Нарочито то произлази из прописа § 87 З. а.

У конкретном случају, пресудом окружног суда као кривичног суда у Шибенику од 21 октобра 1935, посл. бр. Кзп 109/34-970, **утврђено је** да је молилац учинио кривична дела наведена у њеном диспозитивном делу. Тиме је, с обзиром на горе изложено, питање, је ли молилац та дела уопште учинио, било дефинитивно решено и о томе у овом поступку пред Дисциплинским већем није смело бити више дискусије, те је, стога, и Дисциплинско веће **утолико погрешило** што се оно, и поред тога што је на основу напред наведене кривичне пресуде сматрало доказаним да је молилац та дела учинио, ипак упустило у претрес и оцену доказа изнесених у кривичној парници под Кзп 109/34 ради самосталног и непосредног утврђења тих дела.

Слетствено, беспредметни су сви они наводи молиочева призива, којима он хоће да докаже да он дела наведена у диспозитивном делу побијане одлуке није уопште учинио, те се на њих ово Адвокатско Дисциплинско веће и не осврће.

С правом је првостепени суд сматрао да су за оцену питања достојности поверења меродавне врста и природа учињених дела, те је он такођер с правом узео, на основу посматрања у пресуди изнесених, да због дела наведених под тачкама 1) и 2) побијане одлуке молилац није достојан поверења и ово Адвокатско веће та његова посматрања потпуно усваја.

Уколико је пак првостепени суд узео да остала дела, наведена у одлуци Дисциплинског већа од 4 марта 1939 г., Дис. 4/39-12, — ма да их је сматрао доказаним — нису такве природе да би повлачила недостојност поверења, одлука суда није ни у колико противречна са собом.

Што молилац у вези са делом под тачком 2) побијане пресуде у призиву још износи, да, наиме, заступник Коморе за то дело није тражио „осуду“, то је посве безначајно јер дисциплинско веће за предлоге заступника није никако везано, те је њему било слободно да просуди да ли то дело, и поред такве изјаве заступника Коморе, чини или не чини молиоца недостојним поверења.

У своме призиву молилац, коначно, упућује и на пропис § 57 З. а. и у тој вези он покреће питање рехабилитације. Према том пропису, адвокат који је избрисан из именика може по истеку ту одређеног времена да поновно тражи упис у именик. Тај пропис дакле, једино статуира **право** избрисаног адвоката да после ту одређеног времена тражи да буде поново уписан у именик. Тим је прописом у ствари изречно да одбор Адвокатске коморе начелно **може** под предусловима ту наведеним да адвоката поново упише у именик, али тиме тај пропис не статуира никакву **дужност** одбора да тог адвоката поново упише.

Због казаних посматрања није уважен призив.

Одлука о накнади трошкова поступка оснива се на наређењу § 90 II. З. а.

У Загребу, 22 јуна 1939.

Walther Burkhardt: Einführung in die Rechtswissenschaft.
Zürich 1939.

У последње време изишле су у Швајцарској неколико врло добрих правних књига. О неким је већ реферисано на овом месту. Ових дана је опет привукла пажњу правног света књига Валтера Буркхарта, професора на Правном факултету у Брну, под насловом „Увођење у правне науке“, која је издата у Цириху.

Ова књига није писана само за студенте и онога који жели да лако стекне најједноставнији преглед на многострани правни свет појмова, већ она претставља и за зреле правнике једно дело од високог интереса.

У свакој глави осећа се самостални управљач, готово више у томе како су питања формулисана, него како је на њих одговорено. Код онога који се повери таквом вођству, потстиче се сопствено научно расуђивање, само ако постоји за то подлога.

Аутор је противник позитивизма, који је дуго времена владао у правној науци. Он хоће да се сви правни појмови и правне норме обухвате са тачке гледишта једне априористичке правне идеје, идеје правичности.

Диктате властодржаца, који нису управљени на остварење правичности, он не уважава као право. Правичност — у томе се састоји најбитнија особина Буркхартовог правног учења — не може се дефинисати и правна наука не може чак ни у свом највишем облику, у правној филозофији, да да о њој исцрпије податке.

Зато читалац сазнаје из Буркхартове књиге много више о логичној вези правних начела него ли о етичкој садржини права. Писац даље наглашава, да је расматрање права са етичког становишта важан задатак правника. При решењу овог задатка, вели он мора наука да остави нашем сопственом генију, нашем интуитивном схватању, питање појма правичности.

Млади правник — каже се у предговору — нека упозна прво једно гледиште, после може проучавати и друга гледишта и створити свој сопствени суд, насупрот правцу, који жели, да он пре свега створи сопствени суд о правној идеји и могућности да сретствима науке ову идеју објасни.

Милорад Антониовић
адвокат.

Анри Робер: Велики скандали у историји. Београд 1938 г. књ. I и II, стр. 1027. Издање Библиотеке Космос (Геца Кон А. Д.) у преводу Стојана Живадиновића.

Недавно је умро у Паризу Анри Робер чувени француски адвокат и правник светског гласа. Неумитна смрт је угасила живот једног човека велике духовне вредности. Анри Робер није био само чувен по својим запаженим пледоајима код судова у Паризу, који су били веома сугестивни и којима је он успевао да убеди суд о исправности ствари коју заступа, већ су то била ремек дела људске мисли који ће остати као такви у аналима француског правосуђа. Овакав човек ретко се рађа и за њега се може рећи да је био звезда која се је на небу француског правосуђа појавила, прешла свој одређени пут и брзо исчезла са хоризонта. Анри Робер својим радовима, како на науци правној тако исто и на изучавању историје, специјално периода који се односи на доба пред револуцију а затим непосредно после ове, изложио је у главном мане ове велике револуције, доводећи је у везу са правом као чистом науком. Поред горе цитираног дела, које се може узети за најглавније његово дело, он је написао и запажену монографију: Адвокат (Л'Авокат), а за своје заслуге на научном пољу изабран је за члана француске Академије Наука. У овом делу он је на један веома концизан начин изложио суштину адвокатског позива, пратећи рад овога реда од првих почетака једног младог адвоката па све до његове кулминације. У делу се налазе суптилне анализе душе адвоката, његов рад у палати правде, рад као јавног радника, а нарочито у политици. Нарочиту пажњу је обратио на питање жене адвоката и т. д.



WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Анри Робер је у своме делу: **Велики процеси у историји**, изложио најглавнија суђења која су се обавила у доба француске револуције, а сем тога изложио је и трагедије великих историјских личности из иностране историје. У овом великом делу, које је имало јаког одјека у Француској и које је критика веома повољно оценила, он говори о процесима и то: Марије Стурат, Сен Марса, Каласовом процесу, Камила Демулена, Маркизе де Бренвилије, о афери краљичиног ђердана (Марија Антоанета), процесу Шарлоте Кордеј, процесу госпође Ролан, Марији Антоанети, војводи од Ангејна, Маршалу Неју, Катарини Медичи, Хенриху VIII, и т. д. Нарочито је запажено излагање о тровачицама у историји и панамском процесу. Робер је сва ова излагања засновао на несумњивим историјским фактима, те је вредност овог дела у толико већа. Он је реконструисао сваки процес и на један живописан начин представио рад како саме личности којој је суђено тако исто и идеје које су у то доба доминирале друштвеним животом времена које се обрађује. Доста је само споменути процес Жана Каласа, који је представљен на један уметнички начин и који је до ситница расветљен. Када се има на уму да је ова афера у своје време узбудила све духове Европе и када је устао у одбрану Каласа и сам Волтер, онда се може представити како велику важност има обрада овог процеса од стране једног човека коме су познате и норме правосуђа у оно време и делатност људи у то доба, као и сам друштвени склоп тога доба. Сви ови процеси имали су нечега сличног, а то је суђење не по закону, већ по нормама ван закона, по нормама револуције, која је бранила своје идеје и своје методе рада на реформи друштва. Како су се идеје стално мењале, и како су поједине партије долазиле до изражаја великом брзином, па се онда силазиле са историјске позорнице, тако су исто и носиоци ових идеја долазили на гилотину, по кратком поступку, често пута филмском брзином. Све ове моменте је писац изложио на веома занимљив начин.

Као што се види, из овог кратког излагања, горње дело Анри Робера је од велике како књижевне тако исто и научне вредности, а исто тако има и своју историску вредност.

Само дело је пропраћено многим фотографијама које се односе на личности о којима је говор у књизи. Опрема дела и превод је солидна, те се може препоручити свима онима које интересује историја минулих времена, а нарочито доба француске револуције у којој су личности које се помињу у овом делу играле значајне улоге. Дело Анри Робера остаће као ремек дело француске мисли.

Др. Бор. Д. Петровић.

ИЗ УДРУЖЕЊА СУДИЈА

Удружење судија о новим судским уредбама.

Управа Удружења судија Краљевине Југославије одржала је 3 септембра т. године пленарну седницу, на којој је вођена дискусија о новим судским Уредбама објављеним у Службеним новинама бр. 159-4 IV од 17 јула 1939 године.

Тим поводом Управа Удружења судија констатује, да је судијски ред, кога је потпомагало у том и остало правништво, у последње време на свим својим скуповима и у свим својим резолуцијама непрестано истицао потребу доношења новог закона о судијама. Судијски ред је то тражио не само у свом сталешком интересу, већ и још више ради доброг правосуђа и у општем јавном интересу. Даном 3 септембра 1936 год. ступиле су на снагу одредбе о сталности и независности судија, али нису донети закони на које упућује члан 100 Устава. Тим законом имала би се проглашена сталност и независност судија ставити ван сваке сумње и обезбедити посебним гаранцијама, без којих оне не могу доћи до пуног изражаја.

Полазећи од тих уставних одредаба, које говоре о сталности и независности и због изузетне важности оних функција, које обавља судијски ред, Управа Удружења судија налази, да сва ова питања која се тичу уре-



У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ђења судова, постављења и одговорности судија није требало регулисавати појединим уредбама већ једино путем закона. И због тога она у начелу не може поздравити доношење ових нових уредаба, чак ако би поједина питања била њима и повољно решена.

Међутим, за њих се ни то не би могло тврдити, а уз поједину од њих, може се изнети неколико посебних примедба од веће важности. Тако:

Уредба са законском снагом о именима и допунама § 8 Закона о уређењу редовних судова и увођењу ових измена и допуна у живот МСБр. 788 од 10 јула 1939 године — донета је у циљу смањивања државних расхода и стварања трајних предуслова за систематску и рационалну штедњу у државном газдинству, на основу § 119 фин. закона за 1939/40 год. У погледу ове уредбе, ако се и не оспори постојање овлашћења за њено доношење, може се спорити постигнуће оног циља у коме је она донесена. Јер, ако се њоме и постигне у даљој будућности извесно смањење расхода, извесно је, да ће се с друге стране смањити и приходи од такса, које се наплаћују приликом разноврсне делатности среских судова. Окружни судови постоје у већим местима са развијеним правним саобраћајем и срески судови у тим местима имају много више послова него ли они у мањим местима, ван седишта окружног суда. Забрана, односно ограничење у погледу постављења судија у таквим среским судовима имаће поред осталог за последицу и смањено и успорено пословање тога суда. А то није пожељно, како са гледишта грађана који се обраћају суду ради заштите својих права и уређења односа, тако баш и са гледишта државних прихода, за које су судске таксе доста значајно врело.

Уз ову Уредбу нису објављени други мотиви, осим оних, који се виде из њеног увода, али се с основном може претпоставити, да је она дошла да поправи последице установљења окружних судова у мањим местима, чије територије и број послова нису велики. Узгред треба напоменути, да су такви судови већим делом такође установљени уредбама у место законом, и да је приликом организовања истих трпео и принцип судијске сталности и независности. Али, ако се сада показало, да има окружних судова који нису потребни, онда би било целисходније да се они укину, него што се делегирају судије окружних у среске судове на начин како то ова уредба предвиђа. Уштеде би биле веће, а ни сталност судијска неће бити ништа више окрњена. Јер ово делегирање судија из вишег суда у нижи без његовог пристанка и одобрења Касационог суда није у сагласности са чланом 100 Устава, а потчињавање старијих судија окружног суда обично мањим старешинама среских судова, чије одлуке они иначе разматрају, не слаже се са принципима чиновничког ранга, умањује углед судија у дотичној средини и делује психички негативно на њихову делатност и амбицију.

Најзад, у овој уредби постоји одредба, по којој се укида судска писарница среског суда и преноси у окружни суд. Оваква организација писарнице може се успешно одржавати једино тамо, где су срески и окружни суд смештени у истој згради. Међутим, код нас питање судских зграда поставља читав проблем за чије решење ће требати више средстава и времена. Дотле, примену ове одредбе на судове који се налазе у разним и недовољним пространим зградама које су често пута и доста удаљене, пратиће доста тешкоћа и губљења списка.

Друге две уредбе: Уредба са законском снагом о постављењу судија редовних судова Бр. 785 и Уредба о одговорности судија редовних судова Бр. 786 обе од 10 јула 1939 године далеко су важније од оне прве. Оне регулишу материју коју је био регулисао ранији закон о судијама, а коју је после ступања на снагу уставних одредаба о сталности и независности, требало да уреди нов закон о судијама. Удружење судија, као што је напред речено, стално је износило разлоге и важност потребе да се тај закон што пре донесе, па је уз пуну и активну сарадњу претставника судијског реда био израђен један пројекат, који је у главном задовољавао захтеве судијског реда. А ти захтеви су ишли на то, да кроз закон о судијама треба да буду спроведена начела сталности и непокретности, изборни систем при постављењу, аутоматско напредовање и материјално обезбеђење судија, јер су све то гаранције судијске независности, без које нема ни довољно гаранције за правду у држави. Судије су очекивале да ће се о тим тако важним питањима омогућити широка дискусија у народном претставништву и преко јавности, те да ће уређење правосудне струке, коју је наш народ



WWW.UNILIB.RS

УН И В Е Р З И Т Е Т С К А В И Б Л И О Т Е К А

увек ценно и поштовао, доћи уз општу сагласност и подршку. Судијски ред је много полагао на ону велику моралну снагу коју би имало решење судијског питања, да је оно на тај начин изведено. У место тога, сва ова питања, која у велико излазе из оквира чисто сталешких интереса и дубоко засецају у интересе целине, решавана су кабинетски, у уском кругу и без икаквог учешћа и додир са онима којих се највише тичу.

Ове уредбе имају и други један важан недостатак: оне, наиме, нису постављене на здравом правном темељу. Јер, на првом месту, у самом Уставу је речено, „да се законом прописује на који начин се бирају, постављају претседници судова и судије“, те очигледно није у духу те уставне одредбе ако се та питања регулишу путем уредаба, макар оне биле и са снагом закона. Закон и уредба са законском снагом нису исто; они се много разликују, нарочито с обзиром на начин њиховог престанка. Осим тога, што је од битне важности за обавезну снагу ових уредаба, јесте питање законског овлашћења за доношење истих. По нахођењу Управе Удружења судија, такво законско овлашћење не постоји у одредбама финансијског закона, на основу којих су те уредбе донете. Такав закључак се намеће чим се сравни материја коју оне уређују са текстом одредаба §§ 115 и 119 Финансијског закона за 1939/40 годину.

Прва од ове две уредбе садржи одредбе о стицању судијских положаја, судијском испиту, постављењу судија, судијским приправницима, судским инспекторима и оцењивању судија. Друга пак регулише одговорност судија пред кривичним, грађанским и дисциплинским судовима.

По § 115 Фин. закона за 1939/40 год. министарски савет је овлашћен, да може доносити уредбе са законском снагом „у циљу упрошћавања администрације“, а по § 119 истог закона има исто овлашћење „у циљу смањивања државних расхода у току буџетске 1939/40 године и стварања трајних предулова за систематску и рационалну штедњу“.

Уредбе дакле садрже одредбе које се тичу уређења и организације судске струке које немају никаквог финансијског ефекта, док поменути прописи Финансијског закона дају овлашћења потребна за упрошћење администрације и рационалну штедњу. Очигледно, заснивање права за доношење ових уредаба на поменути одредбама Финансијског закона није умесно и не може се правно оправдати.

Не улазећи због тога у критичко разматрање појединих одредаба ових уредаба, код којих би се могло ставити више озбиљних примедба, Управа Удружења судија сматра, да су ове начелне замерке довољне да оправдају њихово укидање.

Судска струка бави се применом закона на односе грађана и по својој функцији служи одржавању реда и законитости у друштву, те не би требало допустити ни најмање сумње у правилност и законитост њеног уређења. Јер то би могло имати тешких правних и моралних последица по судску струку и наше правосуђе уопште.

Управа Удружења судија имала би да изнесе Господину Министру правде више важних захтева и жеља судијског реда, од којих су неки стално и раније истицани. Али она ће то учинити посебно и другом приликом, а сада као најхитније износи укидање ових уредаба које су без законског овлашћења донете. Њихово укидање било би корисније и пожељније него ли стављање истих на снагу.

Удружење судија Краљевине Југославије Бр. 136.— 3 септембра 1939 год.

Секретар, **Ђуро Остојић**, с. р. (М. П.) Претседник, **В. Паљић**, с. р.
судија Округног суда. судија Касационог суда.

За тачност преписа јамчи:

Секретар, **Ђуро Остојић**, с. р.

Текст споразума између Удружене опозиције и С. Д. Коалиције

СПОРАЗУМ

Народна Радикална странка, Демократска странка и Земљорадничка странка, и Хрватска Сељачка странка и Самостална Демократска странка удружене у Сељачко-Демократску Коалицију, утврдиле су следећи споразум:

I. Стојећи на принципу демократије сматрамо народни суверенитет стожером сваке државне организације, и народ извором сваке јавне власти.

II. Устав од 28 јуна 1921 донет је без Хрвата. Устав од 3 септембра 1931 нема моралне вредности, јер је у противности са основним демократским начелима, а донет је не само без Хрвата и против Хрвата, него и без Срба и против Срба. Влада која се темељи на једнострано донетом Уставу, и која се ослања на један тобожњи парламент, нема никаквог ауторитета ни међу Хрватима ни међу Србима.

III. Сагласни смо да је неопходно да се уведе нови уставни поредак који би био заснован на начелима народне владавине, а остварио би се као заједничко дело Срба, Хрвата и Словенаца.

IV. Наше странке свесне да заступају и српски народ и хрватски народ, стоје на становишту да је настао крајњи час, да се једанпут за увек прекине са свима недемократским системима и режимима; и да се омогући Хрватима и Србима и Словенцима да споразумно организују своју државну заједницу, на подједнако задовољство и Срба, и Хрвата, и Словенаца.

V. Једини исправни пут ка томе циљу јесте да на државну управу дође једна народна влада састављена из претставника свих политичких странака које стварно имају корена у народу. Оваква влада, у заједници са Круном, имала би на дан ступања на управу:

1) Да прогласи привремени основни Закон Југославије којим се у исто време укида Устав од 3 септембра 1931. Овај основни закон, садржаће битне принципе државе који су ван спора, и важиће до ступања на снагу новог Устава. У основни Закон биће унете следеће одредбе: да је Југославија наследна, уставна и парламентарна монархија; да у Југославији влада Краљ Петар II из династије Карађорђевић; да до пунолетства Краљева краљевску власт врши Намесништво; да су грађанске и политичке слободе заштићене, и да је ујемчен парламентарни систем владавине, и да ће Уставотворна Скупштина донети Устав одлуком такве већине у којој ће бити већина Срба, већина Хрвата и већина Словенаца народних посланика Уставотворне Скупштине.

2) Да истога дана прогласи правичан и демократски изборни ред, и распише изборе за Уставотворну Скупштину. Влада мора остварити све гаранције да ће избори за Уставотворну Скупштину бити спроведени слободно како би права народна воља дошла до пунога изражаја.

Влада ће бити одговорна пред Уставотворном Скупштином по начелима парламентаризма.

VI. Наведене странке, у духу ове сагласности, стварају један блок ради заједничке борбе за остварење и спровођење политичког и државног програма садржаног у овом споразуму.

Загреб—Београд, 8 октобра 1937.

Др. Влатко Мачек, с. р.

Адам Прибићевић, с. р.

А. М. Станојевић, с. р.

Љуб. М. Давидовић, с. р.

Јов. М. Јовановић, с. р.

(Политика од 10 октобра 1937 год.).

Текст споразума између г. г. Драгише Цветковића и Др. Влатка Мачека

Сматрајући да је Југославија најбољи јемац независности и напретка Срба, Хрвата и Словенаца; у циљу што поузданијег и потпунијег очувања јавних интереса, Претседник Краљевске владе Драгиша Цветковић и Претседник Хрватске сељачке странке и Сељачке демократске коалиције Др. Влатко Мачек, прилазећи решавању хрватског питања, после дужих већања, сложили су се у следећем:

Потребно је образовати заједничку владу. Ова влада ће по пристанку меродавних фактора, а на основу члана 116 Устава, извршити образовање бановине Хрватске, на њу са државе пренети одговарајуће надлежности и донети политичке законе. Она ће, у сагласности са меродавним факторима, припремити све што је потребно за преуређење државне заједнице.

II Савска и Приморска бановина, као и срезови Дубровник, Шид, Илок, Брчко, Градачац, Травник и Фојница, спојиће се у једну јединицу која ће се звати Бановина Хрватска.

Дефинитивни опсег Бановине Хрватске одредиће се приликом преуређења државе; при томе ће се водити рачуна о економским, географским и политичким околностима.

Том приликом издвојиће се из горе наведених срезова, који су припојени Бановини Хрватској општине и села, која немају хрватску већину.

III Новим јединицама као и у држави биће обезбеђена равноправност Срба, Хрвата и Словенаца, као и једнако поступање у погледу њиховог учешћа у вршењу јавне службе.

Исто тако биће обезбеђена равноправност усвојених и признатих вероисповести. Уставом ће се зајемчити једнака основна грађанска и политичка права.

IV Пренеће се у надлежност Бановине Хрватске послови пољопривреде, трговине и индустрије, шума и рудника, грађевина, социјалне политике, народног здравља, физичког васпитања, правде, просвете и унутрашње управе.

Рударско законодавство и државна рударска предузећа. При давању рударских концесија које интересују народну одбрану поступиће бановина споразумно са војном управом. Ако не би дошло до споразума, одлучује Министарски савет.

Сви остали послови остају у надлежности органа државне власти на целој државној територији.

Исто тако остају у надлежности државне власти и послови који су од особитог значаја по опште интересе државе, као што су: старање о државној безбедности, сузбијање антидржавне и разорне пропаганде, вршење полицијске обавештајне службе и осигурање јавног реда и мира: за давања држављанства надлежна је бановина осим држављанства изузетним путем и одузимања држављанства.

Изградња и одржавање државних саобраћајних средстава и осталих државних објеката;

Послови вера;

Међународни правни саобраћај, с тим да се правна помоћ у ванпарничним стварима врши директно преко судова; спољна трговина, као и трговина између бановина и осталих делова државе (јединство царинског и тровинског подручја); законодавство о мерама и теговима, о заштити индустријске својине, о пословима приватног осигурања и осигуравајућим друштвима;

Менично право, чековно право, трговачко право, стечајно право, облигационо право, поморско право, ауторско право;

Прописивање казни за повреду прописа о предметима из надлежности државе;

Постављање путем закона основних начела просветне политике, као и основних начела о локалним самоуправама;

Општа начела радничког права и осигурања, као и општа начела војног права.

У циљу осигурања народне одбране обезбедиће се војној управи потребан утицај у области производње и саобраћаја.

Влада ће приступити и преношењу надлежности са државе на Бановину Хрватску одмах после образовања те бановине.

Бановини Хрватској, да би могла успешно свршавати послове своје надлежности, има се обезбедити потребна финансиска самосталност.

Дефинитивне компетенције Бановине Хрватске одредиће се приликом преуређења државе.

V Законодавну власт у стварима из надлежности Бановине Хрватске врше Краљ и Сабор заједнички.

Сабор састављају заступници, које народ слободно бира општим, једнаким, непосредним и тајним гласањем, са претставништвом мањина.

Управну власт у стварима из надлежности Бановине Хрватске врши Краљ преко Бана.

Бана Бановине Хрватске именује и разрешава Краљ.

Бан је одговоран Краљу и Сабору.

Сваки писмени чин Краљевске власти у пословима Бановине Хрватске премапотписује Бан и сноси одговорност за исти.

Судску власт у Бановини Хрватској врше судови. Њихове пресуде и решење изричу се и извршују у име Краља, на основу закона.

Држави се обезбеђује надзор над извршењем Устава и државних закона од стране бановинских власти.

За решење спорова надлежности између државе и Бановине и за оцену уставности закона основаће се Уставни суд.

VI Опсег надлежности и положај Бановине Хрватске биће загарантовани и нарочитом уставном одредбом, која се неће моћи мењати без пристанка ове Бановине.

VII Влада ће донети нове прописе о штампи, о удружењима, зборовима и договорима, о избору народних посланика, као и о другим стварима, у колико је то потребно за спровођење народног споразума.

Драгиша Ј. Цветковић, с. р.

Др. Влатко Мачек, с. р.

(Политика од 27. августа 1939. год.)

Уредба о Бановини Хрватској

У Име Његовог Величанства Петра II. по милости Божјој и вољи народној Краља Југославије Краљевски Намјесници на приједлог Министарског савјета и на основу чл. 116. Устава, а да би се обезбиједило учешће Хрвата у животу државе и тиме очували јавни интереси, прописују ову Уредбу о Бановини Хрватској.

I.

Образовање Бановине Хрватске

Чл. 1

Савска и Приморска бановина, као и срезови Дубровник, Шид, Илок, Брчко, Градацац, Дервента, Травник и Фојница спајају се у једну бановину под именом Бановина Хрватска. Сједиште Бановине Хрватске је у Загребу.

II

Преношење надлежности на Бановину Хрватску

Чл. 2

(1) У надлежност Бановине Хрватске преносе се послови: пољопривреде, трговине, индустрије, шума, рудника, грађевина, социјалне политике и народнога здравља, физичкога васпитања, правде, просвјете и унутрашње управе. Бановина Хрватска остаје надлежна за све послове, који по сада важећим прописима спадају у надлежност бановина.

(2) Сви остали послови остају у надлежности органа државних власти на цијелој државној територији.

(3) Исто тако остају у надлежности државних власти и послови, који су од особитог значаја по опће интересе државе, као што су:

1. — Старање о државној безбједности, сузбијању антидржавне и разорне пропаганде, вршење полицијске обавјештајне службе и осигурања јавног реда и мира;

2. — Држављанство; за давања држављанства надлежна је Бановина, осим давања држављанства изузетним путем и одузимања држављанства;

3. — Рударско законодавство и државна рударска подuzeћа. При давању рударских концесија, које интересују народну одбрану, поступат ће Бановина споразумно са војном управом. Ако не би дошло до споразума одлучује Министарски савјет;

4. — Изградња и одржавање државних саобраћајних средстава и осталих државних објеката;

www.unibz.rs Послови вјера;

6. — Међународни правни саобраћај с тим, да се правна помоћ у ванпарничним стварима врши директно преко судова;
 7. — Спољна трговина као и трговина између Бановине и осталих дјелова Државе (јединство царинског и трговинског подручја);
 8. — Законодавство о мјерама и теговима, о заштити индустријске својине, о пословима приватног осигурања и осигуравајућим друштвима;
 9. — Мјенично, облигационо право, поморско право, ауторско право;
 10. — Прописивање казни за повреду прописа о предметима из надлежности Државе;
 11. — Постављање путем закона основних начела просвјетне политике, као и основних начела о локалним самоуправама;
 12. — Опћа начела радничког права и осигурања, као и опћа начела водног права;
- (4) У циљу осигурања народне одбране обезбиједити ће се војној управи потребан утицај у области производње и саобраћаја;
- (5) Министарски савјет може преносити и друге послове са државних власти и установа у надлежност Бановине Хрватске.

Чл. 3

(1) Бановина Хрватској, да би могла успјешно свршавати послове своје надлежности, има се обезбиједити потребна финансијска самосталност. Она се састоји у самосталном прикупљању одређених прихода и извршења расхода предвиђених буџетом Бановине.

(2) Који ће извори, облици и врсте прихода припасти у надлежност Бановине Хрватске, одредит ће се посебном уредбом.

(3) Исто тако посебним уредбама ријешит ће се и питање припадности и подјеле државних фондова, имовине и дугова.

(4) Са преносом послова из надлежности Државе у надлежност Бановине пренијет ће се у надлежност Бановине и одговарајући кредит, предвиђен у државном буџету за 1939/40 годину.

(5) За извршење овако пренијетих кредита припада Бану потпуно наредбодавно право.

(6) У колико предвиђени кредити у државном буџету за 1939/40 годину за Бановину Хрватску не буду довољни, одобрават ће се накнадни кредити.

III.

Организација власти у Бановини Хрватској

Чл. 4

(1) Законодавну власт у стварима из надлежности Бановине Хрватске врше Краљ и Сабор заједнички.

(2) Управну власт у стварима из надлежности Бановине Хрватске врши Краљ преко Бана.

(3) Судску власт у Бановини Хрватској врше судови. Њихове пресуде и рјешења изричу се и извршују у име Краља на основу закона.

Чл. 5

Сваки писмени чин Краљевске власти у стварима из надлежности Бановине Хрватске премапотписује Бан и сноси одговорност за исти.

Чл. 6

(1) Сабор састављају заступници, које народ слободно бира опћим, једнаким, непосредним и тајним гласањем, са претставништвом мањина.

(2) Први изборни ред, устројство и пословник Сабора прописат ће се Краљевом уредбом. Изборни ред и устројство Сабора могу се мијењати бановинским законом, а пословник резолуцијом Сабора.

(3) Народни заступници уживају имунитетско право.

Чл. 7

(1) Сабор се сазива Краљевим указом и засјела у Загребу.

(2) Краљ има право да распусти Сабор, али указ о распуштању мора садржавати наредбу за нове изборе и за нови сазив Сабора. Указ о распуштању Сабора премапотписује Бан.

Чл. 8

(1) Краљ именује и разрјешава Бана указом, који премапотписује новоименовани Бан.

(2) Прије ступања на дужност Бан полаже заклетву на вјерност Краљу и поштовање законитости.

Чл. 9

(1) До доношења бановинског закона о кривичној одговорности Бана, сходно ће се примјењивати прописи о Министарској одговорности с тим, да Бана умјесто Народне скупштине оптужује Сабор, а суди му посебан Бановински суд, који сачињавају три вјећника Стола седморице Одјељења А, и три суца Управног суда у Загребу, под претсједништвом претсједника Стола седморице одјељења А. Поменуте чланове и потребне замјенике бирају дотична тијела сваке године.

(2) За штете, које Бан учини грађанима незаконитим вршењем службе одговара Бановина а Бан Бановини.

Чл. 10

(1) Бан рјешава коначно у свим питањима своје надлежности и против његових аката допуштена су правна средства, под законским условима, само на управне и редовне судове.

(2) Све одлуке о службеним односима бановинских службеника доноси Бан. То важи и за службенике, који су на државном буџету, а врше послове из надлежности Бановине. Суци Касационог суда, Апелационих судова, Управног суда, Рачунског суда и Окружних судова, као и чиновници прве, друге и треће положајне групе, постављају се и унапређују Краљевим указом.

(3) Цјелокупна полицијска служба на читавом подручју Бановине потчињена је Бану.

Чл. 11

(1) Административне спорове у стварима из надлежности Бановине Хрватске рјешава Управни суд у Загребу коначно. На Управни суд у Загребу прелазе, у погледу истих ствари, све оне надлежности Државног савјета, које су му одређене посебним прописима.

(2) Претсједник Министарског савјета односно од њега овлашћени орган, може поднијети у законском року тужбу на Управни суд у Загребу, кад сматра, да је актом Бана или које друге власти Бановине, која је предмет ријешила коначно, повриједен државни или бановински закон на штету опћих државних интереса.

(3) Рачунску контролу у свим стварима из надлежности Бановине Хрватске врши самостално и коначно посебни Рачунски суд.

Чл. 12

Устројство власти Бановине, реорганизација Управног суда и устројство рачунске контроле прописат ће се Краљевим уредбама, које ће се поднијети на озаконјење Сабору, чим се он састане.

IV.

Уставни суд и надзор

Чл. 13

(1) За оцјену уставности закона и спорове о надлежности између Државе и Бановине Хрватске надлежан је Уставни суд.

(2) Устројство и поступак овога Суда прописат ће се Краљевом уредбом.

Чл. 14

У оним стварима, у којима је Држава надлежна само за доношење закона, може централна власт издавати опћа упутства Бановини за примјену тих закона. У циљу надзора над извршењем тих закона од стране бановинских органа може централна власт слати своје органе власти Бановине, а с њеним пристанком и нижим властима. Бановинске власти дужне су на захтјев централне власти уклонити неправилности учињене у примјени државних закона. У случају неслагања може како Држава тако и Бановина затражити рјешење Уставног суда.



V.

Завршне одредбе

Чл. 15

(1) Овлашћује се Министарски савјет, да одмах донесе потребне прописе и предузме све потребне мјере за извршење ове уредбе.

(2) Оне одредбе за извршење ове уредбе, којима се мијењају и укидају постојећи закони, донијет ће се Краљевим уредбама.

(3) Остају на снази сви постојећи прописи, док се надлежним путем не измијене.

(4) До дана састанка Сабора Краљ може издавати уредбе о предметима из надлежности Бановине Хрватске. Ове се уредбе имају накнадно поднијети на сагласност Сабору.

(5) Овлашћује се Бан, да наредбама одреди све, што је потребно за спровођење уредаба донијетих по претходним ставовима овога члана.

Чл. 16

Ова уредба добија обавезну снагу даном обнародовања у „Службеним новинама“.

26. августа 1939. године

Б р д о

Павле, с. р.

Др. Р. Станковић, с. р.

Др. И. Перовић, с. р.

(Следују потписи министара).

(Мјесечник бр. 9. од рујна—септембра 1939. год.)

Општи поглед на Уредбу о бановини Хрватској.*)

Споразумом Цветковић—Мачек решено је, или бар решено највећим делом, хрватско питање. Иако ћемо овде изложити смисао и садржину уредбе о бановини Хрватској са правног гледишта, треба ипак да истакнемо да се овим споразумом решава једно од најкрупнијих питања наше унутрашње политике на један легалан начин, путем једног државног акта. Надлежни државни фактори су показали своју мудрост, а Срби и Хрвати своју државотворну способност. Срби су показали да умеју да чине попуштања у интересу државе и да, доследни својим демократским тежњама, налазе снагу и величину државе у братској солидарности. Хрвати пак да, борећи се легалним средствима, у духу миротворства Стјепана Радића и г. Мачека, неће да руше ову државу и да, напротив, налазе да могу опстати и развити се, и наћи потврду своје индивидуалности, само у заједничкој држави. За браћу Хрвате ово треба да значи један од најважнијих историјских момента. Отсада држава постаје њихова у пуном смислу речи, и отсада за њу носе одговорност. Оно двојство које је владало за време Аустроугарске у њиховом политичком животу и њиховим душама између идеала о слободној и независној Хрватској и грубој стварности у којој су имали само уску аутономију треба да ишчезне. Јер њихове тежње су задовољене потпуно у оној мери, у којој допушта заједнички живот у братској држави, у општој државној заједници. И можемо очекивати да ће Хрватска сељачка странка, која данас претставља хрватски народ, прећи са државно-правног терена на економско-социјалан. Споразум који је постигнут има државни и опште народни карактер, и као такав стоји изнад свих партијских интереса и комбинација. За његово извођење потребна је, уз мудрост и тактичност, апсолутна лојалност која једино може дефинитивно уклонити међусобно неповерење и створити атмосферу коју захтева заједнички рад.

I.

1) Два су акта којима се решава хрватско питање: један је акт политички, акт споразума, и други је акт државни, Краљева Уредба. Уредба је донета на основу споразума, претставља извођење споразума, и она преводи на правни језик један правни акт, оно што се садржи у политичком акту споразума уколико је то било могуће и потребно. Ова Уредба донета је на основу чл. 116 Устава и њом се врши суспензија једног већег броја устав-

*) Прештампао из Политике од 10 септембра 1939 год. са одобрењем пишчевим.

них прописа (који нису, из опрезности, наведени). Према томе, правно, овај акт је привремен, јер суспензија траје привремено, и завршава се или враћањем на стари Устав или доношењем новог Устава. Ово друго је смисао и циљ народног споразума.

Донета на основу чл. 116 Устава, ова Уредба мора бити ратифицирана од Народних претставништва. Пошто је било немогуће политички да нова влада народног споразума ради са Скупштином и Сенатом, који су избрани под ранијим политичким режимом, кроз супротним народном споразуму, то су они распуштени. Нови Сенат ће се бирати односно именовати по постојећим прописима и, како је Скупштина распуштена, то народни посланици отпадају као бирачи сенатора. Нова скупштина биће бирана по једном новом, демократском систему, и на слободним изборима, јер је потребно да кроз њу сам народ да потвду Уредбе о бановини Хрватској односно народни споразум.

Уредбом се ствара бановина Хрватска и не изводи целокупна организација државе. Уредбом је одређена њена територија (у њој није речено само то да се морају вратити општине са нехрватском већином у наведеним срезovima); одређена је њена надлежност, организација власти у бановини и њен однос према државној власти (уставни суд и надзор). Све то по својој садржини и природи не одговара постојећим уставним прописима, због чега се стварање бановине Хрватске могло извести на основу чл. 116.

2) Што се тиче територије са правног гледишта потребно је истаћи да граница која се ствара између бановине Хрватске и осталог дела државе не чини границу као између страних држава. Пошто је заједничка спољна политика и војска, то ова граница нема никаквог значаја са војничког и стратешког гледишта. Треба узети у обзир још и то да је држављанство једно, да је спољна трговина једна и да је она слободна између бановине и осталог дела државе, да свако може трговати под истим условима у целој земљи, да су железнице и поште државне, као и друге још ствари државне.

3) Што се тиче надлежности, усвојен је метод набрајања послова за које је надлежна бановина; све што није наведено, остаје у надлежности државе. Када се погледа за које је све послове надлежна бановина Хрватска, може се закључити да би се могла употребити и друга метода: на један генералан начин овластити бановину за све послове који се ње тичу, а побројати оно што остаје држави. То је ствар технике и није битно. Битно је то да је на овај начин бановини осигурано да се може слободно развијати у економском, културном и социјалном погледу, имајући врло широку искључиву надлежност да уређује односе међу својим грађанима и стара се о њиховом благостању. У државну надлежност спадају сви послови од битне важности за целину; поред спољне политике, војске, финансија, све оне ствари од битног интереса за саобраћај и економски живот као: железнице, поште, телеграф и телефон, новац, мере и животи итд. Једна карактеристика, уређења оаше државе ће бити, што у њену надлежност спадају у потпуности послови вера.

Али и оне ствари, које су пренете у надлежност бановине Хрватске нису пренете без ограничења. Држави је и ту призната надлежност када захтева особити државни интерес. У неким стварима она ће интервенирати путем законодавства и путем управне власти; у другим само путем законодавства (каткад постављајући општа начела). У Уредби су наведени примери за једно и друго, не исцрпљујући све могућности за интервенцију државе. Из овога излази јасно да бановина Хрватска сачињава део једне целине и да је њен живот нераздвајно везан за живот других делова државе. У државну надлежност спада политичка полиција (т. ј. старање о државној безбедности и сузбијање антидржавне пропаганде) као и старање о јавном реду и миру).

Свака за себе, и држава и бановина, врши своје послове преко сопствених органа, и држава, према томе, своје послове преко својих државних органа и на територији бановине Хрватске (како је то на пр. у Сједињеним Америчким Државама).

4) Најзад, што се тиче организације власти у бановини, основни принципи постављени су у овој Уредби. Да ли је ушло све што треба и, обрнуто, што не треба, о томе се може говорити, и у Уставу могу се чинити

исправке и допуне. Засад су предвиђени као врховни органи Краљ, Бан и Сабор. Законодавну власт у бановини врши Краљ са Сабором заједнички; управну власт врши Краљ преко Бана; судске пресуде се изричу и извршују у име Краља. Бана именује Краљ; пошто је уведена одговорност Бана, и пред Краљем и пред Сабором, то Бан може бити лице које има поверење Сабора. Најважнији административни акт, као што је постављање и унапређивање највиших чиновника и највећег броја судија врши се Краљевим указом.

У границама ових начела, бановина Хрватска има право самоорганизације. Ово се огледа прво у томе, што се највиши органи конституишу независно од државе. Краљ је овом Уредбом постао и Краљ бановине Хрватске, без кога се ни један закон и важнији акт не може учинити. Сабор произлази из народа бановине Хрватске, а Бан од Краља и Сабора. Ово се затим огледа у томе што ће, у границама начела, постављених Уредбом, извести ови највиши органи уређење бановине. Најзад пошто бановина има искључиву надлежност за све послове напред наведене (уколико не постоје ограничења од стране државе), она ће имати сама право надзора над радом својих органа и имати своје највише судове (редовни, административни, рачунски) за послове своје надлежности.

У пролазном периоду, докле се не сазове Сабор, организација власти ће се изводити Краљевим уредбама, које ће накнадно имати да озакони Сабор. За примену ових овлашћен је Бан да доноси потребне „наредбе“ т. ј. уредбе. Да би се осигурао правни континуитет и избегли потреси, колико је то могуће, предвиђено је да на територији бановине Хрватске сви правни прописи остају у важности, докле се не укину или измене надлежним путем.

5) Бановина Хрватска са оваквом територијом и надлежношћу и оваквом организацијом остаје саставни део државе. Отуд ће пренос надлежности извршити државни орган, министарски свет, што и захтева начело законитости (јер ако би то сам Бан учинио, то би био прави револуционарни акт). Бановина остаје под надзором државе у погледу законитости: 1) У циљу да не пређе своју надлежност; 2) У циљу да не извршује Устав и законе државе, као и друга акта, уколико је везана за њих. Тако је предвиђен административан и судски надзор и то по угледу на послератне уставе Аустрије и Немачке. Овде ћемо истаћи стварање Уставног суда који ће бити надлежан за оцену уставности закона и решавање спорова о надлежности како у погледу бановина тако и државе. Он се може тако изградити да служи и заштити уставних права грађана, као у Америци. Како ће се дефинитивно изградити, то ћемо тек видети. У међувремену до устава можемо стећи и неко искуство што се тиче надзора уопште.

II.

Ова Уредба, са осталима, може да служи за основу за рад једне и више влада које стоје на гледишту народног споразума. Ипак мора се рећи да она не пружа још један систем потпуно правно изграђен, и управо она садржи у себи извесних динамичких елемената. Пре свега, питање о финансиској надлежности није још конкретно решено, јер је само начелно загарантована финансиска самостљност Хрватске уколико је потребно за извођење њених функција. До овога се дошло, јер се сагласност у томе постигла само делимично, а не потпуно да би се могла формулисати у један правни пропис. То је међутим, једно важно питање. Затим, она ограничења у надлежности бановине нису таксативно побројана, већ само као примери. С друге стране могуће је да министарски савет проширује надлежност бановине. То даје динамички карактер Уредби, и захтева једну атмосферу поверења, сарадње и добре воље. И, најзад, предвиђа се једном специјалном Уредбом, да се ова Уредба може проширити и на друге бановине, које ће се у томе циљу спојити, и уопште, чији ће се опсег по потреби променити. Не улазећи у политичку страну ове одредбе, са чисто правне тачке гледишта, ово проширење намеће се по томе, што на овај начин браћа Хрвати могу учествовати и у питањима која се тичу нас осталих са другог дела државе, и то много већег а да ми не можемо улазити у многа питања која су сада прешла у њихову искључиву надлежност (на пр. просвете, пољопривреде итд.). У међувремену може се наћи начина да се они огра-

ниче на своје послове и на оне, који су заједнички за све (тако на пр. што неће учествовати у парламенту у оним питањима која се тичу само осталог дела државе). Ово указује на то да ни положај бановине Хрватске није у потпуности регулисан, докле год се не изведе реорганизација целе државе.

И, заиста, ту се поставља низ важних питања од чијег решења зависи и дефинитиван правни положај Хрватске. Да наведемо само парламент који, као што је познато, у савезним државама има један нарочити састав.¹⁾

III.

Бановина Хрватска је остала део једне веће заједнице; створена државним актом она ће бити потврђена државним Уставом. Држава или државна заједница, како воле да кажу браћа Хрвати, задржала је функција не само колико је потребно за њен опстанак и њен интегритет, већ и за солидарност економску, културну и националну у довољној мери. Држава је добила функција колико их има федерација у последњој фази развоја, у којој се показала тежња за порастом надлежности државе према потребама модерног живота.²⁾ Поред заједничких функција, већ сада је овом Уредбом утврђен Краљ као фактор јединства. Краљ је не само Краљ Југославије (заједнички), већ и Краљ бановине Хрватске, као што ће бити, када се изведе потпуна реорганизација државе, и Краљ осталих бановина (највероватније српске и словеначке). Ово је јединствен случај у историји и теоретичари ће имати једну интересантну дискусију о томе је ли ово федерација или није. Међутим у тој дискусији нипошто не сме да се заборави једна врло важна чињеница, да се споразумом предвиђа да се у Устав унесе одредба по којој се надлежности бановине Хрватске не могу овој одузети или смањити без њеног пристанка. Ако постојање једног Краља нашој државној заједници умањује федеративни карактер, ова одредба будућег Устава повећава га, јер нигде државице у модерним савезним државама немају данас такве гаранције. И једно друго изједначава.

Ово је садржина Уредбе о бановини Хрватској. Да би она дала оне резултате који се од ње очекују, потребно је да се створе одговарајући услови политички, друштвени и морални, односно да адаптирамо наше политичке програме, наше установе и нас саме новом стању. Никад једно правно уређење није само по себи довољно, већ је потребна и активност људи. Споразум не сме да остане само законско право, него да пређе у живот и крв Срба и Хрвата. Битан услов за ово је наћи помирење у себи идеје о војој индивидуалности са идејом о целини или државној заједници.

Др. Ђорђе Тасић.

САДРЖАЈ ПРАВНИХ ЧАСОПИСА

Архив за правне и друштвене науке, орган Београдског правног факултета. Уредник Др. Михаило Илић. Садржај бр. 1—2, књ. XXXIX, за јули—август 1939 год. Чланци: Др. Петар Струве: Проблеми права и моћи као социолошки проблеми. Др. Милан Шкерљ: Поништавање одлука Скупштине по Закону о привредним задругама. Сергије Троицки: Правни положај руске цркве у Југославији. Др. Милован Миловановић: Наше законодавство са судско-медицинског становишта. Др. Јован Ђорђевић: Шта је федерална држава. Др. Тихомир Васиљевић: Урачунавање притвора и истражног затвора

¹⁾ Због ове фрагментарности, било је тешкоћа при састављању Уредбе. У Уставу неке ствари морају добити друкчију стилизацију (мислимо буквално на форму); неке нове ствари морају ући и неке изостати.

²⁾ Такву, модерну, федерацију описао сам у свом претходном чланку у „Политици“. Овај је изазвао живу реакцију у хрватским дневним листовима и један је чак назив мога чланка назвао „кривим“, јер тобож таква подела надлежности се налази у унитарној децентрализованој држави, а не федеративној. Оно што сам написао тачно је од почетка до краја, било то коме драго или не. — Ово је само доказ да је у овом моменту врло потребно рашистити државноправне појмове и унети јасности у идеолошке ставове.

у новчану казну. Др. Душан Љ. Пантелић: Приватно-правни положај гробова и надгробних споменика. Др. Тихомир Ј. Марковић: Привредне кризе у модерној економији. — Страни правни живот. — Међународна хроника. — Судска хроника. — И т. д.

Мјесечник, гласило Правничког друштва у Загребу. Уредници: Др. Едо Ловрић и Др. Иво Политео. Садржај бр. 7 и 8, год. LXV, за јули—август 1939 год.: Државни надзор над самоуправом од Др. Ива Крбека. Неки неточно схваћени прописи грађанскога парничнога поступник од Др. Мирослава Мухе. Неколико ријечи о уредби о ликвидацији земљорадничких дугова од Др. П. Јањанина. Како се односи судско поравнање према дјеломичној осуди од Боже Рукавине. Особе и субјекти међународнога права од Др. Петра Диговића. Престанак чланства у задрузи по Закону о привредним задругама од Мила Миличића. Значај признања држава у међународном праву. — И т. д.

Наш саобраћај, месечни часопис за железнички, поморски и речни саобраћај. Одговорни уредник Јован М. Јовановић. Садржај бр. 8, год. I за август 1939: Смрт Др. Мехмеда Спахе од инж. Николе Ђурића. Државни буџет за 1939/40 годину од Др. Михаила М. Смиљанића. Проблем вуче у тунелима од инж. Владимира Фармаковског. Пензије службеника државног саобраћајног особља од Александра Давинића. Наименовање садржаја колских пошљака у товарним листовима од Милутина Јосиповића. Развој парне локомотиве код српских државних железница (Поводом педесетогодишњице) од инж. Душана Лончаревића. — Из праксе у праксу. — И т. д.

Садржај бр. 9, год. I за септембар 1939: Међународна саобраћајна изложба у Келну 1940 године од инж. Емила Крика. Пријем лиферираног материјала од Др. Михаила Вуковића. Правна важност одредаба које доноси Министар саобраћаја на основу овлашћења датог му у § 2 Железничко-саобраћајне уредбе од Др. Јосипа Штефиновића. Потреба ревизије премичког система за уштеђени материјал од инж. Мирка Биро. Борба парне локомотиве за превласт од инж. Дим. Димитријевића. Мапе железнице за јавни саобраћај од Ј. М. Јовановића. — Из праксе за праксу. — И т. д.

Одвјетник, орган Адвокатске коморе у Загребу. Уредник Др. Иво Политео. Садржај бр. 7, год. XIII, за јули 1939 год.: Споразум. Деполитизација судства. Тзв. судски допринос и мировинске таксене маркце. О полагању суд. и адв. испита на подручју Касационог суда у Београду (реферат Владимира Св. Симића). О сигнатури специјално с обзиром на правне лекове (реферат Милана Ж. Живадиновића). Одвјетници као службодавци. Ријеч одвјетничкој омладини (превод с француског). Награда управитеља поравнања ван стечаја. — Из сталешке јудикатуре. — И т. д.

Правнички гласник, орган Удружења правника у Новом Саду. Уређује Редакциони одбор. Садржај бр. 6, год. III за јуни 1939: Др. Људевит Кекс: Одговорност власника моторних возила. — Оцене и прикази. — Владимир К. Хаџи: Нови немачки Закон о браку од 6 јула 1938 год. — Грађанска пракса Касационог суда у Новом Саду. — И т. д.

Садржај бр. 7—8, год. III, за јули—август 1939: Др. Јован Пиенички: Правни положај ванбрачне дече. Коршош Тибор: Гробље и спорови који су у вези са гробљем. Радивоје Кораћ: О потребе измене и допуне Гр. п. п. по тужбама због сметања поседа. Никола Тинтић: Изјављивање замерке против закључка суда којим се одбијају понуђени докази. Љуб. Мирковић: Бонификација у корист трећих у трговини као дело нелојалне утакмице. Др. Ђока Павловић: Глосе. Др. Страхинџа Суботић: Скупштина Удружења судија Краљевине Југославије. — Грађанска пракса Касационог суда у Новом Саду. — И т. д.

Полиција, часопис за политичко-управну, полицијско-судску и самоуправну праксу. Уредник Васа Лазаревић. Садржај бр. 7—8, год. XXVI, за јули—август 1939: Чланци и расправе: Кривична одговорност лекара и надрилекара (наставак) од Др. Ј. Кулаша. Проблем смртне казне од Др. Бор. Петровића. Страначке заклетве по грађанском судском поступку од 1865 год. и новом грађанском парничном поступку од Секуле Н. Кеџевића. Да ли је неплаћање чланарине Адвокатској комори дисциплинска кривица од Радивоја В. Ђисаловића. О правилнику за извршење општинских буџета од

Др. Фрање Крмпотића. Неки случајеви наслеђа на селу у вези са прописима таксених закона од Жив. Ст. Девичерског. Измена уредбе о ратним инвалидима од Гојка Вуковића. Марксизам у теорији и пракси од В. Гавриловића. — Пракса. — И т. д.

Правосуђе, часопис за судску праксу и законодавство. Уредник Стојан Јовановић. Власници и издавачи: Др. Иво Матијевић и Стојан Јовановић. Садржај бр. 7—8, год. VIII, за јули—август 1939: Р. Кан: Правосуђе у Естонији. Др. Лазо М. Костић: Однос кривичне и дисциплинске одговорности јавних службеника. Др. Радивој В. Ђисаловић: Распуштање Народне скупштине. Миљивоје М. Љујић: О дисциплинском делу и дисциплинској одговорности државних службеника грађанског реда. Др. Видан О. Благојевић: На основу судског решења које је задржато од извршења може се по § 323 тач. 1 Извршног поступка тражити извршење ради обезбеђења. Др. Владимир Бердовић: Ко одлучује о постављању управитеља заједничке ствари: већина сувласника или суд? Иван Хартман: Нешто о маличном поступку. Новица Лекић: Да ли раднику са месечном платом припада награда за прековремени рад? Михаило П. Вуковић: Једна важна повластица Државне хипотекарне банке. Војислав Љ. Павловић: Наши војни судови. Глигорије Грозданивић: Убиство из § 167 од. I Крив. зак. Др. Јаков Чубаровски: *ius pignoris* у законском пропису § 394 од. IV Кп. — Судије и судство. — И т. д.

Словенски правник, гласило Друштва „Правника“ у Љубљани. Уредник Др. Рудолф Сајовиц. Садржај бр. 7—8, год. LIII, за јули — август 1939: Др. Јури Штемпихар: Вреднота, валоризација ин засебно право (Конец). Др. Метод Доленц: Казенскоправно доказовање ресничности (Конец). Др. Јанко Кестл: О преносу, застави, поботу ин рубезу заварованих датев в нашем социјалнем заваровању. — Књижевна порочица. — И т. д.

ПРЕГЛЕД ЗАКОНОДАВСТВА

Објављеног у Службеним Новинама од 27 јула до 14 септембра 1939 год.

Бр. 172.-LVIII, од 1 августа 1939 год.: 453) Размена нота између претседника Југословенске и немачке делегације о регулисању царинских питања. — 454) Споразум између Краљевине Југославије и Немачког Рајха о регулисању царинских питања између Краљевине Југославије и Протектората Чешке и Моравске.

Бр. 177.-LIX, од 7 августа 1939 год.: 455) Уредба о резервама хране. — 456) Уредба са законском снагом о државном предузећу „Југословенска целулоза“. — 457) Уредба о привредним саветницима. — 458) Уредба о изменама и допунама Уредбе о откупу домаћег памука. — 459) Уредба о измени Уредбе о трговинским индустријским и занатским коморама. — 460) Допуна Уредбе о заштити од ваздушних напада. — 461) Правилник о заштити од ваздушних напада. — 462) Правилник о висини накнаде за трошак и дангубу чланова изабраних одбора (судова добрих људи) из реда службопримаца на подручју Управе града Београда. — 463) Правилник о вођењу „Југословенске пореклописне књиге „студбука“ за енглеска пунокрвна грла. — 464) Објашњење о ослобођењу таксе за школовање деце ратних инвалида. — 465) Сви поднесци властима који се односе на искоришћавање права незапослених радника ослобођени су такса. — 466) Продужење рока из чл. 30 Правилника о установама хуманог карактера, које се баве обезбеђењем погребних трошкова и трошкова у случају болести и фондовима за пензионско осигурање. — 467) Постављање браника на путним прелазима. — 468) Телефонска служба са Хавајским острвима. — 469) Радиотелефонска веза са енглеским паробродом „Мауретаниа“. — 470) Исправка Уредбе о мерама за санацију и унапређење задружних савеза.

Бр. 179.-LX, од 9 августа 1939 год.: 471) Уредба са законском снагом о уметничким школама. — 472) Уредба са законском снагом о Економско-комерцијалној високој школи у Загребу. — 473) Упут за ослобођавање од војне дужности особља државних саобраћајних установа, приватних же-

лезница, приватних бродарских и бродоградилшних поморских и речних предузећа. — 474) Преглед државних расхода и прихода за месец јуни и за период април—јуни 1939 по буџету за 1939/40 годину као и за период април 1938—јуни 1939 године по буџету за 1938/39 годину. — 475) Ранг Шумарске школе у Сарајеву завршене од 1909 до 1922 године.

Бр. 180.-LXI, од 10 августа 1939 год.: 476) Правилник о заштити од ваздушних напада. — 477) Правилник о фонду Националног института за гориво и руде. — 478) Ценовник за рад у Националном институту за гориво и руде. — 479) Ранг разних школа и течајева.

Бр. 183.-LXII, од 14 августа 1939 год.: 480) Уредба о издавању благајничких записа Министарства Финансија. — 481) Уредба са законском снагом о Уметничком савету. — 482) Уредба о измени и допуни Уредбе о трговинским, индустријским и занатским коморама. — 483) Правилник о заштити од ваздушних напада: — IV део — Техничка служба — В) заштита од пожара. — 484) Међународна конвенција за упрошћење царинских формалности. — 485) Међународна конвенција о сузбијању правлиња лажног новца, са протоколом — Ратификација Румуније. — 486) Продужење трговинског споразума са Мађарском. — 487) Постављање браника на путном прелазу.

Бр. 184.-LXIII, од 15 августа 1939 год.: 488) Уредба о вршењу приправничке лекарске службе. — 489) Упутство за стицање права специјалности из балнеологије и климатологије. — 490) Упутство о стручном раду у државним болницама.

Бр. 185.-LXIV, од 16 августа 1939 год.: 491) Уредба о споразуму између Краљевине Југославије и Краљевине Италије о примени аграрне реформе на италијанске држављане у пређашњој покрајини Далмација.

Бр. 187.-LXV, од 18 августа 1939 год.: 492) Уредба са законском снагом о уређењу Министарства иностраних послова и дипломатских и консуларних заступништава Краљевине Југославије у иностранству.

Бр. 190.-LXVI, од 22 августа 1939 год.: 493) Уредба о измени и допуни Уредбе о шећерној репи и Закона о државној трошарини. — 494) Уредба о подизању Држ. фабрике шећера у Шапцу. — 495) Уредба о ослобођењу Аутомобилског клуба Краљевине Југославије у Београду од плаћања увозне царине и свих осталих државних и самоуправних дажбина и такса које се наплаћују на царинарницама (изузев лежарине). — 496) Измене и допуне Закона о упису поморско-трговачких бродова и лађа и Наредба Поморске области у Бакру. — 497) Правилник о измени и допуни у члану 103 Таксеног и пристојбинског правилника од 18 августа 1939 број 34700/III донет на основу овлашћења § 1 Уредбе о измени и допуни Тар. бр. 99а Закона о таксама од 17 јуна 1939 М. с. бр. 704 о паушалирању биоскопских радњи. — 498) Правилник о пролазу бродова каналом св. Анте код Шибеника. — 499) Правилник о организацији лугарске службе за чување недржавних шума на територији Приморске бановине. — 500) Измене и допуне Пословника о издавању под закуп ресторација, бифе-а, киоска и др. на железничким станицама. — 501) Исправка Међународне конвенције о теретним линијама — Примена на Француску Индо-Кину. — 502) Постављање браника на путним прелазима. — 503) Исправка Уредбе са законском снагом о државном предузећу „Југословенска целулоза“. — 504) Исправка текста Петог допунског споразума уз Трговински уговор са Немачком.

Бр. 192.-LXVII, од 24 августа 1939 год.: 505) Уредба о одузимању концесија друштвима Радио а. д. Београд и Радио д. д. Загреб. — 506) Уредба са законском снагом о експропријацији за потребе радиофоније. — 507) Правила интерната Шеријатске гимназије у Сарајеву. — 508) Забрана оснута нових и пресељење постојећих крчми, бифеа и народних кухиња у појединим реонима.

Бр. 194.-LXVIII, од 26 августа 1939 год.: 509) Уредба о Бановини Хрватској. — 510) Уредба о проширењу прописа Уредбе о бановини Хрватској на остале бановине. — 511) Уредба о политичким законима. — 512) Уредба о контроли производње увоза и продаје заштитних средстава противу бојних отрова као и специјалних средстава за спречавање и гашење пожара. — 513) Уредба о давању олакшица закупницима државних сувата на подручју Дирекције шума у Скопљу, у плаћању закупнине за 1939 годину. — 514) Уредба о забрани отуђивања акција Штампарско-издавачких акционарских

друштва која издају дневне листове. — 515) Уредба са законском снагом о изменама и допунама Уредбе о ликвидацији земљорадничких дугова од 25 септембра 1936 године. — 516) Измена Правилника о пословном реду у Министарству Финансија. — 517) Објашњење одредбе чл. 6 Уредбе о заштити од ваздушних напада. — 518) Међународна конвенција за упрошћење царинских формалности — Примена члана II ст. 2 Конвенције.

Бр. 197.-LXIX, од 31 августа 1939 год.: 519) Указ о образовању Општине мађарске у Срезу ражањском. — 520) Указ о припајању села Степаници Општини изворској, Среза велешког. — 521) Указ о припајању места: Цртковци, Митровићи, Брестово и Јеленска Општини станарској, Среза тешањског, а Тисовци Општини буковичкој, Среза добојског. — 522) Указ о укидању Посланства Краљевине Југославије и отварању Генералног консулата у Тирани. — 523) Претварање непотпуне мушке реалне гимназије у Новом Саду у II Мушку реалну гимназију. — 524) Указ о припајању села Дол Општини љубераћској, Среза дужичког. — 525) Указ о оснивању Општине варешке, Среза височког. — 526) Уредба о споразуму између Краљевине Југославије и Конфедерације Швајцарске. — 527) Уредба о размени вербалних нота којом је закључен Трговински споразум између Краљевине Југославије и Републике Словачке.

Бр. 199.-LXX, од 2 септембра 1939 год.: 528) Указ о отварању Непотпуне реалне гимназије у Белом Манастиру — стављен ван снаге. — 529) Уредба о свиларству. — 530) Уредба са законском снагом о издвајању катастарске општине Немеље управног среза крањског из подручја Среског суда у Шкофјој Локи и припајању подручја Среског суда у Крању. — 531) Уредба о промени подручја Среза бачко-тополског и кулског. — 532) Уредба са законском снагом о образовању новог среза Крушевачког са седиштем у Крушевцу, Моравске бановине, и о промени подручја Среза расинског са седиштем у Крушевцу, Моравске бановине. — 533) Уредба о емисији посебних благајничких записа код Народне банке. — 534) Уредба о Потпретседништву Министарског Савета. — 535) Правилник о рударским школама. — 536) Правила о интернатима рударских школа. — 537) Колоњска вода има се сматрати као мирисава вода. — 538) Сода-вода потпада под појам вештачке минералне воде. — 539) И на залихе минералних вода наплаћиваће се бандероле. — 540) Наплата доплата на угљену киселину. — 541) Отварање нових путних прелаза. — 542) Међународна конвенција за сузбијање промета и трговине неморалних публикација — Примена на Бирманију.

Бр. 205.-LXXI, од 9 септембра 1939 год.: 543) Указ о отварању Амбасаде Краљевине Југославије у Турској, на место Краљевског посланства. — 544) Указ о измени и допуни Уредбе о ослобођавању људства од војне дужности Ђ. бр. 26371 од 30 децембра 1930 године. — 545) Уредба са законском снагом о оснивању Дирекције за проучавање и организацију пољопривреде у сврху исхране. — 546) Уредба о лекарској служби на селу. — 547) Уредба о исплатама улога код новчаних завода. — 548) Уредба о организацији и служби чуварско-лугарског особља код Управе државних шума. — 549) Уредба о оснивању стручног удружења ваздухопловне индустрије. — 550) Уредба о продужењу важности Уредбе о празницима за новчане установе и берзе од 2 септембра 1939 године. — 551) Измене и допуне Уредбе о течном гориву М. с. бр. 649 од 24 јуна 1938, — 552) Правилник о контроли извоза перја. — 553) Правилник о организацији и раду Државног лечилишта за туберкулозу костију и зглобова у Ковиљачи. — 554) Измене и допуне Правилника о пословном реду у Министарству Финансија. — 555) Измене и допуне Правилника о овлашћенима социјалног значаја на железницама и бродовима у државној експлоатацији. — 556) Измене и допуне Упутства за спровођење Правилника о овлашћенима социјалног значаја на железницама и бродовима у државној експлоатацији. — 557) Преглед државних расхода и прихода за месец јули и за период април—јули 1939 године по буџету за 1939/40 годину. — 558) Међународна конвенција о аутомобилском саобраћају — Примена на Бахамска Острва.

Бр. 206.-LXXII, од 11 септембра 1939 год.: 559) Уредба о испоруци пшенице продате Привилегованом извозном а. д. — 560) Правилник за сместишта течног горива. — 561) Тумачење Решења о одређивању основе (количине) за наплату увозничког доприноса.

Бр. 209.-LXXIII, од 14 септембра 1939 год.: 562) Уредба о издавању лекова биолошког порекла и осталих производа државне производње у заступство овлашћеним фирмама. — 563) Правилник о заштити од ваздушних напада — III део: санитарска служба. — 564) Правилник о руковању са градском ветеринарском закладом за подручје града Београда. — 565) Статут Продајне централе за шећер. — 566) Пословни ред Продајне централе за шећер. — 567) Измене и допуне Статута Средишњег уреда за осигурање радника. — 568) Објашњење Министарства социјалне политике и народног здравља о давању попушта на рецепте. — 569) Примена на Бирманију Међународног споразума и Међународне конвенције за сузбијање трговине белим робљем. — 570) Телефонски саобраћај Крагујевац — Грчка. — 571) Обављање телефонског саобраћаја између Југославије и Словачке преко Немачке и Мађарске.

НОВЕ КЊИГЕ

Prof. J. M. Péritch: Sur la Nouvelle Route. (Extrait de „la Revue Mensuelle“, Genève, 1939, Genève, 1939. p. p. 8.

Сава М. Шапчанин: Да ли се према § 950 Грађ. зак. може уговорити краћа застарелост од оне коју закон предвиђа, а нарочито код послова осигурања? (Предавање у Удружењу за приватно право). Посебни отисак из бр. 5 „Правосуђа“ за 1939 г.). Београд, 1939, стр. 16.

Др. Метод Доленц: Казенскоправно доказовање ресничности. Посебни отисак из „Словенског правника“. год. LIII, шт. 5—6 и 7—8, 1939 год. Љубљана, 1939, стр. 29) (на словеначком).

Raphaël Lemkin: Droit pénal en Matière de Devises. Étude de Droit comparé. Città di Castello, 1939. p. p. 74.

Јаков Матутиновић: Новим путевима. Штампарија Скерлић. Издање пишчево. Београд, 1939, стр. 15.

Др. Ј. Кулаш: Проблем правних лекова у кривичном праву. Издање пишчево. Београд, 1939, стр. 222.

Власник и издавач „Б р а н и ч а“ је Адвокатска комора у Београду коју претставља претседник Владимир Св. Симић адвокат

За Штампарију „Светлост“ М. Вајзер, Адмирала Гелрата 103 — Београд.



WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

БИБЛИОТЕКА